ଜାତକ ଗଳ୍ପ

ଭଗୀରଥୀ ନେପାକ

ଜାତକ ଗଳ୍ପ

ଭଗୀରଥି ନେପାକ

ସୁଧାଂଶୁ ପ୍ରକାଶନ
କଟକ—୯

ଜାତକ ଗଳ୍ପ

ଲେଖକ

ଶ୍ରୀ ଭଗୀରଥି ନେପାକ

ପ୍ରକାଶକ

ସୁଧାଂଶୁ ପ୍ରକାଶନ
କଟକ—୯

ପରିବେଷକ

ଶ୍ରୀନିବାସ ଗୁରୁ
ଗୁରୁଜୀ ବୁକ୍‌ଷ୍ଟଲ
କଟକ—୯

ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ—୧୯୮୫

ମୁଦ୍ରଣ

କୋଣାର୍କ ଇଣ୍ଟରପ୍ରାଇଜର୍ସ
କଟକ—୯

ମୂଲ୍ୟ—୪୫,୦୦

ପୁସ୍ତକ ସମ୍ପର୍କରେ

ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ଅଧୁନା ପୃଥିବୀରେ ଏକ ବ୍ୟାପକ ପ୍ରଚଳିତ ଧର୍ମ । ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମର ପ୍ରଚାରକ ରାଜପୁତ୍ର ଗୌତମ ପୃଥିବୀର ନରନାରୀଙ୍କୁ ଦୁଃଖ ଭାରରୁ ଲାଘବ କରିବା ନିମନ୍ତେ; ରାଜ୍ୟ, ସ୍ତ୍ରୀ, ପୁତ୍ର ଓ ପରିବାର ପରିତ୍ୟାଗ କରି ତପସ୍ୟା କରିଥିଲେ । ଅବଶେଷରେ ବିଶେଷ ଜ୍ଞାନ ଲାଭ କରି ବୁଦ୍ଧଦେବ ରୂପେ ପୂଜିତ ହେଲେ ।

ପାଲି ଭାଷାରେ ରଚିତ 'ଜାତକ' ବୌଦ୍ଧଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ମାନଙ୍କର ଏକ ପବିତ୍ରଗ୍ରନ୍ଥ । ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥ ଅନୁସାରେ ବୁଦ୍ଧଦେବ ଯେ କେବଳ ମନୁଷ୍ୟ ରୂପରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ତାହା ନୁହେଁ । ସେ ନାନା ପ୍ରକାର ପଶୁପକ୍ଷୀ, ସରୀସୃପ, କୀଟପତଙ୍ଗ ଭାବରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରି ସ୍ୱଜାତିପ୍ର ଜୀବମାନଙ୍କର କଲ୍ୟାଣ ସାଧନ କରୁ କରୁ,ଅବଶେଷରେ ବୁଦ୍ଧଦେବ ହେଲେ । ତାଙ୍କର ପୂର୍ବ ଜନ୍ମର ଅବତାର ମାନଙ୍କୁ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ କୁହାଯାଏ ।

ଜାତକ ଗଳ୍ପମାନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶିକ୍ଷାପ୍ରଦ । କୁହାଯାଏ ଯେ, ବୁଦ୍ଧଦେବ ତାଙ୍କ ଜୀବିତାବସ୍ଥାରେ ବନରେ ବା ଅନ୍ୟ ବିହାର ମାନଙ୍କରେ ଅବସ୍ଥାନ କାଳରେ, ସମବେତ ଶିଷ୍ୟ ଓ ଭକ୍ତ ମଣ୍ଡଳୀଙ୍କୁ ଗଳ୍ପ ଛଳରେ ନିଜ ପୂର୍ବଜନ୍ମ ମାନଙ୍କର ଅଭିଜ୍ଞତାପୂର୍ଣ୍ଣ କାହାଣୀମାନ ଶୁଣାଇ, ଧର୍ମତତ୍ତ୍ୱ ଶିକ୍ଷା ଦେଉଥିଲେ । କାହାଣୀ ଛଳରେ ଧର୍ମ ଓ ନୀତିଶିକ୍ଷା ଦେବା ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରଥମେ ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ।

ଆଶା କରାଯାଏ, ପରିବେଶିତ ଗଳ୍ପମାନ ପାଠକ ପାଠିକା ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆଦୃତ ହେବ । ଏଥିରୁ ଅଧିକାଂଶ ଗଳ୍ପ ଶିଶୁଲେଖା, ଚିରନ୍ତନ, ମନପବନ, ଚକାଚକା ଭଉଁରି, ବାଲି ରାଇଜ ପ୍ରଭୃତି ପତ୍ରିକା ମାନଙ୍କରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ଏଇ ଅବସରରେ ଉକ୍ତ ପତ୍ରିକା ସମ୍ପାଦକ ମାନଙ୍କୁ ~~[illegible]~~ ସାଧୁବାଦ ଜଣାଉଛି ।

ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ର
୭ । ୭ । ୮୧

—ବିନୀତ—
ଭଗୀରଥି ନେପାକ

ସୂଚୀ

ବିଷୟ | **ପୃଷ୍ଠା**

ଜୀବହତ୍ୟାର ପରିଣାମ

ବହୁକାଳ ପୂର୍ବେ ବାରଣସୀରେ ରାଜା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ରାଜତ୍ବ କରୁଥିଲେ । ସେହି ରାଜ୍ୟରେ ଜଣେ ଜ୍ଞାନୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବାସ କରୁଥିଲେ । ସେ ବେଦଶାସ୍ତ୍ରରେ ଖୁବ୍ ପାରଙ୍ଗମ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ବହୁଛାତ୍ର ଅଧ୍ୟୟନ କରୁଥିଲେ । ହୋମ, ଯଜ୍ଞ ଓ ପୂଜାପାଠ ଇତ୍ୟାଦିରେ ତାଙ୍କର ବହୁ ସମୟ ଅତିବାହିତ ହେଉଥିଲା ।

ଦିନେ ସେ ଗୋଟିଏ ଯଜ୍ଞ କରିବା ପାଇଁ ଛେଳିଟିଏ ନେଇ ଆସି ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ କହିଲେ, ଏହାକୁ ନେଇ ପବିତ୍ର ଗଙ୍ଗା ନଦୀରେ ସ୍ନାନ କରାଇ ଆଣ । ଏହା ବେକରେ ଫୁଲମାଳ ପିନ୍ଧାଇଦିଅ ଓ ମୁଣ୍ଡରେ ସିନ୍ଦୂର ଲଗାଇଦିଅ । ଏହାକୁ ବଳି ଦିଆଯିବ ।

ଶିଷ୍ୟମାନେ ଗୁରୁଙ୍କ କଥା ଅନୁସାରେ ଛେଳିକୁ ନେଇ ଗଙ୍ଗା ନଦୀରେ ସ୍ନାନ କରାଇଲେ ଓ ତା ବେକରେ ଫୁଲମାଳ ଓ ମୁଣ୍ଡରେ ସିନ୍ଦୂର ଲଗାଇ ବେକରେ ଦଉଡ଼ି ବାନ୍ଧି ନଈକୂଳରେ ନେଇ ଛିଡ଼ା କରାଇଲେ ।

ଛେଳିଟି ଗୋଟିଏ ସାମାନ୍ୟ ଛେଳି ନ ଥିଲା । ସେ ତାର ପୂର୍ବଜନ୍ମ କଥାସବୁ ସ୍ମରଣ କରିପାରୁଥିଲା । ସେ ନଈକୂଳରେ ଠିଆ ହୋଇ ଥିବା-ବେଳେ ହଠାତ୍ ଠୋ-ଠୋ କରି ହସିପକାଇଲା । ତା ପରେ କ'ଣ ଭାବିଲା କେଜାଣି, ପୁଣି ବିକଳରେ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଏହା ଦେଖି ଶିଷ୍ୟମାନେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲେ ଏବଂ ଛେଳିକୁ ପଚାରିଲେ, ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଖୁବ୍ ଯୋରରେ ହସୁଥିଲୁ, ପୁଣି କାନ୍ଦିଲୁ କାହିଁକି ? ଛେଳିଟି କହିଲା, ସେ ବହୁତ କଥା । ଏଠାରେ କ'ଣ କହିବି ? ଚାଲ ତୁମ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖକୁ , ତାଙ୍କର ଆଗରେ ମୁଁ ସବୁକଥା କହିବି ।

ଏହା ଶୁଣି ଶିଷ୍ୟମାନେ ଛେଳକୁ ନେଇ ଗୁରୁଙ୍କ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ଏବଂ ସମସ୍ତ ଘଟଣା ବର୍ଣ୍ଣନା କଲେ । ସବୁ ଶୁଣି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଛେଳକୁ ହସିବାର ଓ କାନ୍ଦିବାର କାରଣ ପଗ୍ଚରିଲେ ।

ଛେଳଟି ତାର ପୂର୍ବ ଜନ୍ମର ସବୁ ଘଟଣା ମନେ ପକାଇ କହିଲା— ପୂର୍ବ ଜନ୍ମରେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ବେଦଜ୍ଞ ବ୍ରାହ୍ମଣରୂପେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲି । ତୁମପରି ଗୋଟିଏ ଯଜ୍ଞ କରିବା ପାଇଁ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଛେଳ ଆଣି ତାକୁ ବଧ କରିଥିଲି । ସେଥିପାଇଁ ମୋ କପାଳରେ ଲେଖି ଦେଇଥିଲେ ଯେ, ମୁଁ ପାଞ୍ଚ ଶହଥର ଛେଳ ରୂପରେ ଜନ୍ମ ନେବି; ଏବଂ ପାଞ୍ଚଶହଥର ମୋର ମୁଣ୍ଡ କଟାଯିବ । ଏହା ପୂର୍ବରୁ ଚାରିଶହ ଅନେଶତ ~~ମୋର ମୁଣ୍ଡ~~ ଥର ମୋର ମୁଣ୍ଡ କଟା ସରିଛି । ଆଜି ତୁମର ହାତରେ ପାଞ୍ଚଶହ ଥର ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ । ମୁଁ ଏ ଜନ୍ମରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଇବି । ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ଖୁସିରେ ହସୁଥିଲି । କିନ୍ତୁ ପରେ ପରେ ତୁମ କଥା ଚିନ୍ତା କରି ମୋର ଦୁଃଖ ହେଲା । ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଥର ଯଜ୍ଞ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଛେଳର ମୁଣ୍ଡ ହାଣିବାରୁ ମୋତେ ପାଞ୍ଚ ଶହଥର ମୁଣ୍ଡ ହରାଇବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମେ ମୋର ମସ୍ତକ ଛେଦନ କରିବାକୁ ଯାଉଛ । ତେଣୁ ତୁମକୁ ମଧ୍ୟ ମୋପରି ପାଞ୍ଚ ଶହଥର ପୁନର୍ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଓ ପାଞ୍ଚ ଶହଥର ତୁମର ମସ୍ତକ ଛେଦନ ହେବ । ତୁମର ଏ ଶୋଚନୀୟ କଥା ଭାବି ମୋତେ କାନ୍ଦ ମାଡ଼ିଲା ।

ଏହା ଶୁଣି ବ୍ରାହ୍ମଣର ଆଖି ଖୋଲିଗଲା । ସେ ଚିନ୍ତିତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ସେ ଛେଳକୁ କହିଲେ, ତୁମେ ଭୟ କର ନାହିଁ । ତୁମେ ନିଜ ବାଟରେ ଚାଲିଯାଅ ।

ଛେଳଟି କହିଲା, ଏ କ'ଣ କହୁଛ ବ୍ରାହ୍ମଣ ? ତୁମେ ମୋତେ ହତ୍ୟା କର ବା ନକର, ଆଜି ମୋର ହତ୍ୟା ଯୋଗ ଅଛି ।

ବ୍ରାହ୍ମଣ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଲେ, ତୁମକୁ ଆଜି ମୁଁ ଜଗି ରହିବି । ତୁମର କୌଣସି ଅନିଷ୍ଟ ହେବ ନାହିଁ ।

ଝେଳ କହିଲ, "ତୁମେ ଯେତେ ଜଗି ରହିଲେ ମଧ୍ୟ, ମୋତେ ରକ୍ଷା କରିପାରିବ ନାହିଁ । କାରଣ ପୂର୍ବ ଜନ୍ମ ପାପର ପରିଣାମ ଆଜି ଅବଶ୍ୟ ଭୋଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । କୌଣସି ଶକ୍ତି ମୋତେ ତହିଁରୁ ରକ୍ଷା କରିପାରିବ ନାହିଁ" ।

ବ୍ରାହ୍ମଣ ସେହି ଛେଳିକୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ କହିଲେ—ଦେଖ, ଏ ଛେଳିଟିକୁ ଯେମିତି କେହିହେଲେ ମାରି ନ ପକାଏ । ସେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଛେଳି ଉପରେ ସତର୍କ ଦୃଷ୍ଟି ରଖିଲେ । ଛେଳିଟି ଦଉଡ଼ିରୁ ଫିଟିଯିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗୋଟିଏ ପାହାଡ଼ ଉପରକୁ ଚଢ଼ିଗଲା ଏବଂ ସେଠାରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ କଅଁଳିଆ ଗଛରୁ ପତ୍ର ଖାଇବା ଆଶାରେ ବେକ ଲମ୍ବାଇଲା । ଠିକ୍ ଏତିକବେଳେ ଆକାଶରୁ ବଜ୍ରପାତ ହେଲା । ବଜ୍ରପାତ ଫଳରେ ମୁଣ୍ଡି ଆର ଚଟାଣ ଫାଟିଗଲା ଓ ଛେଳିର ମୁଣ୍ଡ କଟିଗଲା ।

ଏହାପରେ ଲୋକମାନେ ସେଠାରେ ଜମାହୋଇ ଦେଖିଲେ, ଛେଳିର ଜୀବନ ଶେଷ ହୋଇ ଯାଇଛି ।

ନିର୍ବୋଧ କୋକିଶିଆଳ

ରାଜା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ବାରଣସୀ ରାଜ୍ୟରେ ରାଜତ୍ୱ କଲାବେଳେ, ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ସେହି ରାଜ୍ୟର ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ ଏକ ସିଂହ ରୂପରେ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥିଲେ । କାଳକ୍ରମେ ସେ ଯୁବକ ଅବସ୍ଥା ପ୍ରାପ୍ତହେଲେ ଓ ସିଂହମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରାଜା ହେଲେ ।

ସିଂହ-ରାଜ ଏକ ରଜତ ଧବଳ ଗିରି ଗୁମ୍ଫାରେ ବସବାସ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ବସା ପାଖରେ ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ରକାୟ କୋକିଶିଆଳି ବାସ କରୁଥିଲା ।

ଥରେ ସେହି ଅରଣ୍ୟରେ ଭୀଷଣ ବର୍ଷା ହେଲା । ବହୁ ସମୟ ବର୍ଷା ହୋଇ ଛାଡ଼ିଯିବା ପରେ ପାଗ ପରିଷ୍କାର ହୋଇଗଲା । ମେଘମୁକ୍ତ ଆକାଶ ଓ ପରିଷ୍କାର ପାଗ ଦେଖି ଅରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ବସବାସ କରୁଥିବା ସିଂହମାନେ ଏକତ୍ରିତ ହେଲେ ଓ ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କ ରାଜାଙ୍କର ଗୁମ୍ଫା ସାମନାରେ ଆନନ୍ଦରେ ମଉଜ ମଜଲିସ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କୌଣସି କୌଣସି ସିଂହ ଆନନ୍ଦାତିଶଯ୍ୟରେ ଗର୍ଜନ କରି ଅରଣ୍ୟବକ୍ଷ ପ୍ରକମ୍ପିତ କଲାବେଳେ ଆଉ କେତେକ ସିଂହ ହୁଙ୍କାର ଛାଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ସିଂହରାଜ ନିକଟରେ ବାସ କରୁଥିବା କୋକିଶିଆଳଟି ସେତେବେଳେ ସିଂହମାନଙ୍କର ଗର୍ଜନ ଓ ହୁଙ୍କାର ଶ୍ରବଣ କରୁଥିଲା । ତା ପରେ ସେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ନିଜକୁ ସିଂହମାନଙ୍କ ପରି ବଳବାନ ମନେକଲା ଓ ଭାବିଲା ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଭୀଷଣ ଗର୍ଜନ କରି ସିଂହ କୁଳକୁ ଚମକାଇ ଦେବ । ତେଣୁ ତା ଦେହରେ ଥିବା ସବୁବଳ ଏକାଠି କରି ସେ ଭୀଷଣ ଗର୍ଜନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

କୋକିଶିଆଳର ଗର୍ଜନ ଶୁଣି ସିଂହମାନେ ନୀରବ ପାଲଟିଗଲେ ଓ ପରସ୍ପର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

କିନ୍ତୁ କୋକିଶିଆଳର କଣ୍ଠସ୍ୱର ନୀରବ ହେବାର ନୁହେଁ । ସେ ପୂରା ଦମ୍‌ରେ ରଡ଼ି ଛାଡ଼ୁଥାଏ । ଏପରି ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ସିଂହ-ରାଜ ତାଙ୍କର ବୃଦ୍ଧ ପିତାଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ, ସିଂହମାନଙ୍କ ଗର୍ଜନ ଶୁଣିବା ପରେ କୋକିଶିଆଳଟି ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚ ସ୍ୱରରେ ଗର୍ଜନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । କୋକିଶିଆଳର ଗର୍ଜନ ଶୁଣି ସିଂହମାନେ ନୀରବ ରହିଲେ । କିନ୍ତୁ କୋକିଶିଆଳଟି ନୀରବ ହେଉ ନାହିଁ କାହିଁକି ? ସିଂହମାନେ କୋକିଶିଆଳର ଗର୍ଜନ ଶୁଣି କ'ଣ ଭୟରେ ନୀରବ ପାଲଟି ଗଲେ ?

ବୃଦ୍ଧସିଂହ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କୁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, ସିଂହମାନେ କୋକିଶିଆଳ ଅପେକ୍ଷା ଶତ ଗୁଣରେ ଅଧିକ ବଳବାନ, ଏଥିରେ ତିଳେମାତ୍ର ସନ୍ଦେହ

ନାହିଁ । ଏଭଳି ଅବସ୍ଥାରେ ସେମାନେ କୋକଶିଆଳର ଗର୍ଜନ ଶୁଣି ଭୟ କରିବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ତେବେ କୋକଶିଆଳର ନିର୍ବୋଧତା କଥା ସ୍ମରଣ କରି ସେମାନେ ଖୁବ୍ ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ତେଣୁ ପୂର୍ବପରି ମନ ଆନନ୍ଦରେ ସେମାନେ ଗର୍ଜନ କଲେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ନିର୍ବୋଧ କୋକଶିଆଳ ଅତି ନିର୍ଲଜ୍ଜ ଭାବରେ ରଡ଼ି ଛାଡୁଥିଲା ଓ ମନେ ମନେ ଭାବୁଥିଲା, ସେ ସିଂହମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସମାନ କିମ୍ବା ଅଧିକ ବଳବାନ ପାଲଟି ଗଲେ ।

ଏ ଉତ୍ତର ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ମନକୁ ପାଇଲା, ସେ ମଧ୍ୟ ନୀରବ ରହିବାକୁ ଉଚିତ ମନେକଲେ ।

———

ପରବୁଦ୍ଧିଆ ପୁରୋହିତ

ରାଜା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ବାରାଣସୀରେ ରାଜତ୍ୱ କରୁଥିଲାବେଳେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ରାଜା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତଙ୍କର ପୁତ୍ରରୂପେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେ କ୍ରମେ ବଡ଼ ହୋଇ ଉଚିତ ଶିକ୍ଷା ଲାଭକଲେ ଓ ପିତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁପରେ ବାରାଣସୀର ରାଜା ହେଲେ ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ଶାସନ କାଳରେ ପ୍ରଜାମାନେ ସୁଖରେ କାଳଯାପନ କଲେ ।

ସେ ସମୟରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ କୁହକ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ କୁଳ ପୁରୋହିତ ପଣ୍ଡିତ ଥିଲେ । ସେ ନିଜକୁ ଖୁବ୍ ବୁଦ୍ଧିମାନ ଓ ଜ୍ଞାନୀ ମନେକରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ସର୍ବଦା ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ କଥାରେ ପରିଚାଳିତ ହେଉଥିଲେ ।

ଥରେ ରାଜା ପଣ୍ଡିତ ପୁରୋହିତଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଘୋଡ଼ା ଦାନ କରିଦେଲେ । କେବଳ ଘୋଡ଼ା ନୁହେଁ, ଘୋଡ଼ା ସଙ୍ଗରେ ତାର ଅଶ୍ୱର ଲଗାମ ଓ ବହୁମୂଲ୍ୟ ଅଳଙ୍କାରମାନ ମଧ୍ୟ ଦାନ କଲେ ।

ଘୋଡ଼ାଟି ହୃଷ୍ଟ ପୁଷ୍ଟ, ବଳିଷ୍ଠ ଥିଲା । ସେ ଉତ୍ତମ ଭାବରେ ତାଲିମ ପାଇଥିଲା ।

ଧନଂପଣ୍ଡିତେ ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ରାଜାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବାକୁ ସ୍ଥିର କଲେ । ସେ ତାକୁ ମୂଲ୍ୟବାନ ଅସ୍ତର ଓ ବେଶଭୂଷଣରେ ସୁସଜ୍ଜିତ କରି, ତା'ପିଠିରେ ଚଢ଼ି ରାଜାଙ୍କ ନିକଟକୁ ବାହାରିଲେ ।

ବାରଣସୀର ପ୍ରଜାମାନେ ସେହି ଘୋଡ଼ାକୁ ଦେଖି ଖୁବ୍ ପ୍ରଶଂସା କଲେ । ପରସ୍ପରକୁ କହିଲେ, କି ସୁନ୍ଦର ଘୋଡ଼ା ଦେଖ !

ଘୋଡ଼ାର ପ୍ରଶଂସା ଶୁଣି ପୁରୋହିତଙ୍କ ଛାତି କୁଣ୍ଢେମୋଟ ହୋଇଗଲେ । ସେ ଘରକୁ ଫେରିଆସି ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଚୁପ୍ ଚୁପ୍ କହିଲେ, ଆହେ ଶୁଣୁଛ ! ବାରଣସୀର ସମସ୍ତେ ଆଜି ଘୋଡ଼ାକୁ ଦେଖି ଖୁବ୍ ପ୍ରଶଂସା କଲେ । ତାକୁ ଦେଖି ଆନନ୍ଦରେ କେତେ ଯେ କଣ କହିଲେ, ସେ କଥା ବର୍ଣ୍ଣନା କରିପାରିବ ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ପୁରୋହିତଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଏ କଥା ଶୁଣି ଖୁସି ହୋଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ପରର ପ୍ରଶଂସା ଶୁଣି ହଜମ କରିନେବା ତାଙ୍କ ଜାତକରେ ନଥିଲା । ତାଙ୍କ ପ୍ରକୃତି ବିଚିତ୍ର ଧରଣର ଥିଲା । ସେ ହଠାତ୍ ଉତ୍ତର ଦେଲେ; ଘୋଡ଼ା ନୁହଁ ମ; ତା'ପିଠିରେ ପଡ଼ିଥିବା ଅସ୍ତର ଦେଖି ସେମାନେ ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲେ । ତୁମେ ସିନା ବୁଝିପାରିଲ ନାହିଁ, ମୁଁ ସବୁକଥା ଜାଣେ । ଆଜି ତୁମେ ବୁଝିଲ ଓଲଟା । ତୁମେ ବି ସେମିତି ଘୋଡ଼ାର ଅସ୍ତର ଘୋଡ଼େଇ ହୋଇ ଗଲ । ଦେଖିବ; ବାରଣସୀର ସମସ୍ତେ ତୁମକୁ ପ୍ରଶଂସା କରିବେ । ରାଜା ମଧ୍ୟ ଖୁସି ହୋଇଯିବେ ।

ପରବୁଦ୍ଧିଆ, ମାଇପି-ବୋଲକରା ପଣ୍ଡିତେ ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ କଥାକୁ ସତ ମଣିଲେ । ପରଦିନ ଦେହକୁ ସେହି ଘୋଡ଼ା-ଅସ୍ତର ଘୋଡ଼ାଇ ହୋଇ, ଘୋଡ଼ାପରି ଚାଲି ରାଜାଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବାକୁ ବାହାରିଲେ ।

ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ଭୂଷଣ ଓ ଗମନ ଦେଖି ରାସ୍ତାରେ ଚାଲିଯାଉଥିବା ନର-ନାରୀମାନେ ତାଳିମାରି ହସିଲେ, କିନ୍ତୁ ପଣ୍ଡିତେ ଭାବିଲେ, ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ କଥା ସତ ହେଲା । ଲୋକମାନେ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଶଂସା କରୁଛନ୍ତି ।

ରାଜା ପଣ୍ଡିତଙ୍କୁ ସେହି ଅଦ୍ଭୁତ ବେଶ ଭୂଷଣରେ ଦେଖି ବିରକ୍ତ ହେଲେ । କହିଲେ; ଏ କି ବେଶ ଧରିଛ ? ପାଗଳ ନା କଣ ?

ଏଥର ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ହୋସ ଫେରିଲା । ସେ ଲଜ୍ଜିତ ହେଲେ ଓ ଭାବିଲେ; ପ୍ରକୃତରେ କିଛି ଗୋଳମାଳ ହୋଇଯାଇଛି । ରାସ୍ତାରେ ଲୋକେ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଶଂସା ନକରି ଉପହାସ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ବେଶ ଭୂଷା ଏଥିପାଇଁ ଦାୟୀ । ସେ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ଦେହରେ ଅସ୍ତର ଢୋଡ଼ାଇ ହୋଇ ଆସିବାର ନଥିଲା । ଏଥର ମନେ ମନେ ସେ ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଉପରେ ଭୀଷଣ ରାଗିଲେ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ଉପରେ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାପାଇଁ ତମ ତମ ହୋଇ ଘରକୁ ଫେରିଲେ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ପଣ୍ଡିତଙ୍କୁ ଖଣ୍ଡେ ଦୂରରୁ ଦେଖି ଓ ତାଙ୍କର ତମ ତମ ମୁହଁ ଦେଖି ସବୁକଥା ଅନୁମାନ କରିନେଲେ । ସେ ବୁଝିଲେ ସ୍ୱାମୀ ଘର ଭିତରେ ପାଦ ଦେବା ମାତ୍ରେ ସେ ଯେ କୌଣସି କାଣ୍ଡ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରନ୍ତି । ତେଣୁ ଭୟରେ ଲୁଚନିଆଁ ହୋଇ ବାଡ଼ିପଟେ ଦେଇ ବାହାରି ଚାଲିଗଲେ ଓ ରାଜାଙ୍କ ଉଆସରେ ରହିଲେ । ପାଞ୍ଚଦିନ ପରେ ସେ ରାଜାଙ୍କୁ ଗୁହାରି କରିବା ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ ଓ ସବୁକଥା ଜଣାଇଲେ ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ମୁଖରୁ ସବୁକଥା ଶୁଣି ତାଙ୍କୁ ଦୟାକଲେ । ସେ ପରିଚାରକ ହସ୍ତରେ ପୁରୋହିତଙ୍କୁ ଡକାଇ ଆଣିଲେ ଓ ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ସୁଝାଇ ଶାନ୍ତ କରିବାକୁ କହିଲେ; ନାରୀମାନେ ସାଧାରଣତଃ ଈର୍ଷା-ପରାୟଣା । ସେମାନେ ନିଜ ବ୍ୟତୀତ କାହାରି ପ୍ରଶଂସା ସହ୍ୟ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଆପଣ ଆପଣଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଆଗରେ ଢୋଡ଼ୀର ପ୍ରଶଂସା କରିବାରୁ ସେ

ହେବ୍ୟ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଘୋଡା ବଦଳରେ ଘୋଡ଼ା-ଅସ୍ତ୍ରର ପ୍ରଶଂସା କଲେ । ଆପଣ ଶାନ୍ତ ହୁଅନ୍ତୁ ଓ ତାଙ୍କୁ କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ ।

କିନ୍ତୁ ରାଜା ତଥାପି ଅଶାନ୍ତ ଥିବା ଦେଖି ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ପୁଣି କହିଲେ; ଧନୁଗୁଣ ଛିଣ୍ଡିଗଲେ ତାଙ୍କୁ ପୁଣିଥରେ ଯୋଡ଼ ଲଗାଇ ହୁଏ ଯାଇ ପାରୁଛି । ସେ ସେତେବେଳେ ଆପଣଙ୍କ ସ୍ୱାମୀ; ତାଙ୍କୁ କ୍ଷମା କରିଦିଅନ୍ତୁ ।

ପୁରୋହିତ ରୁହକ ଅବୁଝା, ଏକବାଗିଆ ପ୍ରକୃତିର ମଣିଷ ଥିଲେ । ସେ କହିଲେ; ଧନୁର ଛିଣ୍ଡିଲା ରଶିକୁ ଯୋଡ଼ି ଠିକ୍ କରିବା ଅପେକ୍ଷା ନୂଆ ରଶିଟିଏ ବଦଳାଇ ନେବା ଭଲ । ମୁଁ ତା' ସଙ୍ଗରେ ଚଳିପାରିବି ନାହିଁ । ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଏହା ଶୁଣି ନୀରବ ରହିଲେ ।

ସୁପାନ

ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କ ପୂର୍ବ ଜନ୍ମମାନଙ୍କୁ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ କୁହାଯାଏ । ସେଥର ବୁଦ୍ଧଦେବ ଏକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଘରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜଣେ ବନାରସରେ ବାସ କରୁଥିଲେ ।

ରାଜା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ବନାରସରେ ରାଜୁତି କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଅମଳରେ ବନାରସ ରାଜ୍ୟରେ ଶାନ୍ତି ଥିଲା । ପ୍ରଜାମାନେ ସୁଖରେ ରହୁଥିଲେ ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ବନାରସରେ ଖେଳିବୁଲି ବଡ଼ ହେଲେ । ମା' ବାପା ଭାବିଲେ; ପୁଅ ଏଥର ବଡ ହୋଇଛି । ସେ ପାଠ ପଢ଼ିବା ଉଚିତ ।

ସେତେବେଳେ ତକ୍ଷଶିଳା ଭାରତର ଏକ ବିଖ୍ୟାତ ବିଦ୍ୟାପୀଠ ଥିଲା । ସେଠାରେ ବିଦ୍ୱାନ ଗୁରୁମାନେ ଆଶ୍ରମ କରି ରହୁଥିଲେ । ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରୁ ଛାତ୍ରମାନେ ଆସି ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ଆଶ୍ରମରେ ରହି ବିଦ୍ୟା ଅଧ୍ୟୟନ କରୁଥିଲେ । ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା ସମାପ୍ତ ହେବାପରେ ଗୁରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ପରୀକ୍ଷା କରୁଥିଲେ । ପରୀକ୍ଷାରେ ପାଶ୍ କଲେ; ଆଶୀର୍ବାଦ ଦେଇ ଘରକୁ ପଠାଇ ଦେଉଥିଲେ ।

ଗୁରୁଙ୍କଠାରୁ ଆଶୀର୍ବାଦ ପାଇ ଫେରି ଆସିଥିବା ଛାତ୍ରମାନେ ସାଂସାରିକ ଜୀବନଯାପନ କରି ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଉଥିଲେ ।

ବାପ ମା' ଠିକ୍ କଲେ, ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କୁ ବିଦ୍ୟାଲାଭ ପାଇଁ ତକ୍ଷଶିଳାକୁ ପଠାଇବେ ।

ଦିନ ବାର ନକ୍ଷତ୍ର ଦେଖି ଶୁଭ ବେଳାରେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ତକ୍ଷଶିଳା ଯାତ୍ରାକଲେ ଓ ଗୁରୁଙ୍କ ଆଶ୍ରମରେ କିଛିକାଳ କଟାଇ, ଗୁରୁଙ୍କ ଆଶୀର୍ବାଦ ଲାଭକରି ବନାରସକୁ ଫେରି ଆସିଲେ ।

× × ×

କ୍ରମେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ଖ୍ୟାତି ବଢିଲା । ଜମ୍ବୁଦ୍ୱୀପମଣ୍ଡଳରେ ସେ ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଗୁରୁ ରୂପେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଅର୍ଜନ କଲେ ।

ସେ ସମୟରେ ବନାରସରେ ଆଉ ଜଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଗୃହସ୍ଥ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦରୀ କନ୍ୟା ଥିଲେ । କ୍ରମେ ସେହି କନ୍ୟାମାନେ ବିବାହ ଯୋଗ୍ୟା ହେଲେ । ସେମାନଙ୍କ ରୂପଗୁଣର ପ୍ରଶଂସା ଶୁଣି ଅନେକ ପାତ୍ର ସେମାନଙ୍କୁ ପତ୍ନୀ ରୂପରେ ପାଇବାକୁ ବ୍ୟାକୁଳ ହେଲେ ।

ଅବଶେଷରେ ଚାରିଜଣ ପାତ୍ର ଆସି ସେହି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଗୃହସ୍ଥଙ୍କୁ ଦେଖା କଲେ ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ଜାମାତା ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ ।

ସେହି ପାତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ଶାନ୍ତ, ଦ୍ୱିତୀୟ ଜଣକ ଶିଷ୍ଟ, ତୃତୀୟ ଜଣକ ସୁନ୍ଦର ଓ ଚତୁର୍ଥ ଜଣକ ଯୁବକ ଥିଲେ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣଗୃହସ୍ଥ ଦେଖିଲେ, ସେହି ଚାରିଜଣଯାକ ପାତ୍ର ତାଙ୍କର ଜାମାତା ହେବାପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ । କିନ୍ତୁ କିଏ ସବୁଠୁ ଯୋଗ୍ୟ, ସେ କଥା ସେ ସ୍ଥିର କରି ନପାରି ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କର ଦ୍ୱାରସ୍ଥ ହେଲେ ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଗୃହସ୍ଥଙ୍କ ମୁଖରୁ ସବୁକଥା ଶୁଣି ଓ ତାଙ୍କର ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଅବହିତ ହୋଇ କହିଲେ, ଶାନ୍ତ ହୁଅ, ହିତୈଷୀଗୃହ; ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଓ ଯୌବନ ଏହି ଗୃହେଶ୍ଚିଯାକ ଗୁଣ ମଣିଷର ବଳ୍ଲୁହୂଷଣ ଅଟନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସାଧୁତା ଅର୍ଜନ ପାଇଁ ଏହି ଗୁଣମାନେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ସାହାଯ୍ୟ କରି ନ ପାରନ୍ତି । ସମସ୍ତ ଗୁଣର ଅଧିକାରୀ ଯେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ସାଧୁଶୀଳ ଓ ପୁଣ୍ୟବାନ, ଏ କଥା ମଧ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ କୁହାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ମୋ ମତରେ, ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ସାଧୁ ଓ ପୁଣ୍ୟାତ୍ମା, ତାକୁ ପରୀକ୍ଷା କର ଓ ସେହି ସାଧୁଶୀଳ ପାତ୍ର ହାତରେ ନିଜର କନ୍ୟାଦାନ କର ।

ବ୍ରାହ୍ମଣ ଗୃହସ୍ଥ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ପାଖରୁ ଯୋଗ୍ୟ ପାତ୍ରର ବିବରଣୀ ଶୁଣି ଫେରିଗଲେ ଓ ବିବାହ ପ୍ରାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକ ଯୋଗ୍ୟ ପାତ୍ର ବାଛି ନିଜର କନ୍ୟାମାନଙ୍କୁ ଅର୍ପଣ କଲେ ।

—※※※—

ଧୂର୍ତ୍ତ ବିଲୁଆ

ଥରେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ବାରାଣସୀରେ ମୂଷାଜନ୍ମ ଲାଭ କରିଥିଲେ । ସେ ଖୁବ୍ ବୁଦ୍ଧିଆ ଓ ବଳୁଆ ଥିଲେ । ଦେହର ଗଢ଼ଣ ବି କମ୍ ନଥିଲା । ବିଲେଇଠୁ ସେ ବଡ଼ ଦେଖାଯାଉଥିଲେ ।

ସେତେବେଳେ ରାଜା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ବାରାଣସୀରେ ରାଜତ୍ୱ କରୁଥିଲେ ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ବାରାଣସୀ ନିକଟରେ ଥିବା ଏକ ବଣରେ ବାସ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଶହ ଶହ ମୂଷା ରହୁଥିଲେ । ସେହି ମୂଷାମାନେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ରାଜା କରିଥିଲେ । ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ତାଙ୍କ ଆଶ୍ରୟରେ ଥିବା ମୂଷାମାନଙ୍କୁ ନାନା ପ୍ରକାର ବିପଦ ଆପଦରୁ ରକ୍ଷା କରୁଥିବାରୁ, ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ଭକ୍ତି କରୁଥିଲେ । ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଯାହା ସବୁ କହୁଥିଲେ, ମୂଷାମାନେ ତାହା ଅକ୍ଷରେ ଅକ୍ଷରେ ପାଳନ କରୁଥିଲେ ।

ଥରେ ଗୋଟିଏ ଧୂର୍ତ୍ତ ବଲୁଆ ଆସି ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ବାସ କରୁଥିବା ବଣରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଶହ ଶହ ମୂଷା ଏକାଠି ରହୁଥିବା ଦେଖି ତା ପାଟିରୁ ଲାଳ ଗଡ଼ିଲା । କିନ୍ତୁ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ଦେହବଳ ଦେଖି ସେ ଭୟ ପାଇଗଲେ । ଭାବିଲା, ମୂଷା ଖାଉଥିଲା ବେଳେ ଯଦି ମୂଷା ରାଜାର ହାବୁଡ଼ରେ ପଡ଼େ କଥା ସରିଲା । ଏମାନଙ୍କ ଆଗରୁ ଜୀବନଧରି ପଳାଇବା ସମ୍ଭବ ହେବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ନିରାପଦରେ କେମିତି ମୂଷାମାନଙ୍କୁ ଖାଇହେବ ତାର ଉପାୟ ପାଞ୍ଚିଲା ।

ତା’ ମନକୁ ଗୋଟିଏ ଭାବନା ଜୁଟିଲା । ସେ ମୂଷାମାନଙ୍କ ଗାତ ପାଖରେ ଏକ ଗୋଡ଼ଆ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଚାହିଁଲା ଏବଂ ପବନ ପିଉଥିବା ଅଭିନୟ କଲା ।

ମୂଷାମାନେ ଯଥା ସମୟରେ ଆଧାର ଖୋଜିବାକୁ ଗାତରୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ । ଆଗେ ଆଗେ ମୂଷାରାଜା ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଚାଲିଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପଛରେ ଶହ ଶହ ମୂଷା ଧାଡ଼ି ହୋଇ ଯାଉଥାନ୍ତି ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ସେହି ଏକ ଗୋଡ଼ଆ, ପବନଖିଆ ବଲୁଆକୁ ଦେଖି ଭ୍ରମରେ ପଡ଼ିଗଲେ । ସେ ଭାବିଲେ ବଲୁଆଟି ସାଧୁଟିଏ ହୋଇଥିବ । ଏହା ଭାବି ସେ ବଲୁଆ ପାଖକୁ ଗଲେ ଓ ପଚାରିଲେ, ତୁମର ନାମ କ’ଣ ?

ମୋ’ ନାଁ ସାଧୁ । ବଲୁଆ ଉତ୍ତର ଦେଲା । ଆଚ୍ଛା ତୁମେ ଗୋଟିଏ ଗୋଡ଼ରେ ଏମିତି ଛିଡ଼ା ହୋଇଛ କାହିଁକି ? ସେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ । ଦେଖ ଯଦି ମୁଁ ଏକାବେଳକେ ଚାରିଗୋଡ଼ ପକାଇ ଛିଡ଼ା ହୁଏ, ତାହା ହେଲେ ପୃଥିବୀ ହୁଏତ ମୋ ଭାର ସମ୍ଭାଳି ପାରିବ ନାହିଁ । ପୃଥିବୀକୁ ଉଶ୍ୱାସ ରଖିବା ପାଇଁ ମୁଁ ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ଗୋଡ଼ରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି । ବଲୁଆ ଉତ୍ତର ଦେଲା ।

ତେବେ ତୁମର ପାଟି ମେଲାଇ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛ କାହିଁକି ? ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରଶ୍ନକଲେ ।

ପବନ ଖାଇବାକୁ ପାଟି ମେଲଛୁ । ବହୁଦିନ ହେଲା ମୁଁ କେବଳ ପବନ ପିଇ ବଞ୍ଚିଛୁ । ଆଉ କିଛି ଛୁଇଁ ନାହିଁ । ବିଲୁଆ କହିଲା ।

ତେବେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଚାହିଁ ରହିଛ କାହିଁକି ? ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ତାଙ୍କର ଶେଷ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଲେ !

ମୁଁ ସୂର୍ଯ୍ୟ-ପୂଜା କରେ । ତେଣୁ ସବୁବେଳେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଚାହିଁରହେ । ଧୂର୍ତ୍ତ ବିଲୁଆ ଉତ୍ତର ଦେଲା ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ବିଲୁଆର ଛଳନା ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉତ୍ତର ଶୁଣି ~~ଭୁଲିଗଲେ~~ ପ୍ରତିଗଲେ । ମନେ ମନେ ଭାବିଲେ, ବିଲୁଆଟି ପ୍ରକୃତରେ ସାଧୁ । ସେ ସାଧୁ ଜୀବନଯାପନ କରୁଛି । ଏଭଳି ସାଧୁର ଦର୍ଶନ କଲେ ପୁଣ୍ୟ ମିଳେ ।

ଏହାପରେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ତାଙ୍କର ଦଳବଳ ନେଇ ପ୍ରତିଦିନ ସକାଳେ ଓ ସଂଜବେଳେ ଏହିପରି ଦୁଇଥର ସେହି ବିଲୁଆକୁ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଗଲେ । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ବିଲୁଆକୁ ଭକ୍ତି ଜଣାଇ କୃତାର୍ଥ କୃତ୍ୟ ହେଲେ ।

ବିଲୁଆଟି ଏହାକୁ ମୂଷା ଖାଇବାର ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସୁଯୋଗ ବୋଲି ବିଚାରିଲା । ମୂଷାପଲ ତାକୁ ଦର୍ଶନ କରିସାରି ଧାଡ଼ି ହୋଇ ଫେରିଗଲା ବେଳେ, ଧାଡ଼ି ଶେଷରେ ଥିବା ମୂଷାକୁ ସେ ଧରି ପାଟିରେ ପକାଇଲା । ତାପରେ ତାକୁ ପାକୁଳେଇ ପାକୁଳେଇ ଗିଳିଦେଲା ଓ ଜିଭ ବୁଲାଇ, ୧୦ ଗୁଟି ନ ଜାଣିଲା ପରି ସେହି ଏକ ଗୋଡ଼ିଆ ହୋଇ ଛିଡ଼ା ହେଲା । ସତେ ଅବା ସେ କିଛି ଜାଣେ ନାହିଁ ।

ଏହିପରି ଭାବରେ ତା' ଭାଗ୍ୟରେ ଦିନକୁ ଦୁଇଥର ମୂଷା ଆହାର ଜୁଟିଗଲା । ସେ ମନେ ମନେ ଭାରି ଖୁସି ।

ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ କିଛି ଜଣାପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ପରେ ଯେତେବେଳେ ମୂଷାମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା କମିଆସିଲା; ମୂଷାପଲ ଭିତରେ ଭଲେଣି ପଡ଼ିଲା ।

କାହିଁକି ସେମାନଙ୍କ ଦଳ ସଂଖ୍ୟା କମି ଯାଉଛି, ସେମାନେ ପରସ୍ପରର ପଚରା ପଚରି ହେଲେ ।

କ୍ରମେ କଥାଟା ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ କାନକୁ ଗଲା । ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଥମେ ଏହାର କାରଣ ଜାଣିପାରିଲେ ନାହିଁ । ପରେ କିନ୍ତୁ ସେହି ସାଧୁ-ବିଲୁଆକୁ ସନ୍ଦେହ କଲେ । ତେଣୁ ବିଲୁଆର ସାଧୁତା ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ଚାହିଁଲେ । ପରଦିନ ମୂଷାମାନେ ଯେତେବେଳେ ସାଧୁ-ବିଲୁଆର ଦର୍ଶନରେ ବାହାରିଲେ, ଜାଣିଶୁଣି ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ସମସ୍ତଙ୍କ ଶେଷରେ ରହିଲେ ।

ସବୁଦିନ ପରି ଧୂର୍ତ୍ତ-ବିଲୁଆଟି ଧାଡ଼ି ଶେଷରେ ଥିବା ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କୁ ଧରି ପକାଇବାକୁ ବାହାରିଲା ।

କିନ୍ତୁ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ପୂର୍ବରୁ ସତର୍କ ଥିଲେ । ସେ ହଠାତ୍ ଧାଡ଼ିରୁ ଘୂଞ୍ଚିଯାଇ କହିଲେ— "କିରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ପୂଜକ । ଏଇ କ'ଣ ତୋର ସାଧୁତା ? ସାଧୁର ଖୋଳ ପିନ୍ଧି ପ୍ରବଞ୍ଚକର ଅଭିନୟ କରିବା କ'ଣ ଉଚିତ ହେଉଛି ?"

ବିଲୁଆଟି ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନ ଶୁଣି ଚମକି ପଡ଼ିଲା । ସେ ତାଙ୍କ ହାତରେ ଧରାପଡ଼ି ଯାଇଥିବା ଦେଖି ପ୍ରମାଦ ଗଣିଲା ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଏପରି ଧୂର୍ତ୍ତ ପ୍ରବଞ୍ଚକକୁ କ୍ଷମାଦେଲେ ନାହିଁ । ସେ କୁଦାମାରି ଧୂର୍ତ୍ତ ବିଲୁଆର ବେକକୁ ନିଜର ମୁନିଆଁ ଦାନ୍ତରେ କାଟି ପକାଇଲେ । ଅନ୍ୟ ମୂଷାମାନେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଧୂର୍ତ୍ତ ବିଲୁଆ ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରି ତାକୁ ବିନାଶ କରିଦେଲେ ।

●

ସାଧବ ପୁଅର କାହାଣୀ

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଥରେ ଜଣେ ଧନୀ ସାଧବର ପୁତ୍ର ଭାବରେ ବାରାଣସୀରେ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥିଲେ ।

ସେତେବେଳେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ରାଜା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ବାରଣସୀର ରାଜାଥିଲେ ।

ବାପାଙ୍କର କାଳ ହେବାପରେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ତାଙ୍କର ଅଚଳାଚଳ ସମ୍ପତ୍ତିର ମାଲିକ ହେଲେ । ତାଙ୍କଘରେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ସୁନା-ମୋହର ପୋତା -ହୋଇ ରହିଥିଲା ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଦାନ ପୁଣ୍ୟ କରିଥିଲେ; ତେଣୁ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ଇନ୍ଦ୍ର ପଦ ଲାଭ କଲେ । ସେ ଦେବତା ମାନଙ୍କର ରାଜାହେଲେ ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ପୁତ୍ର ସ୍ଥାବର ଅସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତିର ମାଲିକ ହେଲା ।

କିନ୍ତୁ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ପୁତ୍ର ପିତାଙ୍କର ବିପରୀତ ଆଚରଣ କରୁଥିଲା । ସେ ମନ୍ଦ ସ୍ୱଭାବର ଥିଲା । ତାହାର ଅନେକ ଖରାପ ବନ୍ଧୁ ଥିଲେ । ସେହି ଖରାପ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ମିଶି ସେ ମଦ୍ୟପାନ କଲା ଓ ବେଶ୍ୟାମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ କୁତ୍ସିତ ଜୀବନଯାପନ କଲା । ଶେଷରେ ସେ ସେହି କୁସଙ୍ଗ ବୁଦ୍ଧିରେ ପଡ଼ି ରାସ୍ତା ଧାରରେ ଏକ ଯାତ୍ରା-ଉତ୍ସବର ଆୟୋଜନ କଲା ।

ଯାତ୍ରା-ଉତ୍ସବରେ ଭାଗନେଇଥିବା ଖେଳାଳୀ, ଜୁଆଡ଼ି, ସଙ୍ଗୀତ ପରିବେଷକ ଓ ନୃତ୍ୟ ଆସରର ନାୟକ ଓ ନାୟିକାମାନଙ୍କୁ ଅଜସ୍ର ଅର୍ଥ ଦାନକଲା । ଯାତ୍ରା ସମୟରେ ସେ ରାସ୍ତାଧାରରେ ବନ୍ଧୁ ମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଆରାମରେ ବସି ଖାଲି ମଦ ଖାଇଲା । ସେ ମଦ ଖାଇ ମାତାଲ ହେଲା ଓ ଖାଲି ନାଚିବାକୁ, ଗାଇବାକୁ ଉତ୍ସାହ ପ୍ରଦାନ କଲା । ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟରେ ତାର ମନ ନଥିଲା । ସେ ଖାଲି ସଞ୍ଚିତ ଧନର ଅପବ୍ୟବହାରକୁ ଜୀବନ ବୋଲି ଧରି ନେଇଥିଲା ।

ବସିଖାଇଲେ ନଈବାଲି ବ' ସରିଯାଏ । କ୍ରମେ ସେହି ସାଧବ ପୁତ୍ର ଘରର ସମସ୍ତ ଧନସମ୍ପଦ, ପୋତାସମ୍ପଦ ବ୍ୟୟ କଲା । ତଥାପି ତା'ର ମଉଜ ମଜ୍‌ଲିସ୍ ପାଇଁ ଧନ ଅଣ୍ଟିଲା ନାହିଁ ।

ଯିଏ ଯେତେପ୍ରକାର ବୁଝାଇ ଧର୍ମ-ଉପଦେଶ ଦେଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଶୁଣିଲା ନାହିଁ । ସେ ଖାଲି ଖରାପ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ କଥାରେ ପଡ଼ି ଖରାପ ଆଚରଣ କରିବାକୁ ଉଚିତ ମନେକଲା ।

ଘର ଖାଲିହେଲା । କ୍ରମେ ଘରର ଆସବାବ ପତ୍ର ବି ବିକାହେଲା । ଅବଶେଷରେ ସର୍ବସ୍ୱାନ୍ତ ହୋଇ ପିତୃ-ଘର ଖଣ୍ଡିକ ବିକି ଦାଣ୍ଡର ଭିକାରି ହେଲା । ଦେହରେ ଖଣ୍ଡେ ଭଲ ଲୁଗା ବି ରହିଲା ନାହିଁ । ମାଗିଯାଚି ଖାଇ ରାସ୍ତା କଡ଼ରେ ଆଶ୍ରୟନେଲା ।

ଇନ୍ଦ୍ର ଧ୍ୟାନବଳରେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟରେ ଗୁଣ୍ଡିଆଣିଥିବା ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ପୁତ୍ରର ଦୁଃଖକଥା ଜାଣିପାରିଲେ । ପୁତ୍ରସ୍ନେହ ତାଙ୍କୁ ଅଧିରକଲା । ସେ ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ପୁତ୍ରର ଭୟାବହ ପରିଣତି କଥା ଜାଣିପାରି ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କଲେ । ତାକୁ ଭଲରେ ରଖିବା ପାଇଁ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଇଚ୍ଛାହେଲା ।

ଦିନେ ସେ ପୁତ୍ର ଆଗରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ଓ ଇଚ୍ଛା-ପୂରଣ ଥାଳିଆଟିଏ ତା' ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ କହିଲେ, ଏହାକୁ ସାବଧାନରେ ପାଖରେ ରଖିବୁ । ଏ ଥାଳୀ ଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୋତେ ଦୁଃଖ ସନ୍ତାପ ହେବ କାଟିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସାଧୁ ସାବଧାନ, ଏ ଥାଳୀକୁ କୌଣସିମତେ ନଷ୍ଟ କରିବୁ ନାହିଁ । ଯଦି ଏ ଥାଳୀଟି ଭାଙ୍ଗିଯାଏ, ପୁଣି ଥରେ ତୋତେ ଦୁଃଖ ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ିପାରେ ।

ସାଧବପୁତ୍ର ଇଚ୍ଛାପୂରଣ ଥାଳିପାଇ ଖୁସିହେଲା ।

ଏହି ଥାଳୀ ବଳରେ ସେ ପୁଣିଥରେ ଅନେକ ଧନସମ୍ପଦର ମାଲିକ ହେଲା ।

କିନ୍ତୁ ମଣିଷର ପ୍ରକୃତି ବିଚିତ୍ର । ସାଧବ ମନରେ ପୁଣିଥରେ ମଦ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଦେଖାଦେଲା । ଧନରତ୍ନ ପାଇବା ପରେ ସେ ପୁଣିଥରେ ମଦଖାଇବା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲା ।

ଦିନେ ମଦଖାଇ ମାତାଲ ହୋଇ, ସେ ସେହି ଅମୂଲ୍ୟ ଥାଳୀ ସଙ୍ଗରେ ଖେଳିବା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲା । ସେ ସେହି ଥାଳୀକୁ ଉପରକୁ ଫିଙ୍ଗି ତଳେ ପଡ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ ହାତରେ ଧରି ପକାଉଥିଲା । ଏହିପରି ଭାବରେ ବାରମ୍ବାର ସେ ସେହି ଇଚ୍ଛାପୂରଣ ଥାଳୀ ସଙ୍ଗେ ଖେଳଖେଳି ପାଶବିକ ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । କିନ୍ତୁ ଭାଗ୍ୟର ବିଡ଼ମ୍ବନା—

ଖେଳୁ ଖେଳୁ ସେହି ଥାଳୀଟି ହାତରୁ ଖସିପଡ଼ି ତଳେ ଛେଚିହୋଇ ଓ ଚୂର୍‌ମାର୍ ହୋଇଗଲା ।

ଏଇଠୁ ଆରମ୍ଭ ହେଲା, ସାଧବ ପୁଅର ଦୁଃଖ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା । କ୍ରମେ ତାର ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି ଉଭେଇ ଗଲା ଓ ଖାଇବାକୁ ନପାଇ ରାସ୍ତା ଧାରରେ ଘୂରି ବୁଲିଲା ।

ଏହିପରି ଭାବରେ ଛିଣ୍ଡା ଲୁଗା ପିନ୍ଧି ଉପବାସରେ ଘୂରି ବୁଲୁ ବୁଲୁ ଦିନେ ସେ ଜଣକ ଘରର କାନ୍ଥତଳେ ମରି ଶୋଇଥିବାର ଦେଖାଗଲା ।

———

କଟାହକର କପଟତା

ବହୁ ସହସ୍ର ବର୍ଷ ତଳର କଥା—

ସେତେବେଳେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ବାରାଣସୀର ଏକ ଶ୍ରେଷ୍ଠୀ ଗୃହରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ବୃଦ୍ଧ ପିତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁପରେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କର ବିପୁଳ ଧନ ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଧିକାରୀ ହେଲେ । ସେ ତାଙ୍କର ସୁନ୍ଦରୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଦାସ ଦାସୀଙ୍କୁ ନେଇ ସୁଖରେ କାଳଯାପନ କଲେ ।

କିଛିକାଳ ପରେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ପତ୍ନୀ ଏକପୁତ୍ର ସନ୍ତାନ ପ୍ରସବ କଲେ । ସେହିଦିନ ତାଙ୍କ ଗୃହରେ ଏକ ଦାସୀପୁତ୍ର ଭୂମିଷ୍ଠହେଲା । ଦୁଇ ଶିଶୁ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ଘରେ ଆନନ୍ଦରେ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କ୍ରମେ ଶିଶୁ-ମାନଙ୍କର ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା କରିବା ବୟସ ଆସିଗଲା । ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କର ପୁତ୍ର ବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା କରିବାକୁ ପାଠଶାଳାକୁ ଗଲାବେଳେ, ଦାସୀ ପୁତ୍ର ମଧ୍ୟ ଲେଖନ ପଠନ ସାମଗ୍ରୀ ଧରି ପାଠଶାଳାକୁ ଗଲା । ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ପୁତ୍ର ଯାହା ଲେଖାପଢ଼ା କରୁଥିଲେ; ଦାସୀ ପୁତ୍ର ମଧ୍ୟ ତାହା ଦେଖି ଶୁଣି ନିଜ ଚେଷ୍ଟାରେ ଆୟତ୍ତ କଲା ।

ଏହିପରି ଭାବେ କେତେ ବର୍ଷ ଅତିବାହିତ ହେଲା । ଦାସୀ ପୁତ୍ରର ନାମଥିଲା କଟାହକ । ବୟସ ହେବା ପରେ ସେ ଗ୍ରାମର ଜଣେ ଚତୁର ଓ ବୁଦ୍ଧିମାନ ଯୁବକ ଭାବରେ ପରିଚିତ ହେଲା । ସେ ବଡ଼ ହେବାପରେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ପୁତ୍ରର ଦାସ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ ନିଯୁକ୍ତି ଲାଭକଲା ।

କିନ୍ତୁ କଟାହକ ମନରେ ସୁଖ ନାହିଁ । ଭାବିଲା, ଏହିପରି ଭାବରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଗଲେ ତାକୁ ସାରା ଜୀବନ ଦାସତ୍ୱ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତେଣୁ ସେଠାରୁ କୌଶଳରେ ଖସିଯିବାକୁ ଚାହିଁଲା ।

ଏହାପରେ କଟାହକ ନିଜ ହାତରେ ଏକ ମିଥ୍ୟାପତ୍ର ଲେଖି ସେଥିରେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ଦସ୍ତଖତ କଲା ଓ ତାକୁ ନେଇ ଅନ୍ୟ ଏକ ଗ୍ରାମରେ ବାସ

କରୁଥିବା ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ଜଣେ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ନିକଟକୁ ଗଲେ। ଉକ୍ତ ପତ୍ରରେ ଲେଖାଥିଲା, "ମୋର ପୁତ୍ରକୁ ଆପଣଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଠାଇଲି । ଆପଣଙ୍କ କନ୍ୟାର ରୂପ ଗୁଣର ପରିଚୟ ପାଇ ମୁଁ ତାକୁ ମୋର ପୁତ୍ରବଧୂରୂପେ ମନୋନୀତ କରିଛି । ମୋର ପୁତ୍ରକୁ ଜାମାତା ରୂପେ ଉପଯୁକ୍ତ ବିବେଚନା କଲେ, ଆପଣଙ୍କ କନ୍ୟା ସାଙ୍ଗରେ ତାକୁ ବିବାହ ଦେଇ ପାଖରେ ରଖିବେ । ପରେ ମୁଁ ପୁତ୍ର ଓ ପୁତ୍ରବଧୂଙ୍କୁ ମୋ ଗୃହକୁ ନେଇ ଆସିବି ।"

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ବନ୍ଧୁ ନଗର ନିକଟରେ ଏକ ଗ୍ରାମରେ ବାସ କରୁଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ଧନବାନ ଶ୍ରେଷ୍ଠୀ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ବିବାହ ଯୋଗ୍ୟା, ଏକ ସୁନ୍ଦରୀ ଯୁବତୀ କନ୍ୟା ଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ସେ ମଧ୍ୟ ସୁପାତ୍ର ଅନ୍ୱେଷଣ କରୁଥିଲେ । କଟାହକ ହାତରୁ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ପତ୍ର ପାଇ ସେ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କଲେ ଓ ନିଜ କନ୍ୟା ସଙ୍ଗେ କଟାହକର ବିବାହ କରାଇ ଦେଲେ । ସେ କଟାହକର କପଟତାକୁ ବୁଝିପାରିଲେ ନାହିଁ ।

କଟାହକଟି ଏହାପରେ ଅତି ଆନନ୍ଦରେ ରୂପସୀ ପତ୍ନୀ ସାଙ୍ଗରେ ଶ୍ୱଶୁର ଗୃହରେ କାଳଯାପନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଧନଶାଳୀ ଶ୍ରେଷ୍ଠୀଙ୍କ ଗୃହରେ ଧନସମ୍ପଦ, ଦାସ ଦାସୀ, ସୁଖାଦ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦିର ଅଭାବ ନଥିଲା । କଟାହକ ନିଜ ମନର କପଟତାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖି ଆନନ୍ଦରେ କାଳାତିପାତ କଲା ।

କିଛି ଦିନପରେ କଟାହକର ଜନ୍ମଗତ ସଂସ୍କାର ଓ ହୀନଭାବ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ତାକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠୀ ଗୃହର ସୁଖ ସମ୍ପଦ ଅରୁଚିକର ମନେ ହେଲା । ସେ ଶ୍ରେଷ୍ଠୀ କନ୍ୟା ସଙ୍ଗରେ ବିନା କାରଣରେ କଳହ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଶ୍ୱଶୁର ଘରର ସୁଖାଦ୍ୟ, ପତ୍ନୀର ବେଶ ଭୂଷଣ ତାକୁ ଅରୁଚିକର ମନେ ହେଲା ।

କଷ୍ଟାହକର ଏପରି ହୀନ ଆଚରଣ ଦେଖି ଶ୍ରେଷ୍ଠୀ କନ୍ୟା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲି । ତଥାପି ସ୍ୱାମୀର ସମସ୍ତ ଦୁର୍ବ୍ୟବହାରକୁ ସହ୍ୟ କରି ସେ ନୀରବ ରହିବାକୁ ଉଚିତ ମନେକଲି ।

କିଛିଦିନ ପରେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ସନ୍ଧ୍ୟା ସମୟରେ ଜଗତ ଶୋଭା ଅବଲୋକନ କରୁଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ଜଣେ ଅନୁଚର ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ନିକଟରେ ଛଦ୍ମବେଶୀ ଜାମାତା କଷ୍ଟାହକର ସମସ୍ତ ବିବରଣୀ ପ୍ରଦାନ କଲି ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ନିଜର ଶ୍ରେଷ୍ଠୀ ବନ୍ଧୁ କଷ୍ଟାହକର କପଟତାର ଶିକାର ହୋଇଥିବା ଶୁଣି ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କଲେ । ତାପରେ ସ୍ଥିର କଲେ, ନିଜେ ଯାଇ ଶ୍ରେଷ୍ଠୀ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରିବେ ଓ ତାଙ୍କୁ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେବେ । ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ କଷ୍ଟାହକକୁ ନିଜ ପାଖକୁ ଫେରାଇ ଆଣିବେ ।

ଏହାପରେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ତାଙ୍କର ଅନୁଚର ମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠୀଙ୍କ ଗ୍ରାମକୁ ଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ କଲେ ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଆସୁଛନ୍ତି ବୋଲି ସମ୍ବାଦ ପାଇ ଶ୍ରେଷ୍ଠୀ ପରମ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କଲେ । କିନ୍ତୁ କଷ୍ଟାହକ ଭୀଷଣ ଚିନ୍ତା ସଙ୍କଟରେ ପଡ଼ିଲି । ତାର ସମସ୍ତ ଦୁଷ୍କର୍ମ ପ୍ରକାଶ ପାଇଯିବ ଭାବି ସେ ଆତଙ୍କିତ ହୋଇ ଉଠିଲି । ଏହାପରେ ସେ ଏକ ଚତୁରତା ଉଦ୍ଭାବନ କଲି । ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କୁ ପଥ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା କରିବା ପାଇଁ ଶ୍ୱଶୁରଙ୍କ ନିକଟରେ ଅନୁରୋଧ କଲା ।

ଶ୍ରେଷ୍ଠୀ ଜାମାତାର ପିତୃ ଭକ୍ତିରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନାର ସକଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦେଲେ । କଷ୍ଟାହକ ମହା ସମାରୋହରେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ-ଙ୍କୁ ପଥ ମଧ୍ୟରେ ସାକ୍ଷାତ କରି ତାଙ୍କୁ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଜଣାଇଲା । ତାଙ୍କୁ ବହୁ ଉପହାର ସାମଗ୍ରୀ ପ୍ରଦାନ କରି ଭୂମିଷ୍ଠ ପ୍ରଣାମ ଜଣାଇଲା ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଶ୍ରେଷ୍ଠୀଙ୍କର ପୁଷ୍ପ ବାଟିକାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ତମ୍ବୁ ପକାଇ ରହିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ । କଣ୍ଠାହକ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ସେବାରେ ନିଜକୁ ନିୟୋଜିତ କଲା ! ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ କପଟାଗ୍ରସ୍ତ କଣ୍ଠାହକର ସେବାରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଲେ । ଦିନେ ଏକାନ୍ତରେ କଣ୍ଠାହକ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କୁ ଜଣାଇଲା; ପ୍ରଭୋ ! ମୋର ଅପରାଧ ନିମନ୍ତେ ମୋତେ କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ । ଏଠାରେ ମୋର ପ୍ରକୃତ ପରିଚୟ ଦେଇ ମୋତେ ଆଉ ଲଜ୍ଜିତ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ତାର ଅପରାଧ ମାର୍ଜନା କରି କହିଲେ, କଣ୍ଠାହକ ! ତୁମର ବିବ୍ରତ ହେବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ମୁଁ ଏଠାକୁ ତୁମର ପରିଚୟ ଦେବାକୁ ଆସିନାହିଁ । ତୁମର ମଙ୍ଗଳ ବିଧାନ ମୋର କାମ୍ୟ । ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ କିଛିଦିନ ଶ୍ରେଷ୍ଠୀଙ୍କ ଗ୍ରାମରେ ବାସକରି କଣ୍ଠାହକର ବ୍ୟବହାର ପ୍ରତି ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ । ଦିନେ ଶ୍ରେଷ୍ଠୀ କନ୍ୟାର ମନର ବିରକ୍ତତା ପ୍ରତି ଲକ୍ଷ୍ୟକରି କହିଲେ, ମା' କଣ୍ଠାହକର କୌଣସି ବ୍ୟବହାର ତୋ ମନରେ ଆଘାତ ଦେଉଛି କି ?

ଶ୍ରେଷ୍ଠୀ କନ୍ୟା ବିନୀତ କଣ୍ଠରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା; କଣ୍ଠାହକଙ୍କ ଚରିତ୍ରରେ ଆପତ୍ତିଜନକ ଦୋଷ ତ୍ରୁଟି ମୁଁ ଦେଖି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୋର ବେଶ ଭୂଷଣ ଓ ଆମ ଘରର ଖାଦ୍ୟ ତାଙ୍କ ପସନ୍ଦକୁ ଆସୁନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ବାରମ୍ବାର ଅଶାନ୍ତି ଘଟୁଛି ।

ଏହା ଶୁଣି ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଶ୍ରେଷ୍ଠୀ କନ୍ୟାକୁ ଗୋଟିଏ ଶ୍ଳୋକ ଶିଖେଇ ଦେଇ କହିଲେ, ଏହା ବୋଲିଲେ କଣ୍ଠାହକ ସବୁକଥା ବୁଝିଯିବ । ସେ ଆଉ ଅଶାନ୍ତି କରିବ ନାହିଁ । ଶ୍ରେଷ୍ଠୀ କନ୍ୟା ଉକ୍ତ ଶ୍ଳୋକକୁ ମୁଖସ୍ଥ କରିନେଲା ।

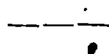
ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଶିଖେଇ ଦେଇଥିବା ଶ୍ଳୋକର ମର୍ମ ହେଲା, ପ୍ରବାସରେ କାଳ କାଟିବା, ପର ଘରେ ଭୋଜନ କରିବା, ବୈର କାରଣ ହୋଇ ନ

ପାରେ । ଯାହା ଯେତେବେଳେ ମିଳିବ, ତାକୁ ଶାନ୍ତ ଓ ଆନନ୍ଦରେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଉଚିତ । ଆପଣାର ମାନ ମହତ୍ତ୍ୱକୁ ଜଗି ଚଳିଲେ ବିପଦର ସମ୍ଭାବନା ନଥାଏ । ଏହିସବୁ କଥା ସ୍ମରଣ ରଖି ନ ଚଳିଲେ, ପ୍ରଭୁ ଆସି ମନେ ପକାଇ ଦେବେ ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଏହାପରେ ବାରାଣସୀକୁ ଫେରିଗଲେ ।

ଶ୍ରେଷ୍ଠୀ କନ୍ୟା ସ୍ୱାମୀକୁ ଖାଇବାକୁ ବାଢ଼ି ସାରିବା ପରେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଶିଖେଇ ଦେଇ ଯାଇଥିବା ଶ୍ଲୋକଟି ଆବୃତ୍ତି କଲା । ତାହା ଶୁଣି କଣ୍ଠାହକ ଚମକି ଉଠିଲା । ଭାବିଲା ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ତାର ସ୍ତ୍ରୀ ଆଗରେ ତାର ନିଜର ପରିଚୟ ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି ବୋଧହୁଏ । ତେଣୁ ଆପଣାର ମହତ ଜଗି ସେ ଖୁବ୍ ସାବଧାନରେ ଚଳିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଏହାପରେ କଣ୍ଠାହକ ଓ ଶ୍ରେଷ୍ଠୀ କନ୍ୟାର ଦାମ୍ପତ୍ୟ ଜୀବନରେ ଆଉ କୌଣସି ଅଶାନ୍ତି ଘଟିଲା ନାହିଁ । ସେମାନେ ସୁଖରେ ରହିଲେ ।

ଭଣ୍ଡ ତପସ୍ୱୀକଥା

ବହୁକାଳ ପୂର୍ବେ ବାରାଣସୀରେ ରାଜା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ରାଜତ୍ୱ କରୁଥିଲେ ।

ସେହି ସମୟରେ ବାରାଣସୀ ରାଜ୍ୟର ଏକ ଗ୍ରାମରେ ଜଣେ ଧୂର୍ତ୍ତ ତପସ୍ୱୀ ବାସ କରୁଥିଲେ । ସେ ଜଟା ଓ କୌପୀନ ଧାରଣ କରିଥିଲେ । ମଧୁର କଥା କହି ଲୋକଙ୍କୁ ନିଜ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ । ଛଳନାର ବ୍ୟୂହ ରଚନା କରି ଲୋକଙ୍କୁ ଭୁଲାଇବା ତାଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା । ସରଳ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ତାଙ୍କ ଛଳନା ଭେଦକରି ନ ପାରି ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହେଲେ ।

ଅଧିକାଂଶ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କୁ ଅକୃଷ୍ଟ କରିବାପରେ ଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରବଚନର ଦ୍ୱାରା ହୋଇ ସେ ଅନେକ ନିୟମ ନିଷ୍ଠା ଦେଖାଇଲେ । ଲୋକେ ତାଙ୍କ ଆଚରଣ ଓ ନିୟମ ନିଷ୍ଠା ଦେଖି ମନେ କଲେ, ଜଣେ ମହାପୁରୁଷ ଆସି ତାଙ୍କ ଗ୍ରାମରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଛନ୍ତି । ଏହା ଧାରଣା କରି ସେମାନେ ଉକ୍ତ ତପସ୍ୱୀଙ୍କୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଭକ୍ତି ପ୍ରଦର୍ଶନ କଲେ ।

କ୍ରମେ ତପସ୍ୱୀଙ୍କର ଖ୍ୟାତି ସମଗ୍ର ଗ୍ରାମ ଓ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରସାରିତ ହେଲା । ବହୁ ଲୋକ ତାଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିବା ପାଇଁ ଓ ତାଙ୍କ ମୁଖରୁ ଉପଦେଶ ଲାଭ କରିବା ପାଇଁ ସେହି ଗ୍ରାମକୁ ଆସିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ସେହି ଗ୍ରାମରେ ଜଣେ ଧନୀ ଲୋକ ବାସ କରୁଥିଲେ । ସେ ତପସ୍ୱୀଙ୍କ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଆସିଲେ ଓ ତାଙ୍କର ମୁଖ ନିଃସୃତ ବାଣୀ ଶୁଣି ମୁଗ୍ଧ ହେଲେ । ତା'ପରେ ସ୍ୱତଃ ପ୍ରବୃତ୍ତ ଭାବରେ ତପସ୍ୱୀଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଏକ ଗୃହ ନିର୍ମାଣ କରାଇ, ପ୍ରତ୍ୟହ ନିଜ ଗୃହରୁ ତାଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ସୁମିଷ୍ଟ ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରେରଣ କଲେ ।

ସୁନ୍ଦର ଆବାସ ଏବଂ ସୁମିଷ୍ଟ ଆହାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେବା ଦେଖି ତପସ୍ୱୀ ଆନନ୍ଦରେ କାଳଯାପନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଧନୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଦିବସର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ତପସ୍ୱୀଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଆସୁଥିଲେ । ଉକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଆଗମନ ସମୟରେ ତପସ୍ୱୀ ମନ ଧ୍ୟାନ ଦେଇ ପୂଜା, ଜପ, ସ୍ତବରେ ନିମଗ୍ନ ରହୁଥିଲେ । ତପସ୍ୱୀଙ୍କର ଏତାଦୃଶ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଦେଖି ଧନୀ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମନରେ ଧାରଣା ହେଉଥିଲା ଯେ, ତପସ୍ୱୀ ଜଣେ ଉତ୍ତମ ସାଧୁ ଶ୍ରେଣୀୟ । ତାଙ୍କର ଈଶ୍ୱର ଭକ୍ତିର ପଟାନ୍ତର ନାହିଁ । ଈଶ୍ୱର ଚିନ୍ତାରେ ସର୍ବଦା ନିମଗ୍ନ ରହୁଥିବା ହେତୁ ତାଙ୍କ ମନକୁ ସାଂସାରିକ ଆସକ୍ତି ସ୍ପର୍ଶ କରିପାରେ ନାହିଁ ।

ଧର୍ମୀ ଗୃହସ୍ଥଙ୍କ ଗୃହରେ ପ୍ରଚୁର ଧନ ସମ୍ପଦ ସଞ୍ଚିତ ଥିଲା । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ମନ ସର୍ବଦା ଚୌର ଭୟରେ ଶଙ୍କିତ ଥିଲା । ସେ ଭାବିଲେ, ଶୀଳବାନ୍ ତପସ୍ୱୀଙ୍କ ବାସ ଗୃହରେ କିଛି ଧନ ପୋତି ରଖିଲେ ଚୌର ଭୟ ରହିବ ନାହିଁ । ତପସ୍ୱୀ ନିରାସକ୍ତ ଜୀବନଯାପନ କରନ୍ତି । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଘର ସେ ଜଗି ଧନ ଚୋରି ମନବଳାଇବେ ନାହିଁ । ଏହା ଭାବି ଦିନେ ଏକାନ୍ତରେ ଏକ ସହସ୍ର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମୁଦ୍ରା ନେଇ ସେ ତପସ୍ୱୀଙ୍କ ବାସ ଗୃହରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ତପସ୍ୱୀଙ୍କ ତପସ୍ୟା ସ୍ଥଳରେ ତାହା ଯତ୍ନ ସହକାରେ ପୋତି ପକାଇ କହିଲେ, ପ୍ରଭୋ ! ଦୟାକରି ମୋର ଏହି ପୋତା ଧନ ଉପରେ ଆପଣ ଟିକିଏ ସୁଦୃଷ୍ଟି ରଖିଥିବେ ।

ତପସ୍ୱୀ ଏହା ଶୁଣି ଉତ୍ତର ଦେଲେ, ବତ୍ସ ! ମୁଁ ତପସ୍ୱୀ ଜୀବନଯାପନ କରୁଛି । ଧନ ସମ୍ପଦ ଆମର ଶତ୍ରୁ ସ୍ୱରୂପ । ପୁଣି ମୋର ପରିବ୍ରାଜକ ଜୀବନ । କେତେବେଳେ କେଉଁଠିକି ଯିବି, ତାର କ'ଣ ଠିକଣା ଅଛି ? ସଂସାର ଛାଡ଼ି ସନ୍ୟାସୀ ହେଲି । ପୁଣି ତୁମେ ମୋତେ ସଂସାରିକ ବୋଝ ଦେଉଛ କାହିଁକି ? ତେବେ ତୁମ୍ଭେ ଆମର ପ୍ରଧାନ ଭକ୍ତ ହୋଇଥିବାରୁ ତୁମ୍ଭର ଅନୁରୋଧ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛି । ତୁମ୍ଭ ମନରୁ ଚୌର ଭୟ ଦୂର କରିବା ନିମନ୍ତେ ଏ ଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କଲି । ତୁମେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ରୁହ ।

ଏହିପରି ଭାବରେ କିଛିଦିନ ଅତିବାହିତ ହେଲା । ଭଣ୍ଡ ତପସ୍ୱୀଙ୍କୁ ଧନଲୋଭ ଗ୍ରାସ କଲା । ସେ ଭାବିଲେ, ପ୍ରୋଥିତ ଧନ ହସ୍ତଗତ କରି ପାରିଲେ ଜୀବନର ଅବଶିଷ୍ଟ ଦିନଗୁଡ଼ିକ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦରେ ଅତିବାହିତ ହୋଇ ପାରିବ । ସୁତରାଂ ଏହି ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସୁଯୋଗ ତ୍ୟାଗ କରିବା ମୂର୍ଖତା ହେବ । ଏହା ଭାବି ଦିନେ ପ୍ରୋଥିତ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରା ସବୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତର କରି ଧର୍ମୀ ଭକ୍ତ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ଓ କହିଲେ, ବତ୍ସ ! ଆଜିକୁ ବହୁଦିନ ହେଲା ତୁମେ

ଅନ୍ତରେ ଉତ୍ତପାଳିତ ହେଲ । ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ ବହୁଦିନ ଧରି ରହିବା ତପସ୍ୱୀର ଧର୍ମ ନୁହେଁ । ନାନା ସ୍ଥାନ ଭ୍ରମଣ କରିବା ମୋର ଧର୍ମ । ତେଣୁ ମୁଁ ଆଜ ଅନ୍ୟତ୍ର ଯିବାକୁ ସ୍ଥିର କରିଛି ।

ବିଶ୍ୱସ୍ତ ଭକ୍ତ ତପସ୍ୱୀଙ୍କର ଏତାଦୃଶ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି ଦୁଃଖିତ ହେଲେ । ସେ ଆଉ କିଛିଦିନ ଅବସ୍ଥାନ କରିବାକୁ ତପସ୍ୱୀଙ୍କୁ ବାରମ୍ବାର ଅନୁରୋଧ କଲେ । ମାତ୍ର ତପସ୍ୱୀ ତାଙ୍କ ଅନୁରୋଧ ଗ୍ରହଣ ନ କରିବାରୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ବିଦାୟ ଦେଲେ ।

ତପସ୍ୱୀଙ୍କ ଉପରେ ଧର୍ମ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଅଶେଷ ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା । ସେହି ବିଶ୍ୱାସକୁ ଦୃଢ଼ୀଭୂତ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଭଣ୍ଡ ତପସ୍ୱୀ କିଛିଦୂର ଯାତ୍ରାକରି ପୁନର୍ବାର ଗୃହସ୍ଥଙ୍କ ନିକଟକୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଧର୍ମ ଭକ୍ତ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ, ଏଇ ମାତ୍ର ବିଦାୟ ଗ୍ରହଣ କରି ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ । ପୁନର୍ବାର ଫେରି ଆସିଲେ କାହିଁକି ? କ'ଣ କିଛି ଜିନିଷ ଛାଡ଼ି ଯାଇଛନ୍ତି କି ?

ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ଶୁଣି ତପସ୍ୱୀ ହସିଲେ । କହିଲେ, ମୁଁ ନିଃସ୍ୱ ଜୀବନଯାପନ ପାଇଁ ଆଗ୍ରହୀ । ମୋ ନିକଟରେ ପିନ୍ଧାବସ୍ତ୍ର ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କ'ଣ ଅଛି ଯେ ଛାଡ଼ିଯିବ ? ତେବେ ତୁମ୍ଭ ନିକଟରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଚାଲିଯିବା ପରେ ଦେଖିଲି, ତୁମ୍ଭର ଗୃହରୁ କୁଟାଟିଏ ମୋର ଅଲକ୍ଷିତରେ ମୋ ଜଟାରେ ରହି ଯାଇଛି । ବିଦାୟ ବେଳାରେ ଏ କଥା ଜାଣି ପାରିଥିଲେ, ମୋତେ ଆଉ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡ଼ି ନଥାନ୍ତା । ତୁମ୍ଭ ନିକଟରୁ ବିଦାୟ ନେଇ କିଛି ଦୂର ଚାଲିଯିବା ପରେ ଦେଖିଲି, ମୋ ଜଟାରେ ତୁମ ଗୃହର କୁଟାଖିଅ ରହିଛି । ଗୃହସ୍ଥର ଅଦତ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିବା ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ପକ୍ଷରେ ନିଷିଦ୍ଧ । ସୁତରାଂ ତୁମ ଗୃହର କୁଟାଖିଅକୁ ତୁମକୁ ଫେରାଇ ଦେବା ପାଇଁ ଆସିଲି ।

ତପସ୍ୱୀଙ୍କର କଥା ଶୁଣି ଧନୀ ବ୍ୟକ୍ତି ହତବାକ୍ ପାଲଟି ଗଲେ । ମନେ ମନେ ଭାବିଲେ, ତପସ୍ୱୀଙ୍କ ଚରିତ୍ରର ପଟାନ୍ତର ନାହିଁ । ସନ୍ନ୍ୟାସ ଧର୍ମ ମଧ୍ୟ ଅତି ମହତ୍ । କାରଣ ସାମାନ୍ୟ ତୃଣ ମଧ୍ୟ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ସ୍ପର୍ଶ କରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ତପସ୍ୱୀ ନିଜ ଜଟାରୁ କୁଟାଖିଅଟିକୁ କାଢି ଧନୀ ଶିଷ୍ୟଙ୍କ ଆଗରେ ପକାଇ ଦେଲେ । ଶିଷ୍ୟ ଭକ୍ତି ଗଦ୍ଗଦ୍ ଚିତ୍ତରେ ତାଙ୍କୁ ଭୂମିଷ୍ଠ ପ୍ରଣାମ ଜଣାଇ ବିଦାୟ ଦେଲେ ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ସେହି ସମୟରେ ବାରାଣସୀ ରାଜ୍ୟରେ ପଣ୍ୟବ୍ୟବସାୟୀ ରୂପରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେ ପଣ୍ୟ ବିକ୍ରି ନିମନ୍ତେ ତପସ୍ୱୀ ବସବାସ କରିଥିବା ଗ୍ରାମରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେତେବେଳେ ସମଗ୍ର ଗ୍ରାମ ତପସ୍ୱୀଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରଶଂସା ମୁଖର ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ । ସମସ୍ତେ ଉକ୍ତ ତପସ୍ୱୀଙ୍କର ସାଧୁତ୍ୱ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରି ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ କରୁଥାନ୍ତି ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ତପସ୍ୱୀଙ୍କର ସମସ୍ତ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ଶୁଣିଲେ । ଅବଶେଷରେ କୁଟାଖିଅ କଥା ଶୁଣି ତାଙ୍କ ମନରେ ତପସ୍ୱୀଙ୍କ ପ୍ରତି ସନ୍ଦେହ ଭାବ ଜାତ ହେଲା । ସେ ମନେ ମନେ ଚିନ୍ତା କଲେ, ତପସ୍ୱୀ ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରତାରକ ହୋଇଥିବ । କୁଟାଖିଅ ଫେରାଇବା ପଛରେ ନିଶ୍ଚୟ କିଛି ଗୂଢ଼ ରହସ୍ୟ ଥିବ । ଏହାଭାବି ସେ ତପସ୍ୱୀଙ୍କର ସେହି ଧନୀ ଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ ପାଖକୁ ଡାକି ଚୁପ୍ ଚୁପ୍ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ, ତୁମେ ଯାହାଙ୍କର ଏତେ ପ୍ରଶଂସା ଗାନ କରୁଛ, ତାଙ୍କୁ କେବେ କିଛି ଧନ ରତ୍ନ ଦେଇଥିଲ କି ?

ଧନୀ ବ୍ୟକ୍ତି କହିଲେ; ମହାଶୟ ! ମୁଁ ତପସ୍ୱୀଙ୍କ ହସ୍ତରେ କେବେ କୌଣସି ଧନ ରତ୍ନ ଅର୍ପଣ କରି ନାହିଁ । ତେବେ ତାଙ୍କ ଜ୍ଞାତସାରରେ ତାଙ୍କର ବାସ ଗୃହରେ ଏକ ସହସ୍ର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମୁଦ୍ରା ପ୍ରୋଥିତ କରି ରଖିଥିଲି ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଏକଥା ଶୁଣିବା ପରେ ଧନୀ ଗୃହସ୍ଥଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ, ଆପଣ ଶୀଘ୍ର ଯାଇ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରା ଅଛି କି ନାହିଁ ଦେଖି ଆସନ୍ତୁ । ମୋର ଆଶଙ୍କା ହେଉଛି, ସେହି ଧନ ବୋଧହୁଏ ଆଉ ନାହିଁ ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଗ୍ରହଣ କରି ସେ ତପସ୍ୱୀଙ୍କ ବାସ ସ୍ଥଳକୁ ଯାଇ ଦେଖିଲେ, ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ଆଶଙ୍କା ସତ୍ୟରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ସେ ମର୍ମାହତ ହୋଇ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ନିକଟକୁ ଫେରିଆସିଲେ ଓ ଉକ୍ତ ଧନ ଉଦ୍ଧାର ନିମନ୍ତେ ଉପାୟ ପଚାରିଲେ ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଧନୀ ଗୃହସ୍ଥଙ୍କୁ ଆଶ୍ୱାସନାର ବାଣୀ ଶୁଣାଇ କହିଲେ, ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ହୁଅ ନାହିଁ । ଅପହୃତ ଧନ ନିଶ୍ଚୟ ଉଦ୍ଧାର ହେବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଭଣ୍ଡତପସ୍ୱୀର ଅନୁଧାବନ କର । ତା' ପାଖରୁ ଧନ ମିଳିବ ।

ଏହାପରେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଓ ଗୃହସ୍ଥ ଉଭୟେ ଦ୍ରୁତ ବେଗରେ ଧାବମାନ ହେଲେ । କିଛିଦୂର ଯିବାପରେ ସେମାନେ ସେହି ଭଣ୍ଡ ତପସ୍ୱୀକୁ ଧରି-ପକାଇ ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରହାର କଲେ । ପ୍ରହାର ଫଳରେ ତପସ୍ୱୀ ପାଖରୁ ସମସ୍ତ ଧନ ଉଦ୍ଧାର ହେଲା ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଉକ୍ତ ତପସ୍ୱୀକୁ ତିରସ୍କାର କରି କହିଲେ, ଲୋକଙ୍କୁ ପ୍ରତାରିତ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଘାସର କୁଟା-ଖିଅ ଫେରାଇ ତୁମେ ତୁମର ଶିଷ୍ୟ ମନରେ ପ୍ରଗାଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ଜନ୍ମାଇ ଥିଲ । କିନ୍ତୁ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ-ମୁଦ୍ରା ଅପହରଣ କରି ଶିଷ୍ୟ ନିକଟରେ ବିଶ୍ୱାସ ଘାତକତା କଲ । ସନ୍ନ୍ୟାସୀର ଉଚିତ ଆଚରଣ କରିନାହିଁ । ଧର୍ମ ଦେବୁ କଥା ବୁଝେ । ଧର୍ମହିଁ ତୁମକୁ ଧରା ପକାଇଦେଲା ।

ଏହାପରେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଉକ୍ତ ଭଣ୍ଡ-ତପସ୍ୱୀକୁ ଉପଦେଶ ଦେଇ କହିଲେ, ଧର୍ମ ନାମରେ ପ୍ରତାରଣା କରିବା ଅଧର୍ମ ଅଟେ । ଜୀବନରେ କେବେ କାହାକୁ ପ୍ରତାରଣା କରିବା ଅଧର୍ମ ଅଟେ । ଜୀବନରେ କେବେ

କାହାକୁ ପ୍ରତାରଣା କରିବ ନାହିଁ । କାରଣ ପ୍ରତାରକ ଶେଷରେ ନିଜର ସର୍ବନାଶ କରିଥାଏ ।

ଉକ୍ତ ତପସ୍ୱୀ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଓ ଗୃହସ୍ଥଙ୍କ ନିକଟରେ ଦୋଷ ସ୍ୱୀକାର କରି କ୍ଷମା ପ୍ରାର୍ଥନା କଲା ଓ ଗୃହସ୍ଥଙ୍କ ନିକଟରେ ଦୋଷ ସ୍ୱୀକାର କରି କ୍ଷମା ପ୍ରାର୍ଥନା କଲା ଓ ଅନୁତାପ କରି ସେଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଲା ।

ଗୃହସ୍ଥ ମଧ୍ୟ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ନିକଟରେ କୃତଜ୍ଞତା ପ୍ରକାଶ କଲେ ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଯଥାର୍ଥ ସମୟରେ ସ୍ୱକର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରି ଫେରିଗଲେ । ଏହିପରି ଭାବରେ ସେ ନିଜର ଜୀବନକାଳ ମଧ୍ୟରେ ବହୁ ଲୋକହିତକର କାର୍ଯ୍ୟ କରି ବୃଦ୍ଧ ବୟସରେ ଦେହ ତ୍ୟାଗ କଲେ ।

ଅତି ଲୋଭରୁ ମୃତ୍ୟୁ

ଅନେକ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ବୁଦ୍ଧଦେବ ଥରେ ବୁଲାବିକାଳୀ ରୂପରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ନାଁ ଥିଲା ସେରିବାନ୍ । ସେ ଯେଉଁଠି ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ, ସେଠାରେ ସେରିବା ନାମରେ ଆଉ ଜଣେ ବୁଲା ବିକାଳୀ ଥିଲା ।

ସେରିବା ଲୋଭୀ ପ୍ରକୃତିର ମଣିଷ ଥିଲା । ଲୋକଙ୍କୁ ଠକି ଭଣ୍ଡି ସେ ବହୁତ ଲାଭ ଉଠାଉ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେରିବାନ୍ ଉତ୍ତମ ପ୍ରକୃତିର ମଣିଷ ଥିଲେ । ସେ କାହାକୁ ହେଲେ ଠକୁ ନଥିଲେ । ସତ୍ ଉପାୟରେ ବ୍ୟବସାୟ କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ ଲୋକମାନେ ସେରିବା ପାଖରୁ ଜିନିଷ ପତ୍ର ନ କିଣି ସେରିବାନ୍‌ଙ୍କ ପାଖରୁ କିଣାବିକା କଲେ । ଏହା ଦେଖି ସେରିବା ମହା ଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼ିଲା ।

ଏବେ ସେରବା ହେରବାନ୍‌ଙ୍କୁ ଡାକି କହିଲା, ଶୁଣ, ଆମେ ଦୁହେଁ ମିଳିମିଶି ବ୍ୟବସାୟ କରିବା । ଦୁହେଁ ଏକାଠି ମିଶି ଏକ ସମୟରେ ଗୋଟିଏ ଗାଁକୁ ଯିବା ନାହିଁ । ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଗାଁକୁ ଗଲେ, ତୁମେ ଅନ୍ୟ ଗାଁକୁ ଯିବ । ତା'ହେଲେ ଉଭୟଙ୍କ ଲାଭ ହେବ । ହେରବାନ୍ ଏଥିରେ ରାଜିହେଲେ । କିନ୍ତୁ ଦେଖାଗଲା, ଏଥିରେ ମଧ୍ୟ ହେରବାର ଲାଭ ହେଲା ନାହିଁ ।

ହେରବା କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହେଉଥିବା ଦେଖି ହେରବାନ୍‌କୁ କହିଲା, ଭାଇ ! ଗୋଟିଏ ଗାଁକୁ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ଯାଇ ବ୍ୟବସାୟ କରିବା । କିନ୍ତୁ ଦୁହେଁ ଗୋଟିଏ ଜିନିଷ ବିକ୍ରି କରିବା ନାହିଁ । ତୁମେ ଯେଉଁ ଜିନିଷ ବିକିବ ମୁଁ ତାହା ବିକିବି ନାହିଁ । ପୁଣି ମୁଁ ଯାହା ବିକିବି, ତୁମେ ସେ ଜିନିଷ ବିକିବ ନାହିଁ । ହେରବାନ ଏଥିରେ ମଧ୍ୟ ରାଜି ହେଲେ ।

ଏବେ ହେରବା ଓ ହେରବାନ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଜିନିଷ ନେଇ ଗୋଟିଏ ଗାଁରେ ପହଁଞ୍ଚିଲେ । ଜଣେ ଗାଁର ଏମୁଣ୍ଡରୁ ଗାଁ ଭିତରକୁ ପଶିଲା ତ, ଅନ୍ୟ ଜଣକ ସେ ମୁଣ୍ଡରୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ଦୁହେଁ ନିଜ ନିଜର ଜିନିଷ ବିକିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ସେହି ଗାଁରେ ଜଣେ ଗରିବ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ରହୁଥିଲା । ସେରବା ସେଦିନ କୁଣ୍ଢେଇ ବିକ୍ରି କରୁଥାଏ । କୁଣ୍ଢେଇ ଡାକ ଶୁଣି ସେହି ଗରିବ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକର ଝିଅ ଆସି ହେରବାକୁ ନିଜ ଘର ପିଣ୍ଡାକୁ ଡାକି ନେଲା । ଗରିବ ମା' ପାଖରେ ପଇସା ନଥିଲା । ତେଣୁ ସେ ଏକ ପୁରୁଣା ବାସନ କାଢ଼ି ତାହା ବଦଳରେ କୁଣ୍ଢେଇ ଦେବାକୁ ହେରବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲା ।

ହେରବା ସେହି ପୁରୁଣା ବାସନକୁ ପରୀକ୍ଷା କରି ବୁଝିଲା, ତାହା ଏକ ଅତି ମୂଲ୍ୟବାନ ପଦାର୍ଥ । କିନ୍ତୁ ସେ କଥା ସେ ସେହି ଗରିବ ସ୍ତ୍ରୀ

ଲୋକକୁ ଜଣାଇ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁ ନଥିଲା । ମନେ ମନେ ଠିକ୍ କଲା, ବୁଢ଼ୀକୁ ଠକି ଜିନିଷକୁ ହାତ ପଇଠ କରିବ । ତେଣୁ ସେ କହିଲା, ପୁରୁଣା ବାସନ ବଦଳରେ କୁଣ୍ଢେଇ ମିଳିପାରିବ ନାହିଁ । ବରଂ ପଇସା ଦେଇ ସେ ସେହି ବାସନ କିଣିନେବାକୁ ରାଜି ଅଛି ।

ଫେରିବା ମୁହଁରୁ ଏପରି କଥା ଶୁଣି ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟି କହିଲା, ଯଦି କୁଣ୍ଢେଇ କିଣା ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ, ତେବେ ଜିନିଷ ବିକି ଲାଭ ନାହିଁ । ଏହା କହି ସେ ଫେରିବାକୁ ଫେରାଇ ଦେଲା ଓ ଜିନିଷଟାକୁ ଫେରାଇ ନେଇ ପେଡ଼ି ଭିତରେ ରଖିଦେଲା ।

ଏହାର କିଛି ସମୟ ପରେ ସେରିବାନ୍ ସେହି ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟିର ଦୁଆର ମୁହଁରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେରିବାନ ଚୁଡ଼ି ବିକି କରୁଥିଲେ । ଝିଅଟି ବର୍ତ୍ତମାନ ଚୁଡ଼ି ପିନ୍ଧିବ ବୋଲି ଅଳି କଲା । ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ଜଣକ ପେଡ଼ିରୁ ସେହି ପୁରୁଣା ବାସନ ଖଣ୍ଡିକ କାଢି ସେରିବାନ ହାତରେ ଦେଲା ଓ କହିଲା; ଏହି ବାସନ ବଦଳରେ ଚୁଡ଼ି ଦିଅ ।

ସେହି ପୁରୁଣା ବାସନକୁ ପରୀକ୍ଷା କରି ସେରିବାନ୍ ଜାଣିଲେ, ତାହା ଏକ ବହୁ ମୂଲ୍ୟବାନ ବାସନ । ସେ ସେହି ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକକୁ କହିଲେ, ମା' ! ଏ ତ ଅତି ମୂଲ୍ୟବାନ ଜିନିଷ । ଏଥିରେ ବହୁ ମୂଲ୍ୟବାନ ମୋତି, ମାଣିକ୍ୟ ଲାଗିଛି । ମୋ' ପାଖରେ ଏତେ ଟଙ୍କା କାହିଁ ଯେ, ଏହାକୁ କିଣି ପାରିବି ? ମୋ ପାଖରେ ମାତ୍ର ପାଞ୍ଚଶହ ମୁଦ୍ରା ଅଛି ।

ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟି ଭାବିଥିଲା, ତାର ପୁରୁଣା ବାସନ ଖଣ୍ଡିକ ଦାମିକା ନୁହେଁ । ଆଗେ ସେ ଜଣେ ବଡ଼ ଲୋକର ବୋହୂ ଥିଲା । ତିନି ପୁରୁଷର ଜିନିଷ ପେଡ଼ି ଭିତରେ ପଡ଼ି ରହିଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେରିବାନ୍ଙ୍କ ମୁହଁରୁ ସେହି ବାସନର ମୂଲ୍ୟ ସମ୍ପର୍କରେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲା । କହିଲା, ଏବେ ଜଣେ ବୁଲା ବିକାଳି ଆସି ଜିନିଷ ଦେଖିଗଲା । ସେ ଏହି

-ବାସନକୁ ମୂଲ୍ୟବାନ ବୋଲି କହିଲା ନାହିଁ । ତୁମେ କହୁଛ ଏହାର ଦାମ ପାଞ୍ଚଶ ମୁଦ୍ରାରୁ ଅଧିକ ହେବ । ତୁମ ପାଖରେ ଯେତିକ ଧନ ଅଛି ସେତକ ଦେଇ ଏ ବାସନ କିଣିନିଅ । ମୁଁ ପାଞ୍ଚଶ ମୁଦ୍ରାରୁ ଅଧିକ ଦାବୀ କରୁନାହିଁ ।

ଏହା ଶୁଣି ସେରବାନ ବୁଢ଼ୀ ହାତକୁ ପାଞ୍ଚଶ ମୁଦ୍ରା ବଢ଼ାଇ ଦେଇ ଜିନିଷଟିକୁ କିଣି ନେଲେ । ତା'ପରେ ମନ ଖୁସିରେ ଝିଅ ହାତରେ ଚାରି କେଇପଟ ପିନ୍ଧାଇ ଦେଲେ ।

ଏହାର ଆଉ କିଛି ସମୟ ପରେ ସେରବା ପୁଣି ଥରେ ସେହି ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକର ଦୁଆର ମୁହଁରେ ହାବୁଡ଼ିଲା । ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟିକୁ କହିଲା, ତୁମର ସେହି ମଇଳା ବାସନ ଦିଅ । ମୁଁ କିଛି ଅଧିକା ମୂଲ୍ୟ ଦେଇ ତାକୁ କିଣି ନେବି ।

ବୁଢ଼ୀ କହିଲା, ଆଉ କଣ ସେ ଜିନିଷ ମୋ ପାଖରେ ଅଛି ? ଆଜି ଜଣେ ବୁଲା ବଣିକ ଆସି, ପାଞ୍ଚଶହ ମୁଦ୍ରା ଦେଇ ତାକୁ ମୋ ପାଖରୁ କିଣି ନେଇଗଲେ । ତୁମେ ତ ଖୁବ ଅଳ୍ପ ଦାମ କହୁଥିଲ ।

ଆଉ ଜଣେ ବୁଲା ବଣିକ ଶୁଣି ସେରବା ଭାବିଲା, ସେ ନିଶ୍ଚୟ ସେରବାନ୍ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କେହି ନୁହେଁ । ସେ ସେରବାନ୍ ପାଖକୁ ଧାଇଁବାକୁ ଲାଗିଲା । ଭାବିଲା, ସେରବାନ୍‌କୁ ଭେଟିଲେ ତାକୁ ପାଞ୍ଚଶହ ମୁଦ୍ରା ଦେଇ ତା ପାଖରୁ ସେହି ବହୁ ମୂଲ୍ୟବାନ ଜିନିଷକୁ ଫେରାଇ ଆଣିବ । କାରଣ ସେ ପ୍ରଥମେ ସେହି ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକକୁ ଭେଟିଥିଲା ଓ ଜିନିଷର ଦରଦାମ କରିଥିଲା । ତେଣୁ ସେହି ଜିନିଷ ଉପରେ ତାର ଅଧିକ ଦାବି ।

ଗାଁ ସାରା ଖୋଜି ଖୋଜି ସେରବା ତାର ସାଥୀ ସେରବାନ୍‌କୁ ପାଇଲା ନାହିଁ । ଭାବିଲା, ସେରବାନ୍ ହୁଏତ ସେହି ଗାଁ ମୁଣ୍ଡରେ ଥିବ ।

ନଈପାର ହୋଇ ଆରପାରକୁ ଚାଲି ଯାଉଛନ୍ତି । ନଈରେ ଅନେକ ପାଣି । ତେଣୁ ସେ ନାଆ ଉପରେ ବସି ନଈ ପାର ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ମଝିରେ ପହଁଚିଛନ୍ତି ଦେଖିଲା, ହେରବାନ୍ ଆରପଟେ ପହଁଚିଯାଇଛନ୍ତି ।

ହେରବା ବର୍ତ୍ତମାନ ଖୁବ୍ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ସେ ସେରବାନ୍‌କୁ ପାଟିକରି ଡାକି ଅଟକାଇବାକୁ ଚାହିଁଲା । ତାହା ହେଲା ନାହିଁ । ଶେଷରେ ନାଉରୀକୁ ଡାକି ସେରବାନ୍‌କୁ ଅଟକାଇବାକୁ କହିଲା । କିନ୍ତୁ ନାଉରୀକୁ ତା' ଡାକ ଶୁଭିଲା ନାହିଁ । ସେରବା ଭାବିଲା, ଆଉ ହେରବାନ୍‌କୁ ଭେଟି ହେବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ନାଆରେ ବସି ପାରହେବା ଅପେକ୍ଷା ଶୀଘ୍ର ପହଁଚି ଯାଇ ହେରବାନ୍‌କୁ ଭେଟିବାକୁ ଚାହିଁଲା । ଥଳ ଅଥଳ ନ ବୁଝି, ନ ଉଣିକୁ ନ ପଚାରି ହଠାତ୍ ସେ ସୁଅ ଉପରକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲା ।

ନାଉରୀ ହେରବାର ଏହି ଅଦ୍ଭୁତ କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କଲା ।

ହେରବା ପହଁରି ଜାଣେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ନଈ ସୁଅରେ ଭାସି ଜଳତଳାନ୍ତ ହୋଇଗଲା ।

ହେରବା ଅଳ୍ପ ଲୋଭରୁ ଜୀବନ ହରାଇଲା ।

—×—

ନ୍ୟାୟ୍ୟ ବିଚାର

ବହୁବର୍ଷ ତଳର କଥା—

ସେତେବେଳେ ବାରାଣସୀରେ ରାଜା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ରାଜତ୍ୱ କରୁଥିଲେ । ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଉକ୍ତ ରାଜାଙ୍କ ଅଧୀନରେ କାମ କରୁଥିଲେ । ରାଜ୍ୟର ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ଜିନିଷ ସବୁ କ୍ରୟ ବିକ୍ରୟ କରିବା ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟଥିଲା । ସେ ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ସମେତ ଗାଈ, ଘୋଡ଼ା, ହାତୀ ପ୍ରଭୃତିର କ୍ରୟ ମୂଲ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରି ଦେଉଥିଲେ । ତାଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ମୂଲ୍ୟରେ ରାଜ୍ୟରେ କ୍ରୟ ବିକ୍ରୟ ଚାଲିଥିଲା ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଜଣେ ବୁଦ୍ଧିମାନ ରାଜ କର୍ମଚାରୀ ଥିଲେ । ସେ ସବୁକଥା ବିଚାର କରି ଜିନିଷପତ୍ର, ପଶୁପକ୍ଷୀ ଇତ୍ୟାଦିର ଯେଉଁ ମୂଲ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କରୁଥିଲେ, ସେହି ମୂଲ୍ୟ କ୍ରେତା ଓ ବିକ୍ରେତାଙ୍କ ଉଭୟଙ୍କ ପାଇଁ ଗ୍ରହଣୀୟ ଥିଲା । ତାଙ୍କ ମୂଲ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣରେ କେହି ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନ ଥିଲେ ।

ରାଜା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ଦିନେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସନ୍ଦେହ ପ୍ରକାଶ କଲେ । ଭାବିଲେ; ସେ ଯଦି ଜିନିଷର ଉପଯୁକ୍ତ ମୂଲ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ନ କରି ତାକୁ ଏପଟ ସେପଟ କରିଦିଏ, ଜିନିଷର ମୂଲ୍ୟ କମାଇ ଦିଏ ତା'ହାହେଲେ ଆନୁପାତିକ ହାରରେ ରାଜକୋଷ ଉପରେ ତାର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ପଡ଼ିବ । ଫଳରେ ରାଜକୋଷ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ଯିବାର ଆଶଙ୍କା ରହିଛି ।

ଏହିପରି ଭାବରେ ସେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ନିଷ୍ଠା ଉପରେ ଚିନ୍ତିତ ଅଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ ଗୃହର ପଛ ପଟକୁ ଥିବା ଝରକା ଖୋଲି ଦେଲେ । ସେହି ଝରକା ଦେଇ ବଗିଚାର ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖା ଯାଉଥାଏ । ସେ ଦେଖିଲେ ତାଙ୍କ ବଗିଚାର ମାଳି କାର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟସ୍ତ ଅଛି । ସେ ବଗିଚାର ବୃକ୍ଷମାନଙ୍କ ପାଦ ଦେଶରେ ପାଣି ଢାଳୁଛି । ଏଥିପାଇଁ ତାକୁ ଖୁବ୍ କଷ୍ଟ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ତଥାପି ମନଧ୍ୟାନ ଦେଇ ସେ ଆପଣା କାମ କରି ଯାଉଛି । ରାଜା ମନେ ମନେ

ତାକୁ ଓ ତା'ର କାର୍ଯ୍ୟକୁ ପ୍ରଶଂସା କଲେ । ପରଦିନ ପୁରସ୍କାର ସ୍ୱରୂପ ଉକ୍ତ ମାଳୀକୁ ରାଜ୍ୟର ଦରଦାମ୍ ନିୟନ୍ତ୍ରକଙ୍କ ପଦରେ ଅଧିଷ୍ଠିତ କରିଦେଲେ ।

ରାଜା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତଙ୍କର ବଗିଚାର ମାଳୀ ରାଜ୍ୟର ଦରଦାମ ନିୟନ୍ତ୍ରକ ପରି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପଦରେ ନିଯୁକ୍ତି ହେଲା । ପ୍ରକୃତରେ ତାର ଏହି କାର୍ଯ୍ୟରେ କୌଣସି ଅଭିଜ୍ଞତା ନଥିଲା । ସେ କେବଳ ବଗିଚାର ଫୁଲ,ଫଳ ଓ ଶସ୍ୟ କ୍ଷେତର ଶସ୍ୟ କଥା ଜାଣିଥିଲା । ତେଣୁ ହାତୀ, ଘୋଡ଼ା, ଟାଙ୍କ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କର ଉଚିତ ଦାମ୍ ନ ଜାଣି, ଚାଉଳ ମୁଠା ଦର ସଙ୍ଗେ ତାକୁ ସାମିଲ କଲା । ଏହିପରି ଅନ୍ଦାଜ କରି କିଛିଦିନ କଟାଇ ଦେଲା । ଫଳରେ ରାଜ୍ୟର ବ୍ୟବସାୟୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଅନେକ କ୍ଷତି ହେଲେ ।

ଅଥଚ ରାଜା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ଭାବୁଥିଲେ, ମାଳୀ ଖୁବ୍ ପରିଶ୍ରମୀ । ସେ ମନଧ୍ୟାନ ଦେଇ ଆପଣା କାମ କରେ । ରାଜ ସମୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ତାର ଅନେକ ଲୋଭ । ସେ ଅବଶ୍ୟ ରାଜ୍ୟର ରାଜକୋଷ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଦେବ ।

ରାଜ୍ୟ ପାଇଁ ଯେଉଁ ଜିନିଷ ପତ୍ର କିଣା ଯାଉଥିଲା, ତାହା ଚାଉଳ ମୁଠା ଦରରେ କିଣା ଯାଉଥିଲା । ଏଥିରେ ରାଜ୍ୟର ଓ ରାଜ କୋଷରହିଁ କ୍ଷତି ହେଉଥିଲା । ରାଜ୍ୟର ଲୋକମାନେ ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ ଦରଦାମ୍ ନିୟନ୍ତ୍ରକଙ୍କୁ କିଛି କହି ପାରୁନଥିଲେ । ଅଥଚ ସେମାନେ ଉପଲବ୍ଧି କରୁଥିଲେ ଯେ, ନିୟନ୍ତ୍ରକ ଉଚିତ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁ ନାହାଁନ୍ତି ।

ଥରେ ଉତ୍ତର ଦେଶରୁ ଜଣେ ଅଶ୍ୱ-ବ୍ୟବସାୟୀ ପାଞ୍ଚଶହ ଅଶ୍ୱ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ବାରାଣସୀ ରାଜ୍ୟକୁ ଆସିଲେ । ସେ ରାଜାଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରି ଅଶ୍ୱ ବିକ୍ରୟ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କଲେ । ରାଜା ଦର ନିୟନ୍ତ୍ରକଙ୍କୁ ଡାକି ଅଶ୍ୱ-ମାନଙ୍କର ଉଚିତ ମୂଲ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ । ଦର ନିୟନ୍ତ୍ରକ ରାଜାଙ୍କ ଆଦେଶ ଅନୁସାରେ ବ୍ୟବସାୟୀ ମାନଙ୍କର ଅଶ୍ୱମାନଙ୍କୁ

ପରୀକ୍ଷା କଲା । ଶେଷରେ ମନ୍ତବ୍ୟ ଦେଲା, ପାଞ୍ଚଶହ ଅଶ୍ୱର ଦାମ୍ ଶଗଡ଼େ ଧାନରୁ ବେଶି ହେବନାହିଁ । ସେ ଅଶ୍ୱପାଳମାନଙ୍କୁ କହିଲା, ଶଗଡ଼େ ଧାନ ନେଇ ପାଞ୍ଚଶହ ଘୋଡ଼ାଙ୍କୁ ନେଇ ଘୋଡ଼ାଶାଳରେ ବାନ୍ଧିରଖ ।

ଏହା ଦେଖି ଅଶ୍ୱ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଚଡ଼କ ପଡ଼ିଲା । ସେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କୁ ଯାଇ ଦେଖା କଲେ ଓ ତାଙ୍କର ଦୁଃଖ କଥା ଜଣାଇଲେ । ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ସବୁ କଥା ଶୁଣିବା ପରେ ଅଶ୍ୱ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କୁ କହିଲେ, ଆପଣ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯାଇ ସେହି ଦର ନିରୂପକଙ୍କୁ ଦେଖା କରନ୍ତୁ । ତା' ପାଇଁ କିଛି ଉପହାର ବି ନେଇ ଯାଆନ୍ତୁ । ଉପହାର ପାଇଲେ ସେ ଖୁସି ହେବ । ତା'ପରେ ଆପଣଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସମ୍ପର୍କରେ ପ୍ରଶ୍ନ କରିବ । ଆପଣ ତାକୁ ଖୁସି କଲା ପରି କହିବେ, ଆମର ପାଞ୍ଚଶହ ଅଶ୍ୱ ପାଇଁ ଯେଉଁ ଦର ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି ତାହା ଉଚିତ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ରାଜ ଦରବାରରେ ଆପଣ ରାଜାଙ୍କୁ ଦେଖା କରି ଶଗଡ଼ଟିଏ ଧାନର ମୂଲ୍ୟ ପରୀକ୍ଷିବାକୁ ଚାହାନ୍ତୁ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ଅନୁମତି ଦେଲେ ହେଲା । ଉପହାର ପାଇ ଖୁସି ହୋଇଥିବା ଦର ନିରୂପକ ଏଥିରେ ସମ୍ମତି ପ୍ରଦାନ କରିବ । କାଲି ରାଜ ଦରବାରରେ ଏ କଥା ସ୍ଥିରୀକୃତ ହେବ ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ କହିବା ଅନୁସାରେ ସବୁ ଘଟଣା ଘଟିଲା ।

ତହିଁ ଆରଦିନ ରାଜ ଦରବାର ଲୋକାରଣ୍ୟରେ ଭରପୂର ହୋଇ-ଗଲା । ରାଜା, ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ପାରିଷଦ ବର୍ଗ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ରାଜାଙ୍କ ଠାରୁ ଅନୁମତି ପାଇ ଅଶ୍ୱ ବ୍ୟବସାୟୀ ଓ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ଦରବାର ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କଲେ ।

ରାଜ ଦରବାରରେ ଅଶ୍ୱ ବ୍ୟବସାୟୀ ରାଜାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ହାତ ଯୋଡ଼ି କହିଲେ, ମହାରାଜ ! ଆପଣଙ୍କ ନୂତନ ଦର ନିରୂପକ ମୋର

ପାଞ୍ଚଶହ ଅଶ୍ୱଙ୍କର ମୂଲ୍ୟ ଶଗଡ଼େ ଧାନ ବୋଲି ଠିକ୍ କରିଛନ୍ତି । ଦୟାକରି କହନ୍ତୁ, ଆପଣଙ୍କ ରାଜ୍ୟରେ ଶଗଡ଼େ ଧାନର ମୂଲ୍ୟ କେତେ ?

ରାଜା ପାଞ୍ଚଶହ ଅଶ୍ୱକୁ ମାତ୍ର ଶଗଡ଼େ ଧାନରେ କିଣା ହୋଇଥିବା ବିଷୟ ଜାଣି ନ ଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ । ଦର ନିୟନ୍ତ୍ରକଙ୍କୁ ଡାକି ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ, ଅଶ୍ୱ ବ୍ୟବସାୟୀ ଯାହା କହୁଛନ୍ତି, ତାହା ଠିକ୍ ?

ଦର ନିୟନ୍ତ୍ରକ ଏଥିରେ ରାଜି ହୋଇଗଲେ ।

ରାଜା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ପୁଣି ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ, ଶଗଡ଼େ ଧାନର ମୂଲ୍ୟ କେତେ କହି ପାରିବ ?

ଦରନିୟନ୍ତ୍ରକ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କହିଲା, ଶଗଡ଼େ ଧାନର ମୂଲ୍ୟଟି କମ୍ ନୁହେଁ ମହାରାଜ ! ମୁଁ ଭାବିଚିନ୍ତି ଏ ଦର ଠିକ୍ କରିଛି । ଆମ ରାଜ୍ୟ ଓ ପଡୋଶୀ ରାଜ୍ୟର ରାଜ କୋଷରେ ଥିବା ଧନକୁ ଏକାଠି କଲେ ସେତିକି ମୂଲ୍ୟ ହେବ ।

ନୂତନ ଦର ନିୟନ୍ତ୍ରକର କଥା ଶୁଣି ଦରବାରରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିବା ସବୁ ଲୋକ ତାଳି ମାରି ହସିଲେ ।

ରାଜ ଦରବାରରେ ଜଣେ ବୟସ୍କ ଲୋକ ଛିଡ଼ା ହୋଇ କହିଲେ, ଆମେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜାଣିଥିଲୁ ଯେ, ଆମ ରାଜ୍ୟର ରାଜ କୋଷରେ ବହୁତ ଧନ ସମ୍ପଦ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ଆଜି ତୁମ କଥାରୁ ଜଣା ପଡ଼ିଲା ଯେ, ଆମ ରାଜ କୋଷରେ ଯାହା ଧନ ଅଛି, ତାହା ଶଗଡ଼େ ଧାନର ମୂଲ୍ୟଠାରୁ ବି ଊଣା । ବାଃ, ଧନ୍ୟତ ବୁଦ୍ଧି !

ଏହା ଶୁଣି ରାଜ ଦରବାରର ସବୁ ଲୋକ ଆଉ ଥରେ ଠୋ...ଠୋ କରି ହସିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କିନ୍ତୁ ନୂତନ ଦର ନିୟନ୍ତ୍ରକ ଏ କଥାର ରହସ୍ୟ ଜମା ବୁଝିପାରିଲା ନାହିଁ ।

ଠିକ୍ ଏତିକି ବେଳେ ରାଜ ଦରବାରରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିବା ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଛିଡ଼ା ହୋଇ କହିଲେ; ଦୟାକରି ମୋ କଥା ଶୁଣନ୍ତୁ । ବର୍ତ୍ତମାନ କେବଳ ହସିଲେ କିଛି ଫଳ ହେବ ନାହିଁ । ବିଦେଶୀ ଅଶ୍ୱ ବ୍ୟବସାୟୀ ଅନେକ ଝହୁଲେଣି । ସେ ଯଦି ଆମ ଦେଶର କଥା ଅନ୍ୟ ମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଯାଇ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ଆମ ରାଜ୍ୟର ମାନସମ୍ମାନ ଧୂଳିରେ ପଡ଼ିବ ।

ସେ ପୁଣି କହିଲେ, ପାଞ୍ଚଶହ ଘୋଡ଼ାର ଦାମ୍ ଯେଉଁ ଅର୍ଥରେ ଶଗଡ଼େ ଧାନ, ଠିକ୍ ସେହି ଅର୍ଥରେ ଶଗଡେ ଧାନର ମୂଲ୍ୟ ତିନୋଟି ରାଜ୍ୟର ମୂଲ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ସମାନ ।

ତେଣୁ ବର୍ତ୍ତମାନ କଥା ହେଲା, ବିଦେଶୀ ଅଶ୍ୱ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କର ପାଞ୍ଚଶହ ଅଶ୍ୱର ମୂଲ୍ୟ, ତିନୋଟି ରାଜ୍ୟର ଧନ ସଙ୍ଗେ ସମାନ । ରାଜ୍ୟର ସମ୍ମାନ ରକ୍ଷା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୁଁ ମହାରାଜାଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରୁଛି ଯେ, ସେ ସେହି ଅଶ୍ୱମାନଙ୍କର ଉଚିତ ମୂଲ୍ୟ ଦେଇ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କୁ ବିଦାୟ ଦିଅନ୍ତୁ । ପରେ ଆମେ ଆମର ଦର ନିୟୁକ୍ତକଙ୍କ କଥାରେ ହସାହସି ହେବା ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ଉଚିତ ମନ୍ତବ୍ୟ ଶୁଣି ରାଜ ଦରବାରର ସଦସ୍ୟମାନେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଶଂସା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ରାଜା ~~ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ~~ ଏତେବେଳକେ ତାଙ୍କ ଭୁଲ ବୁଝି ପାରିଲେ । ସେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କୁ ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଅନ୍ତର କରି ମାଳୀକୁ ଏତେବଡ଼ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଆସନରେ ବସାଇ ଥିବା ଯୋଗୁ ଲଜ୍ଜିତ ହେଲେ । ସେ ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ପୂର୍ବ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତ କରି, ମାଳୀକୁ ଉକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ବିଦାୟ ଦେଲେ ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ତାଙ୍କର ପୂର୍ବକାର୍ଯ୍ୟ ଫେରିପାଇ ଅଶ୍ୱ-ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଅଶ୍ୱର ଦରଦାମ୍ ସମ୍ପର୍କରେ ପୁନର୍ବାର ବିଚାର ଆଲୋଚନା ଚଳାଇଲେ ଓ ତାଙ୍କୁ ଉଚିତ ମୂଲ୍ୟ ଦେଇ ବିଦାୟ ଦେଲେ ।

ଏଥିରେ ରାଜା ଓ ରାଜ୍ୟର ସମସ୍ତ ଆନନ୍ଦ ପ୍ରକାଶ କଲେ ।

ଆତ୍ମତ୍ୟାଗ

କାଶୀ ରାଜ୍ୟରେ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ନାମରେ ଜଣେ ରାଜା ଥିଲେ । ଘଟଣା ଚକ୍ରରେ ସେ ନର-ରାକ୍ଷସ ପାଲଟି ଗଲେ । ତେଣୁ ପ୍ରଜାମାନେ ତାଙ୍କୁ ସିଂହାସନରୁ ବିତାଡ଼ିତ କରି ରାଜ୍ୟରୁ ତଡ଼ିଦେଲେ ।

ବିତାଡ଼ିତ, ଲଜ୍ଜିତ ଓ ଅପମାନିତ ହୋଇ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ଆହୁରି ଉଗ୍ରମୂର୍ତ୍ତି ଧାରଣ କଲେ । ଘର ସଂସାରହୀନ, ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବହୀନ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ଶପଥ କଲେ ଯେ, ସେ ଶହେ ରାଜାଙ୍କର ଶତପୁତ୍ରଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀ କରି ଦେବୀଙ୍କ ନିକଟରେ ବଳିଦେଇ ଅପମାନର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବେ ।

ସତକୁ ସତ ନର-ରାକ୍ଷସ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ତାଙ୍କ ଶପଥ ଅନୁସାରେ ପ୍ରାୟ ଅର୍ଦ୍ଧଶତ ରାଜ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ କୌଶଳକ୍ରମେ ନେଇ ଆସି ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ରାଜ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଦେବୀ କାଳୀଙ୍କ ଆଗରେ ବଳି ଦେଲେ ଓ ବଳି ରକ୍ତରେ ସ୍ନାନ କରି ତାର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅର୍ଦ୍ଧଶତ ରାଜ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଖୋଜିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ରାଜ ପୁତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଖୋଜି ବୁଲୁଥିବା ସମୟରେ କୋଶଳ ରାଜ କୁମାରଙ୍କୁ ପୁଷ୍କରିଣୀ ନିକଟକୁ ସ୍ନାନ କରିବାକୁ ଆସୁଥିବା ଦେଖିଲେ । ସେ ପଦ୍ମବଣ ଭିତରେ ଲୁଚି ରହିଲେ ଓ କୋଶଳ ରାଜକୁମାର ଯେତେବେଳେ ପୁଷ୍କରିଣୀ ଜଳ ମଧ୍ୟରେ ପଶି ମୁଣ୍ଡରେ ପାଣି ଛିଞ୍ଚି ବୁଡ଼ ପକାଇବାକୁ ବାହାରିଲେ, ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରି ତାଙ୍କୁ ଧରି ପକାଇଲେ । ପୋଖରୀ ଭିତରୁ ଭିଡ଼ିଆଣି ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ କାଳୀଙ୍କ ନିକଟକୁ ନେବାକୁ ବସିଲେ, କୋଶଳ ରାଜକୁମାର ବାଟରେ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ; ମୋତେ ବିନା କାରଣରେ କେଉଁଠାକୁ ନେଉଛନ୍ତି ? ଆପଣଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କଣ ?

ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ସ୍ୱରରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ; ଦେବୀ କାଳୀଙ୍କ ନିକଟରେ ତୁମକୁ ବଳି ଦେବା ପାଇଁ ନେଉଛି । ଶହେ ଜଣ ରାଜ କୁମାରଙ୍କୁ ବଳି

ଦେବା ପାଇଁ ଶପଥ କରିଛୁ । ପଞ୍ଚଶ ଜଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଳି ପଡ଼ି ସାରିଲେଣି । ଅବଶିଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟାର ରାଜ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ବଳି ଦେଇ ମୁଁ ମୋର ଶପଥ ପୂରଣ କରିବି ।

କୋଶଳ ରାଜ କୁମାର ଏହା ଶୁଣି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ । ତଥାପି ସାହସ ନ ହରାଇ କହିଲେ, ମୋ କଥା ଶୁଣ ! ମୁଁ ପୁଷ୍କରିଣୀକୁ ସ୍ନାନ କରିବାକୁ ବାହାରିଲି ବେଳେ ତକ୍ଷଶିଳାର ଜଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ସହିତ ଦେଖାହେଲି । ସେ ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ କବି । ସେ କହିଲେ, ମୋତେ ଚାରୋଟି ଶ୍ଳୋକ ଶୁଣାଇବେ ଓ ପ୍ରତି ଶ୍ଳୋକ ପାଇଁ ଏକ ଲକ୍ଷ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମୁଦ୍ରା ଗ୍ରହଣ କରିବେ । ମୁଁ ଏଥିରେ ସମ୍ମତ ହୋଇ, ଜଣେ ରାଜ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କୁ ରାଜଦରବାରକୁ ପଠାଇ ଦେଇଛି । ଜଣେ ଜ୍ଞାନୀ ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ନିକଟରେ ମୁଁ ପ୍ରତିଜ୍ଞାବଦ୍ଧ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ପଣ୍ଡିତ କୋଶଳ ରାଜ ଦରବାରରେ ମୋତେ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଥିବେ । ତେଣୁ ତୁମକୁ ଅନୁରୋଧ କରୁଛି, ମୋର ପ୍ରତିଜ୍ଞା ପୂରଣ ନିମନ୍ତେ କିଛି ସମୟ ଦିଅ । ମୋର ପ୍ରତିଜ୍ଞା ପୂରଣ ପରେ ପୁନର୍ବାର ତୁମ ନିକଟକୁ ଫେରି ଆସିବି । ତା'ପରେ ମୋତେ ବଳି ଦିବ ।

ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ପ୍ରଥମେ କୋଶଳ ରାଜ କୁମାରଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱାସ କଲେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ରାଜ କୁମାର ଅବଶ୍ୟ ଫେରି ଆସିବେ ବୋଲି ଶପଥ କରିବାରୁ, ତାଙ୍କ କଥାରେ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଜନ୍ମିଲା । ସେ କୋଶଳ ରାଜ-କୁମାରଙ୍କୁ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ।

କୋଶଳ ରାଜକୁମାର ରାଜ ଉଆସକୁ ଫେରିଯାଇ ନିଜ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ଅନୁସାରେ ତକ୍ଷଶିଳାର ବ୍ରାହ୍ମଣ ପଣ୍ଡିତଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ଚାରୋଟିଯାକ ଶ୍ଳୋକ ଆବୃତ୍ତି କରିବାକୁ କହିଲେ । ଆବୃତ୍ତି ପରେ ସେ ପ୍ରତି ଶ୍ଳୋକ ପାଇଁ

ଏକଲକ୍ଷ କରି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରା ଦାନ କଲେ । ନିଜର ଇଚ୍ଛା ପୂରଣ କରିବା ହେତୁ ତାଙ୍କ ମନରେ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କଲେ ।

ଏହାପରେ କୋଶଳ ରାଜ କୁମାର ନରରାକ୍ଷସର ସକଳ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ଜଣାଇ ପିତାଙ୍କୁ ଯେତେବେଳେ ରାକ୍ଷସ ନିକଟକୁ ଫେରିଯିବା ପାଇଁ କହିଲେ, କୋଶଳ ରାଜା ତାଙ୍କୁ ମନା କରି କହିଲେ, ଜାଣିଶୁଣି ମୃତ୍ୟୁ-ବରଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଘାତକ ହସ୍ତରେ ନିଜକୁ ସମର୍ପଣ କରିଦେବା ନିର୍ବୋଧତା ହେବ । ଲୋକମାନେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ ଏଭଳି ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହା ଆତ୍ମହତ୍ୟା ପାପ ସଙ୍ଗେ ସମାନ ହେବ । ଅବଶେଷରେ ରାଜା ତାଙ୍କର ପୁତ୍ରକୁ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ, ତୋର କ'ଣ ମୃତ୍ୟୁକୁ ଭୟ ନାହିଁ ? ରାଜକୁମାର ପିତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ସବୁ କଥା ଶୁଣିବା ପରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, ପିତା ! ମୁଁ ମୃତ୍ୟୁ ଅପେକ୍ଷା ପ୍ରତିଜ୍ଞା ଭଙ୍ଗକୁ ବେଶି ଭୟ କରେ ।

ଏହାପରେ କୋଶଳ ରାଜା ତାଙ୍କ ପୁତ୍ରକୁ ଯିବାପାଇଁ ଅନୁମତି ଦେଇ ଧ୍ୟାନମଗ୍ନ ହେଲେ ।

ଅଳ୍ପ ସମୟ ପରେ କୋଶଳ ରାଜକୁମାର ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ନିକଟରେ ଯଥା ସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ।

ନରରାକ୍ଷସ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ କୋଶଳ ରାଜକୁମାରଙ୍କୁ ନିଜ ପାଖରେ ଦେଖି ଅତି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ । ରାଜକୁମାର ପ୍ରତିଜ୍ଞା ରକ୍ଷା କରିଥିବାରୁ ତାଙ୍କର ଭୂୟସୀ ପ୍ରଶଂସା କରି କହିଲେ, ମୁଁ ତୁମ ଉପରେ ପ୍ରସନ୍ନ ହେଲି ! ବର୍ତ୍ତମାନ ଗୃରୋଟି ବର ମାଗିପାର ।

କୋଶଳ ରାଜକୁମାର ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତଙ୍କୁ ଗୃରୋଟି ବର ମାଗିଲେ । ପ୍ରଥମ ବର ହେଲା, ନରରାକ୍ଷସ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ତାଙ୍କର ନରହତ୍ୟା ପ୍ରବୃତ୍ତି ପରିହାର କରି ଅହିଂସା ଜୀବନଯାପନ କରନ୍ତୁ । ଦ୍ୱିତୀୟରେ, ଯେଉଁ ରାଜପୁତ୍ର ମାନଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିବା ପାଇଁ ବନ୍ଦୀ କରି ରଖିଛନ୍ତି ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମୁକ୍ତ କରି

ସେମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ନିଜ ନିଜ ଗୃହରେ ନେଇ ପହଞ୍ଚାଇ ଦିଅନ୍ତୁ । ତୃତୀୟ ବର ହେଲା, ତାଙ୍କର ଦେବୀଙ୍କୁ ଯେ ଶତ ରାଜପୁତ୍ର ରକ୍ତରେ ସ୍ନାନ କରାଇବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଛନ୍ତି, ସେହି ପ୍ରତିଜ୍ଞା ପରିହାର କରନ୍ତୁ । ଅବଶେଷରେ ଚତୁର୍ଥ ବରରୂପେ ସେ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତଙ୍କୁ କହିଲେ, ହେ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ! ମୋତେ ଶତାୟୁ କର । ଯେପରି ତୁମେ ନର ରାକ୍ଷସ ପ୍ରବୃତ୍ତିରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ପବିତ୍ର ସୁଖମୟ ଜୀବନଯାପନ କରୁଥିବା ମୁଁ ଦେଖିପାରିବି ।

ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ କୋଶଳ ରାଜ କୁମାରଙ୍କ ଚାରିଗୋଟିଯାକ ବର ପୂରଣ କରିବାର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଲେ ।

ଏହାପରେ ଚାରିଗୋଟିଯାକ ବର ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ ପୂରଣ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ନର-ରାକ୍ଷସରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିବା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ କ୍ରମେ ନିରହଙ୍କାର, ଅହିଂସା, ଧର୍ମାତ୍ମା ରୂପରେ ପୁନର୍ଜନ୍ମ ଲାଭ କଲେ । ଏହାପରେ ସେ କାଶୀ ଧାମକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କଲେ । ଲୋକେ ମହାପୁରୁଷରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିବା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତଙ୍କୁ ଦେଖି ଆନନ୍ଦରେ ବିହ୍ୱଳ ହେଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ପୁନର୍ବାର ରାଜ ସିଂହାସନରେ ବସାଇ ରାଜମୁକୁଟ ପିନ୍ଧାଇ ଦେଲେ ।

କାଶୀ ରାଜ୍ୟରେ ଯଥାର୍ଥରେ ରାମରାଜ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା ।

କୋଶଳ ରାଜକୁମାରଙ୍କ ତ୍ୟାଗ ଶପଥ ଓ ଅମୃତଯୋଗ ଫଳରେ ଏ ପ୍ରକାର ଅଭୂତପୂର୍ବ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସଂଘଟିତ ହେଲା ।

ଜଳପରୀର ଉପକାର

ସେତେବେଳେ ରାଜା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ କାଶୀ ନଗରରେ ରାଜୁତି କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଅନେକ ସୁନାମ ଥିଲା ।

ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତଙ୍କ ରାଜୁତି ସମୟରେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଜଣେ ଧନୀ ଗୃହସ୍ଥଙ୍କ ଘରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ, ଜନ୍ମପରେ ତାଙ୍କର ପିତାମାତା ଅଧିକ ସୁଖ ସୌଭାଗ୍ୟର ଅଧିକାରୀ ହେଲେ ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ଗୋଟିଏ ସାନ ଭାଇ ଥିଲା । ତା ମନ ସ୍ୱଚ୍ଛ ନ ଥିଲା । ଦୁଇ ଭାଇ ଯେତେବେଳେ ଯୁବକ ଅବସ୍ଥାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ, ସେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ପିତା ମୃତ୍ୟୁ ମୁଖରେ ପଡ଼ିଲେ । ପିତାଙ୍କ ଶୁଦ୍ଧିଘର କରିବା ପରେ ଦୁଇ ଭାଇ କାଶୀ ନଗରକୁ ବୁଲିବାକୁ ଗଲେ । ବାଟରେ ସେମାନଙ୍କ ଗୃହ ଗାଁ ପଡ଼ିଲା । ଦୁଇଭାଇ କାଶୀ ନଗରକୁ ଯାଉଥିବା ଦେଖି, ଗୃହ ଗାଁର କୃଷକମାନେ ଗୃହ ଜମିର କର ବାବଦକୁ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଏକ ହଜାର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରା ଅର୍ପଣ କଲେ । ଏହା ଦେଖି ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ସାନ ଭାଇଙ୍କୁ କହିଲେ, ଏଥିରୁ ଅଧେ ମୁଦ୍ରା ତୋର ଘରକୁ ନେଲେ ଭାଗ ହବ । ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରା ତାଙ୍କ ଗଣ୍ଠିରେ ରହିଲା ।

ଦୁଇଭାଇ ଯାଉ ଯାଉ ବାଟରେ ଗୋଟିଏ ନଦୀ ପଡ଼ିଲା । ନଦୀ ପାରି କରାଇ ଦେବାକୁ ନାଉରୀ ନଥାଏ । ତେଣୁ ନାଉରୀକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିବା ଅବସରରେ ଦୁଇଭାଇ ଖାଇପିଇ ସାରି ନଈକୂଳରେ ବିଶ୍ରାମ ନେଲେ । ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ବିଶ୍ରାମ ନେଉ ନେଉ ଶୋଇପଡ଼ିଲେ ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ସାନ ଭାଇ ମୁଣ୍ଡରେ ମନ୍ଦଚିନ୍ତା ଖେଳିଲା । ସମୁଦାୟ ଅର୍ଥ ମାରିନେବା ପାଇଁ ସେ ଏକ ଅଭିନବ ଯୋଜନା କଲା । ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ପାଖରେ ମୁଦ୍ରା ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ଗଣ୍ଠିଲିଟି ରଖା ହୋଇଥାଏ । ସାନ ଭାଇ ଅବିକଳ ସେହିପରି ଏକ ଗଣ୍ଠିଲିରେ ଗୋଡ଼ି ପଥର ପୁରାଇ ତାକୁ ନିଜ ପାଖରେ ଲୁଚାଇ ରଖିଲା ।

ନାଉରୀ ନାଆ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବା ପରେ ଦୁଇଭାଇ ନାଆରେ ବସିଲେ । ସାନଭାଇ ମଝି ନଈରେ ସେହି ଗୋଡ଼ ପଥର ଗଣ୍ଠିଲିଟିକୁ ଝିଙ୍କାଇ ପକାଇ ବଡ଼ ଭାଇକୁ କହିଲା, ଭାଇ ଟଙ୍କା ଗଣ୍ଠିଲିଟା ନଈରେ ପଡ଼ିଗଲା । ଏବେ କରିବା କଣ ? ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ସାନ ଭାଇକୁ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଇ କହିଲେ, ଗଲାତ ଗଲା । ସେଥିପାଇଁ ଏତେ ବିବ୍ରତ ହୋଇ ଲାଭ କଣ ?

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ମନରେ କୌଣସି ଚିନ୍ତା ନଥିଲା । ତାଙ୍କ ମନରେ ସାନ ଭାଇ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ଛଳ କପଟ ନ ଥାଏ । ସେ ସାନ ଭାଇର ମତି ଗତି ସମ୍ପର୍କରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ପୋଷଣ କରୁ ନଥାନ୍ତି । ବରଂ ସାନ ଭାଇ ବୋଲି ତାକୁ ସ୍ନେହ ଆଦର ଦେଖାଉଥାନ୍ତି । ସାନଭାଇ ଯେ, ଯୋଜନା କରି ଗଣ୍ଠିଲିଟିକୁ ମଝି ନଈରେ ପକାଇ ଦେଇଛି, ସେ ବିଷୟରେ ସେ କଳ୍ପନା ସୁଦ୍ଧା କରି ନ ଥାନ୍ତି ।

ଇତି ମଧ୍ୟରେ ଆଉ ଏକ ଘଟଣା ଘଟିଥାଏ । ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଖାଇ ବସିଲାବେଳେ ନିଜ ଖାଦ୍ୟରୁ କିଛି ନେଇ ନଈରେ ପକାଇ ଦେଉଥାନ୍ତି । ନଈରେ ଥିବା ଜଳ ପକ୍ଷୀ ସେ ଖାଦ୍ୟ ଖାଇ ନୂତନ ଶକ୍ତି ଲାଭ କରିଥାଏ । ସେ ଭାବି ନେଇଥାଏ ଯେ, ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ସାମାନ୍ୟ ମାନବ ନୁହଁନ୍ତି । ସେ ଏକ ମହାନ୍ ଆତ୍ମା । ସେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ପ୍ରତି କୃତଜ୍ଞତା ଜ୍ଞାପନ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କର ଗତିବିଧି ଉପରେ ନଜର ରଖିଥାଏ ।

କିନ୍ତୁ ସାମାନ୍ୟ ଭାଇ ଏତେ ଉତ୍କଣ୍ଠା ଯୋଗୁ ତରବରରେ ଗୋଡ଼ ପଥର ଗଣ୍ଠିଲି ପରିବର୍ତ୍ତେ ପ୍ରକୃତ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମୁଦ୍ରା ଗଣ୍ଠିଲିଟିହିଁ ପକାଇ ଦେଇଥାଏ ।

ଗଣ୍ଠିଲି ପାଣିରେ ପଡ଼ିବା ପରେ, ଜଳପରି ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ମାଛକୁ ଭିନ୍ନ ସେହି ଗଣ୍ଠିଲିଟି ଗିଳାଇ ଦେଲା । ତାପରେ ଜଳପରୀ ସେହି ମାଛ ଉପରେ ନଜର ରଖିଲା ।

କାଶୀରୁ ଫେରି ଆସିବା ପରେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ସ୍ନାନ ଘାଇ ଟଙ୍କା ଗଣ୍ଠିଲିଟା ପକାଇ ଦେଇଥିବା ଯୋଗୁ ମନ ମଧ୍ୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଅନୁଭବ କଲା । କ୍ରମେ ସେ ଅସୁସ୍ଥ ବୋଧ କରି ବିଛଣାରେ ପଡ଼ି ରହିଲା ।

କିଛିଦିନ ପରେ ଜଣେ ଧୀବର ନଈରେ ଜାଲ୍ ପକାଇ ସେହି ଗଣ୍ଠିଲି ଗିଳିଥିବା ବଡ଼ ମାଛଟାକୁ ପାଇଲା । ମାଛଟାକୁ କାନ୍ଧରେ କାଢ଼େଇ ସେ ବଜାର ଭିତରେ ବୁଲୁଥିଲା ବେଳେ, ଲୋକମାନେ ତାକୁ ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ । କେହି କେହି ଧୀବରକୁ ମାଛର ଦାମ୍ ପଚାରିବାରୁ, ସେ କହିଲା, ମାଛର ଦାମ୍ ଏକହଜାର ଏକ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରା । ଧୀବରର କଥା ଶୁଣି ଲୋକେ ଭାବିଲେ, ତାର ମୁଣ୍ଡ ଖରାପ ।

ଶେଷକୁ ଧୀବର ମାଛଟିକୁ ଧରି ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ତାକୁ ମାଛର ଦାମ୍ ପଚାରିବାରୁ, ସେ କହିଲା, କେବଳ ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ ମାଛର ଦାମ ମାତ୍ର ଏକ ଟଙ୍କା । ରଖିବେ ଯଦି ରଖି ନିଅନ୍ତୁ ।

ମୋ ପାଇଁ ମାଛର ଦାମ୍ ଏକ ଟଙ୍କା ହେଲେ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ କେତେ ହେବ ? ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ ।

ଧୀବର ଅବିଚଳିତ କଣ୍ଠରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏହାର ମୂଲ୍ୟ ଏକ ହଜାର ଏକ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରା ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଧୀବର କଥା ଶୁଣି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ । ସେ ଯାହାହେଉ, ଧୀବରକୁ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରା ଦେଇ ମାଛଟିକୁ କିଣି ନେଇଗଲେ ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ନିଜ ହାତରେ ମାଛଟିକୁ କାଟିଲେ । ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ, ମାଛର ପେଟ ଭିତରେ ଏକ ଗଣ୍ଠିଲି ଅଛି । ତହିଁରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରା ରହିଛି । ସେ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚ କଣ୍ଠରେ ଡାକ ପକାଇଲେ ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ମାଛ ପାଖକୁ ଯାଇ, ତାର ପେଟ ଭିତରୁ ବାହାର ଥିବା ଗଣ୍ଠିଲିଟିକୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚିହ୍ନି ପାରିଲେ । କହିଲେ, ଏହା ନିଶ୍ଚୟ ଆମର ଗଣ୍ଠିଲି । ଯାହାକୁ ସାନଭାଇ ନଈ ମଝିରେ ହରାଇଥିଲା ।

ଏହାପରେ ଧୀବରର ପ୍ରକୃତ ପରିଚୟ ପାଇବା ନିମନ୍ତେ ତାଙ୍କ ମନ ଅଧୀର ହେଲା । କାରଣ ଧୀବର ତାଙ୍କ ମାଛର ମୂଲ୍ୟ ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରା ବୋଲି କହିବା ସ୍ଥଳେ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ତାର ମୂଲ୍ୟ ଏକ ହଜାର ଏକ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରା ବୋଲି କହିଥିଲା । ଏଥିରୁ ଜଣା ପଡ଼ୁଛି ଯେ, ମାଛର ପେଟ ଭିତରେ ଥିବା ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରାର ଗଣ୍ଠିଲି କଥା ସେ ଜାଣିଥିଲା ଯେ, ସେହି ଗଣ୍ଠିଲିଟି ତାଙ୍କର ।

କିନ୍ତୁ ଧୀବରକୁ ଖୋଜି ସେ ପାଇଲେ ନାହିଁ ।

ସେ ଦିନ ରାତିରେ ଶୋଇ ଶୋଇ ସପନ ଦେଖିଲେ, ଜଳପରି ତାଙ୍କୁ କହୁଛି, ହେ ମହାଶୟ ! ଆପଣ ନଈ କୂଳରେ ବସି ଭୋଜନ କଲାବେଳେ ନଈ ଭିତରକୁ କିଛି ଖାଦ୍ୟ ପକାଇ ଦେଇଥିଲେ । ତାହା ଖାଇ ମୋର ଅଶେଷ ଉପକାର ହେଲା । ତେଣୁ ଆପଣଙ୍କ ଟଙ୍କା ଗଣ୍ଠିଲି ନଈ ମଝିରେ ପଡ଼ିଯିବା ଦେଖି; ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ମାଛକୁ କହି ସେ ଗଣ୍ଠିଲି ଗିଳାଇଦେଲି । ପରେ ଧୀବର ଆସି ଉକ୍ତ ନଈରେ ମାଛ ମାରିଲା । ସେହି ବଡ଼ ମାଛ ତାର ଜାଲରେ ପଡ଼ିଲା । ଧୀବର ଜାଲରେ ଉକ୍ତ ମାଛ ପଡ଼ିବା ଦେଖି, ମୁଁ ଧୀବର ଦେହରେ ପଶି ତାକୁ ଆପଣଙ୍କ ଗୃହକୁ ଆଣାଇଲି । ଏ ଯେଉଁ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରା ଥିବା ଗଣ୍ଠିଲିଟି ପାଇଲେ, ତାହା ପ୍ରକୃତରେ ଆପଣଙ୍କର ।

ଆପଣଙ୍କ ଭାଇ ଆପଣଙ୍କୁ ପ୍ରତାରଣା କରି ସବୁ ଅର୍ଥ ଆତ୍ମସାତ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତାକୁ ନଈ ମଝିରେ ଜାଣିଶୁଣି ପକାଇ ଦେଇଥିଲା । ଏଣୁ, ଏ ଅର୍ଥରେ ତାର ଭାଗ ନାହିଁ ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଏଥର ସବୁକଥା ବୁଝି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ । କିନ୍ତୁ ସାନ ଭାଇକୁ ତାର ଭାଗରୁ ବଞ୍ଚିତ କରିବାକୁ ଚାହିଁଲେ ନାହିଁ । ସେ ସାନଭାଇକୁ ପରଦିନ ସକାଳୁ ଡକାଇ ପଠାଇ ମାଛ ପେଟରୁ ଗଣ୍ଠିଲି ବାହାରିବା କଥା ପ୍ରକାଶ କଲେ ଓ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମୁଦ୍ରାରୁ ଭାଗ ଦେଲେ ।

ସାନଭାଇ ବୁଝିଲା, ବଡ଼ ଭାଇ ଖୁବ୍ ମହତ୍ । ସେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ କୃତଜ୍ଞ ରହିଲା ।

ରାଜା ସମ୍ବର

ପୂର୍ବକାଳରେ କାଶୀ ରାଜ୍ୟରେ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ନାମରେ ଜଣେ ରାଜାଥିଲେ । ସେ ଶତପୁତ୍ରର ଜନକ ଥିଲେ । ପୁତ୍ରମାନଙ୍କର ବୟସ ହେବାପରେ ସେ ସେମାନଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଗୁରୁମାନଙ୍କ ନିକଟକୁ ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ପଠାଇ ଦେଉଥିଲେ । ରାଜା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତଙ୍କର ସର୍ବ କନିଷ୍ଠ ପୁତ୍ରର ନାମଥିଲା, 'ସମ୍ବର' । ସେ ସମ୍ବରକୁ ମହାଜ୍ଞାନୀ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ନିକଟକୁ ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ପଠାଇ ଦେଲେ ।

ସମ୍ବର ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ପାଖରେ ରହି ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଅନେକ ବର୍ଷ ପରେ ସେ ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ପ୍ରବୀଣତା ଲାଭ କଲେ ।

ଇତି ମଧ୍ୟରେ ରାଜା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତଙ୍କର ଉଣେଶତ ପୁତ୍ର ବିଭିନ୍ନ ଗୁରୁଙ୍କ ନିକଟରେ ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା ସମାପ୍ତ କରି ରାଜାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଫେରିଆସୁଥିଲେ । ରାଜା ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ଖୁସି ହୋଇ ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଶାସନ ପଦରେ ପଠାଇ ଦେଉଥିଲେ ।

ସମସ୍ତଙ୍କ ପରେ ସମ୍ବରଙ୍କ ପାଳି । ତାଙ୍କର ମଧ୍ୟ ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା ସମାପ୍ତ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ସେ ଅଗ୍ରଜମାନଙ୍କର ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା ସମାପ୍ତ ହେବାପରେ ଶାସକ ପଦରେ ଅଧିଷ୍ଠିତ ହେବା ସମ୍ବାଦ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲେ । ଦିନେ ସେ ଗୁରୁ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କୁ ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ପ୍ରଶ୍ନ କରିବାରୁ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ କହିଲେ; ବତ୍ସ ସମ୍ବର ! ପିତାଙ୍କ ନିକଟରେ ରହି ତାଙ୍କର ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥାରେ ଭକ୍ତି ସହକାରେ ତାଙ୍କର ସେବା କରିବା ପୁତ୍ରର ପରମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ରାଜା ହେବା ବଡ଼ କଥା ନୁହେଁ । ସମ୍ବର ଏ ଉପଦେଶକୁ ଗ୍ରହଣ କଲେ ।

ଦିନେ ରାଜା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ଆଶ୍ରମରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସମ୍ବର ପିତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଖୁସି ହୋଇ ତାଙ୍କର ସତ୍କାର କଲେ । ତା'ପରେ ତାଙ୍କୁ ଆଣି ଗୁରୁ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଲେ । ରାଜା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ଗୁରୁଙ୍କ ନିକଟରେ ସମ୍ବରଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ, ତୁମର କ'ଣ ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା ସମାପ୍ତ ହୋଇନାହିଁ ?

ଏହା ଶୁଣି ସମ୍ବର ବିନୀତ କଣ୍ଠରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, ପିତୃଦେବ ! ଗୁରୁଦେବଙ୍କ ଦୟାରୁ ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସମସ୍ତ ବିଦ୍ୟା ଅର୍ଜ୍ଜନ କରିସାରିଛି ।

ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ଖୁସି ହୋଇ କହିଲେ, ଏଥର ରାଜ୍ୟ ଶାସନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । କାଶୀ ରାଜ୍ୟର ଯେ କୌଣସି ପ୍ରାନ୍ତୀୟ ରାଜ୍ୟ ସ୍ୱଇଚ୍ଛାରେ ବାଛି ନେଇ ପାରୁ ।

ସମ୍ବର ଏହା ଶୁଣି କହିଲେ, ପିତୃଦେବ ! ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର ସର୍ବକନିଷ୍ଠ ସନ୍ତାନ । ଇତି ମଧ୍ୟରେ ମୋର ଅଗ୍ରଜମାନେ ରାଜ୍ୟ ଶାସନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଆପଣଙ୍କଠାରୁ ଦୂରରେ ଅଛନ୍ତି । ମୁଁ ଯଦି ଦୂରକୁ ଚାଲିଯାଏ, ଆପଣଙ୍କ ଖବର ଅନ୍ତର ବୁଝିବ କିଏ ? ତେଣୁ ମୁଁ ରାଜ୍ୟର

ଶାସକ ହେବାକୁ ଗୃହେଁ ନାହିଁ । ମୁଁ ଅପଣଙ୍କର ସେବା କରି କାଳ-ଯାପନ କରିବାକୁ ଗୃହେଁ ।

ସମ୍ବରଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ରାଜା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ଖୁବ୍ ଖୁସିହେଲେ । ସମ୍ବର କାଶୀ ରାଜ୍ୟର ରାଜଧାନୀକୁ ଫେରିଆସିବା ପରେ ରାଜା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତଙ୍କ ପାଖରେ ରହିଲେ । ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ଥଳେ ସେ ଗୁରୁ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତଙ୍କୁ ଦେଖା କରି ତାଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ଚାଲୁଥାନ୍ତି ।

ଥରେ ରାଜପୁତ୍ର ସମ୍ବର ଗୁରୁଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ୍ରମେ ରାଜ୍ୟର କେତେକ ଅନାବାଦୀ ଜମିକୁ ତହିଁରେ ଫଳଫୁଲ ଗଛମାନ ରୋପଣ କଲେ । କ୍ରମେ ତାହା ଏକ ସୁନ୍ଦର ଉଦ୍ୟାନରେ ପରିଣତ ହେଲା । ରାଜ୍ୟର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତି-ମାନେ ସେହି ଉଦ୍ୟାନ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଗଲେ । କ୍ରମାନ୍ୱୟରେ ସେହି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ରାଜପୁତ୍ର ସମ୍ବରଙ୍କର ସାକ୍ଷାତ ପରିଚୟ ଘଟିଲା ।

ଆଉଥରେ ରାଜପୁତ୍ର ସମ୍ବର ପିତାଙ୍କ ଅନୁମତି ନେଇ ସହରର ଶିଶୁ-ମାନଙ୍କୁ ଅନେକ ସୁମିଷ୍ଟ ଖାଦ୍ୟ ଓ ଖେଳନା ବଣ୍ଟନ କଲେ । ପୁଣିଥରେ ସେ ରାଜ୍ୟର କର୍ମଚାରୀ ଓ ସେନାବାହିନୀଙ୍କୁ ଡାକି ଏକ ମସ୍ତବଡ଼ ଭୋଜିର ଆୟୋଜନ କଲେ । ବିଦେଶୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ସୁନ୍ଦର ପ୍ରାସାଦ ନିର୍ମାଣ କରାଇଲେ । ଏ ସମସ୍ତ କାରଣରୁ ସେ ସମଗ୍ର କାଶୀ ରାଜ୍ୟରେ ତଥା ପଡ଼ୋଶୀ ରାଜ୍ୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜନପ୍ରିୟ ହୋଇ ଉଠିଲେ ।

ଏମିତି ଭାବରେ ରାଜପୁତ୍ର ସମ୍ବର ସମସ୍ତଙ୍କର ଶ୍ରଦ୍ଧାର ପାତ୍ର ହେଲେ ।

ଏଣେ ରାଜା କ୍ରମେ ବୃଦ୍ଧ ହୋଇ ଆସୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଅନ୍ତିମ ଅବସ୍ଥା ପାଖେଇ ଆସୁଥିଲା । ଏହା ଜାଣି ରାଜା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ଦିନେ ତାଙ୍କ ସଭାର ସମସ୍ତ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ପାଖକୁ ଡକାଇ କହିଲେ, ମୋର ଅନ୍ତିମ ଦିନ ପାଖେଇ ଆସିଲାଣି । ମୋ ପରେ ମୋର ଶହେ ପୁଅ ଆସି ରାଜ ସିଂହାସନରେ

ଆରୋହଣ କରିବାକୁ ଚାହିଁବେ । କିନ୍ତୁ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଶୁଣାଇ ଦେଇ ଯାଉଛି; ତୁମ୍ଭେମାନେ ମୋର ସମସ୍ତ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଡକାଇ ଏକାଠି କରି, ସେମାନଙ୍କ ଯୋଗ୍ୟତା ବିଚାର କରିବ । ଯାହାକୁ ଯୋଗ୍ୟତମ ପାତ୍ର ବୋଲି ବିବେଚନା କରିବ, ତାକୁ ସିଂହାସନରେ ବସାଇବ ।

ରାଜା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ସମସ୍ତ ରାଜ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଡ଼କାଇ ସେମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅନୁଶୀଳନ କଲେ । ତାପରେ ସେମାନେ ସ୍ଥିର କଲେ ଯେ, କନିଷ୍ଠ ପୁତ୍ର ସମ୍ବରହିଁ ସମସ୍ତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯୋଗ୍ୟତମ । ତେଣୁ ମହା ସମାରୋହରେ ସେମାନେ ସମ୍ବରଙ୍କୁ ରାଜସିଂହାସନ ଅର୍ପଣ କଲେ । ରାଜପୁତ୍ର ସମ୍ବର ରାଜସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିବା ପରେ ଗୁରୁ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତଙ୍କ ପରାମର୍ଶ କ୍ରମେ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନା କଲେ ।

କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ଉନେଶତ ଭାଇ ଏପରି ସିଦ୍ଧାନ୍ତକୁ ଗ୍ରହଣ କଲେନାହିଁ ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ହୋଇ, ସମ୍ବରଙ୍କ ନିକଟକୁ ଏକ ଦୂତପଠାଇ ସମ୍ବାଦ ଦେଲେ, ସମ୍ବର ଶୀଘ୍ର ରାଜସିଂହାସନ ପରିତ୍ୟାଗ କରନ୍ତୁ । ନ ହେଲେ ପରିସ୍ଥିତି ଭୟାବହ ହେବ ।

ଦୂତ ମୁଖରୁ ଏ ପ୍ରକାର ଭୀତିପ୍ରଦ ବାର୍ତ୍ତା ପାଇ ସମ୍ବର ସହସା ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କୁ ଦେଖା କଲେ । ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ, ଭାଇମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଶତ୍ରୁତା କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ଭାଇମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପିତୃରାଜ୍ୟ ସମାନ ଭାବରେ ବାଣ୍ଟିନେବା ଭଲହେବ ।

ସମ୍ବର ଗୁରୁ[illegible]ଙ୍କ ପରାମର୍ଶ କ୍ରମେ ରାଜ୍ୟ ଭାଗକରି ନେବା ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲେ ।

ସମ୍ବରଙ୍କ ଜେଷ୍ଠଭ୍ରାତା 'ଉପୋସଥ' ସମ୍ବରଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବ ଶୁଣି ଖୁବ୍ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ । କାରଣ ସେ ଆଶା କରିଥିଲେ, ସମ୍ବର ଦୂତର କଥା ଶୁଣି ବିବ୍ରତ ହେବେ । ସେ ଅନ୍ୟ ଭାଇମାନଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟ ଦେବା ପରିବର୍ତ୍ତେ

କଠିନ ଦଣ୍ଡ ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବେ । କିନ୍ତୁ ସମ୍ବରଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ତାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀ ଦୂରେଇ ଗଲେ । ସେ ଅନ୍ୟ ଅଠାନରେ ଭାଇଙ୍କୁ ଏକାଠି କରି କହିଲେ, ଭାଇମାନେ ଆମେ ଜାଣିଥିଲେ ସେ; ସମ୍ବର ସିଂହାସନ ଲୋଭକରି ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ପିତୃ ଅର୍ଜିତ ରାଜ୍ୟରୁ ବଂଚିତ କରି, ଆମ ପ୍ରତି ଶତ୍ରୁତା ଆଚରଣ କରୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତାହା ନୁହେଁ । ସେ ନ୍ୟାୟ ବିଚାର କରି ପ୍ରଜା କୂଳର ପ୍ରିୟଭାଜନ ହୋଇ ପାରିଛନ୍ତି । ଏପରି ସରଳ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତି ଆମେ ଶତ୍ରୁତା ଆଚରଣ କରିବା ଉଚିତ ହେବ ନାହିଁ ।

ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା ଉପୋସଥଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ଅନ୍ୟ ଜଣେ ଭାଇ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ, ତେବେ ଆମର ବର୍ତ୍ତମାନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କଣ ?

ଉପୋସଥ ଉତ୍ତର ଦେଲେ; ମୋ ବିଚାରରେ ଆମ୍ଭେମାନେ ସମ୍ବର ସହିତ ଅପୋଷ ମିଳାମିଶା କରିବା ଉଚିତ ହେବ । ପିତାଙ୍କର ସିଂହାସନ ଉପରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅଧିକାର ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ଉକ୍ତ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରି ପାରିବା ନାହିଁ । ତେଣୁ ଚାଲ; ସମସ୍ତେ ସମ୍ବରଙ୍କୁ ରାଜା ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିନେବା । ତା' ହସ୍ତରେ ଆମେ ଯାହା ପାଇଥିବା ସମ୍ପତ୍ତି ସମର୍ପଣ କରି ତା' ହାତ ମୁଠାକୁ ଠାଣି କରିବା । ରାଜ୍ୟର ନିରାପତ୍ତା ନିମନ୍ତେ ଆମେ ପୂର୍ବପରି ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟର ଶାସନ ପରିଚାଳନା କରିବା ।

ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ରାଜପୁତ୍ର ଉପୋସଥଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ସମସ୍ତେ ସମ୍ମତ ହେଲେ । ସେମାନେ ନିଜର ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ରାଜଧାନୀକୁ ବାହାରିଲେ । ସମ୍ବରଙ୍କ ଜୟ ଜୟକାରରେ ଆକାଶମାର୍ଗ କମ୍ପି ଉଠିଲା ।

ସମ୍ବର ଅତି ଆନନ୍ଦରେ ଭାଇମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱାଗତ କରାଇ ସମ୍ମାନିତ କଲେ । ଆଳାପ ଆଲୋଚନା ବେଳେ ଉପୋସତ ସମ୍ବରଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ—

ଆମେ ତୋର ବ୍ୟବହାର ଓ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ଅତିଶୟ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଅଛୁ ତୋର ଧର୍ମାଚରଣ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଶଂସନୀୟ । କିନ୍ତୁ ଏ ସବୁ ତୁ କେଉଁଠି ଶିଖିଲୁ, ତାହା ଜାଣିବା ପାଇଁ ଆଗ୍ରହ ହେଉଛି ।

ସମ୍ବର ଖୁସିହୋଇ କହିଲେ, ମୋର ଶିକ୍ଷାଦାତା ହେଉଛନ୍ତି ଗୁରୁଦେବ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ । ତାଙ୍କର ପରାମର୍ଶରେ ମୁଁ ରାଜ୍ୟଲାଭ କରିଅଛି ତାଙ୍କର ପରାମର୍ଶ ମତେ ରାଜ୍ୟର ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ଓ ବିଦେଶୀମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ତମ ବ୍ୟବହାର ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଛି ।

ସମ୍ବରଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ସମସ୍ତେ ଭାରି ଖୁସି ହେଲେ । ସେମାନେ ସେଥି ସମୟରେ ସମ୍ବରଙ୍କ ଜୟ ଜୟ କାର କରି ନିଜ ନିଜ ଅଞ୍ଚଳକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କଲେ । ସିବା ପ୍ରଭୃତି ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଉପସ୍ଥିତ ଅନ୍ୟ ଅଠାନବେ ଭାଇଙ୍କ ତରଫରୁ ସମ୍ବରଙ୍କୁ ଆଶିର୍ବାଦ ଦେଇ କହିଲେ, ତୁ ଏହିପରି ଭାବରେ ଧର୍ମ ମାର୍ଗରେ ରହି ରାଜ୍ୟ ଶାସନ କରି ଯଶଲାଭ କର । ଆମେ ସମସ୍ତେ ତୁମକୁ ଯଥାଶକ୍ତି ସାହାଯ୍ୟ କରିବୁ ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ ସମ୍ବର ଏହିପରି ଭାବରେ ତାଙ୍କର ବଡଭାଇ-ମାନଙ୍କ ଆଦର, ଆଶିର୍ବାଦ ଓ ଗୁରୁଦେବଙ୍କ କୃପା ଲଭିକରି ବହୁଦିନଧରି ରାଜ୍ୟ ଶାସନ କରିଥିଲେ । ସେ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀରେ ଏକ ଶ୍ରେଷ୍ଠରାଜା ରୂପେ ଖ୍ୟାତିଲାଭ କରିଥିଲେ ।

ଜଳପିଶାଚ ଓ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ

ରାଜା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ କାଶୀ ରାଜ୍ୟରେ ରାଜୁତି କଲାବେଳେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ତାଙ୍କର ପୁତ୍ରରୂପେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ନାମଥିଲା 'ମହୀଶାସକ' ।

ମହୀଶାସକଙ୍କ ପରେ ରାଣୀଙ୍କର ଆଉ ଏକ ପୁଅ ଜାତହେଲା । ତାର ନାମ ରଖାଗଲା 'ସୋମଦତ୍ତ' ।

ସୋମଦତ୍ତ ଜନ୍ମହେବାର ଦୁଇ ବର୍ଷ ପରେ ରାଣୀ ମୃତ୍ୟୁ ଲାଭକଲେ । ରାଜା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ଦ୍ୱିତୀୟ ଥର ପାଇଁ ବିବାହ କଲେ । ବର୍ଷକ ପରେ ନୂଆ ରାଣୀଙ୍କ ଗର୍ଭରୁ ଏକ ପୁଅ ଜାତହେଲା । ଏହା ଶୁଣି ରାଜା ଖୁସିହୋଇ ରାଣୀଙ୍କୁ କହିଲେ, ତୁମ ଉପରେ ମୁଁ ପ୍ରସନ୍ନ ଅଛି । ବର ମାଗ । ପୂରଣ କରିବି । ରାଣୀ କହିଲେ, ବର ଦେବାକୁ ସମ୍ମତ ହୋଇଥିବାରୁ ଆପଣଙ୍କ ନିକଟରେ କୃତଜ୍ଞତା ଜ୍ଞାପନ କରୁଛି । କିନ୍ତୁ ଆବଶ୍ୟକ ବେଳେ ପରେ ବର ମାଗି ନେବି । ରାଜା ଏଥିରେ ସମ୍ମତି ପ୍ରଦାନ କଲେ ।

ସାନ ରାଣୀଙ୍କ ପୁଅର ନାମ 'ଆଦିତ୍ୟ' ରଖାଗଲେ ।

ଆଦିତ୍ୟ କ୍ରମେ ବଡ଼ି ବଡ଼ହେଲା । ସେ ସବୁ ବିଦ୍ୟାରେ ପାରଙ୍ଗମ ହେଲା । ଦିନେ ସାନରାଣୀ ରାଜାଙ୍କୁ କହିଲେ, "ମହାରାଜ ! ଆଦିତ୍ୟର ଜନ୍ମ ବେଳେ ମୋତେ ଗୋଟିଏ ବର ଯାଚିଥିଲେ । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ସେ ବର ନ ମାଗି ପଛକୁ ମାଗିନେବି ବୋଲି କହିଲି । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ବର ମାଗୁଛି । ଆପଣ ତାହା ପୂରଣ କରନ୍ତୁ ।"

ତୁମର ବର କ'ଣ କୁହ, ରାଜା ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ ।

ସାନରାଣୀ କହିଲେ, 'ମୋ ପୁଅ ଆଦିତ୍ୟକୁ ଆପଣ ଯୁବରାଜରୂପେ ଅଭିଷେକ କରନ୍ତୁ ।'

ରାଣୀଙ୍କର ଏହର କଥା ଶୁଣି ରାଜା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ । କହିଲେ "ମୋର ପ୍ରଥମ ପତ୍ନୀଙ୍କର ଦୁଇପୁଅ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଥାଉ ଥାଉ ମୁଁ ଆଦିତ୍ୟଙ୍କୁ ଯୁବରାଜ କରିବି କପରି ?"

ତା'ପରେ ସାନରାଣୀ ମୁହଁ ଶୁଖାଇ ବସିଲେ । ରାଜାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା ହେଲେ, ସେ ବାରବାର ଆଦିତ୍ୟଙ୍କୁ ଯୁବରାଜ କରିବା କଥା କହିଲେ । ରାଜା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ବୁଝିଲେ, ରାଣୀ ସହଜରେ ଛାଡ଼ିବା ପାତ୍ରୀ ନୁହଁନ୍ତି । ତାଙ୍କର ସନ୍ଦେହ ହେଲା ଯେ, ସାନ ରାଣୀ ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ, ବଡ଼ ରାଣୀଙ୍କ ଦୁଇ ପୁଅଙ୍କୁ ବିଷଦେଇ ମାରିଦେଇ ପାରନ୍ତି । ତେଣୁ ସେ ଦୁଇ ପୁଅଙ୍କ ଜୀବନ ରକ୍ଷା ପାଇଁ ଦିନ ରାତି ଉପାୟ ଚିନ୍ତାକଲେ ।

ଦିନେ ସୁବିଧା ଦେଖି ରାଜା ତାଙ୍କର ବଡ଼ ପୁଅ ମହାଶାସନ ଓ ସୋମଦତ୍ତ ଉଭୟଙ୍କୁ ପାଖକୁ ଡାକି କହିଲେ, ତୁମେ ଦୁହେଁ କାଶୀ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟ ଆଡ଼େ ଯାଅ । ମୋର ମୃତ୍ୟୁପରେ ତୁମେହିଁ ଏ ରାଜ୍ୟର ରାଜା ହେବ । ସେତେବେଳେ ଏଠାକୁ ଆସି ରାଜ୍ୟ ରକ୍ଷା କରିବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସାନ ରାଣୀଙ୍କ ପାଖରେ ରହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

ପିତାଙ୍କ କଥା ମାନି ମହାଶାସନ ଓ ସୋମଦତ୍ତ କାଶୀ ରାଜ୍ୟ ଛାଡ଼ି ପଳାଇବାକୁ ବସିଲେ । ରାଜ୍ୟ ସୀମାରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲେ, ସାନଭାଇ ଆଦିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ପଛରେ ଆସୁଛି; ତିନିଜଣ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ଆଗକୁ ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ତିନି ରାଜପୁତ୍ର ଅନେକ ବାଟ ଚାଲି ଚାଲି ଯାଇ ହିମାଳୟର ପାଦ ଦେଶରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେଠାରେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ଘନ ଜଙ୍ଗଲମୟ ଥିଲା । ବୁଲି ବୁଲି ପଥଶ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ଗୋଟିଏ ବୃକ୍ଷତଳେ ବସିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଖୁବ ଶୋଷ ଲାଗିଥାଏ । ମହାଶାସନ ଆଦିତ୍ୟଙ୍କୁ

ଏକ ଜଳାଶୟ ଦେଖାଇ ଦେଇ କହିଲେ, ତୋତେ ମଧ୍ୟ ଶୋଷ ଲାଗୁଥିବ । ଉକ୍ତ ଜଳାଶୟକୁ ଯାଇ ପାଣି ପିଇବୁ ଓ ଆମ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଜଳ ଆଣିବୁ ।

ଆଦିତ୍ୟ ଜଳାଶୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା ମାତ୍ରକେ ଏକ ଜଳପିଶାଚ ଆସି ଆଦିତ୍ୟଙ୍କୁ ଉଠାଇ ନେଇଗଲା । ସେ ତାକୁ ନେଇ ତାର ପାତାଳ ପୁରରେ ରଖିଲା ।

ଆଦିତ୍ୟ ଜଳ ନେଇ ଫେରିବାର ବିଳମ୍ବ କରିବା ଦେଖି, ମହାଶାସନ ଚିନ୍ତିତ ହୋଇ ଭାଇ ସୋମଦତ୍ତଙ୍କୁ ଜଳାଶୟ ନିକଟକୁ ପଠାଇଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ଜଳ ପିଶାଚ ହାତରେ ଧରାପଡ଼ି ପାତାଳପୁରରେ ରହିଲେ ।

ମହାଶାସନ ଅନେକ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପେକ୍ଷା କଲେ । କିନ୍ତୁ କେହି ହେଲେ ଜଳାଶୟରୁ ଫେରିଆସୁ ନଥିବା ଦେଖି, ସେ ନିଜେ ଯାଇ ଜଳାଶୟରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେ ହଠାତ୍ ଜଳାଶୟରେ ପ୍ରବେଶ ନ କରି, ଜଳାଶୟର ରାସ୍ତାଘାଟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବାକୁ ଛିଡ଼ାହେଲେ ।

ଜଳପିଶାଚ ଛଦ୍ମ ବେଶରେ ଆସି ମହାଶାସନଙ୍କ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ପ୍ରଶ୍ନକଲା, ଏଇଠି ଛିଡ଼ାହୋଇ କ'ଣ ଦେଖୁଛ ? ଶୋଷ ହେଉଛି ଯଦି ପାଣିଭିତରେ ପଶୁନାହଁ ?

ଏପରି ପ୍ରଶ୍ନ ଶୁଣି ମହାଶାସନଙ୍କ ମନରେ ସନ୍ଦେହ ବଢ଼ିଗଲା । ସେ ଭାବିଲେ, ନିଶ୍ଚୟ ଏଥିରେ କିଛି ଗୋଳମାଳ ଅଛି । ସେ ସେହି ଛଦ୍ମବେଶୀ ଜଳପିଶାଚକୁ କହିଲେ, ତୁମ ଉପରେ ମୋର ସନ୍ଦେହ ହେଉଛି । ତୁମେ ମୋର ଦୁଇ ଭାଇଙ୍କୁ ନେଇ କେଉଁଠି ରଖିଛ କୁହ ।

ଛଦ୍ମବେଶୀ ଜଳ ପିଶାଚ ମହାଶାସନଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନ ଶୁଣି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲା । କହିଲା— ତୁମେ ଖୁବ ଜ୍ଞାନୀ ମନେ ହେଉଛ । ତୁମ ଆଗରେ ସତକଥା ପ୍ରକାଶ କରିଛି । ଜ୍ଞାନୀ ଲୋକଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଏ ଜଳାଶୟକୁ ଯିଏଆସେ, ମୁଁ

ସେମାନଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀ କରିନଏ । କାରଣ ଏ ଜଳାଶୟ ହେଉଛି କୁବେରଙ୍କର । ମୁଁ ଏହାର ପ୍ରହରୀ ମାତ୍ର । ତାଙ୍କର ଆଦେଶରେ ମୁଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ରୂପୀ ମହାଶାସନ କହିଲେ, ହେ ପ୍ରହରୀ; ମୋର ମନେହୁଏ ତୁମେ ଜ୍ଞାନୀ ମାନଙ୍କଠାରୁ ଉପଦେଶ ପାଇବା ପାଇଁ ଅଭିଳାଷ ପୋଷଣ କରିଛ । ମୁଁ ତୁମକୁ ଜ୍ଞାନ-ଉପଦେଶ ଦେଇ ପାରିବି । ତେବେ ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଖୁବ କ୍ଳାନ୍ତ । ମୋର ବିଶ୍ରାମ ଆବଶ୍ୟକ ।

ଜଳପିଶାଚ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ ସହକାରେ ପାତାଳପୁରୀକୁ ନେଇଗଲା । ସେଠାରେ ତାଙ୍କର ସତ୍କାର କରି ପାଦତଳେ ବସି ଉପଦେଶ ଶୁଣିଲା ।

ମହାଶାସନ ନିଜ ଗୁରୁଙ୍କ ନିକଟରୁ ପାଇଥିବା ଜ୍ଞାନକୁ ଜଳପ୍ରହରୀ ନିକଟରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରି ଶୁଣାଇଲେ । ଜଳପିଶାଚ ଏହା ଶୁଣି ଖୁସିହୋଇ କହିଲା— ଆପଣଙ୍କଠାରୁ ଜ୍ଞାନ-ଉପଦେଶ ଶୁଣି ସୁଖୀ ହେଲି । ନେଣ୍ଟ ଆପଣଙ୍କ ଦୁଇଭାଇ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣକୁହିଁ ମୁକ୍ତ ଦେବି । ଆପଣ କାହାକୁ ଫେରାଇ ନେବାକୁ ଚାହାଁନ୍ତି ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତୁ ।

ମୁଁ ଆଦିତ୍ୟକୁ ଚାହୁଁଛି । ମହାଶାସନ ପ୍ରକାଶ କଲେ ।

ମହାଶାସନଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ଜଳପ୍ରହରୀ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲା । କାରଣ ସେ ନିଜ ଭାଇର ମୁକ୍ତ କାମନା ନ କରି, ସାବତ ଭାଇର ମୁକ୍ତକାମନା କରିଥିଲେ । ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ କହିଲା, ନିଜ ଭାଇକୁ ଛାଡ଼ି ସାବତ ଭାଇକୁ ରକ୍ଷା କରିବା କ'ଣ ଧର୍ମ ସଙ୍ଗତ ?

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ କହିଲେ, ଏଥିରେ ଅଧର୍ମ କିଛି ନାହିଁ । ମୋ ମା'ର ସନ୍ତାନ ଦୁଇଟିଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ମୁଁ ଜୀବିତ ଅଛି । ମୋର ସାବତ ମାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପୁଅତ ରହିବା ଉଚିତ ? ସେ ଏହି ଆଦିତ୍ୟ ପାଇଁ ଆମ ପିତାଙ୍କ

ପାଖରୁ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟ ମାଗି ନେବାକୁ ଚାହିଁଥିଲେ । ଆମେ ପିତାଙ୍କ ପରାମର୍ଶରେ ରାଜ୍ୟ ଛାଡ଼ି ଏଠାକୁ ଆସିଲୁ । ଭ୍ରାତୃ ସ୍ନେହରେ ବଶ ହୋଇ ସାନଭାଇ ଅ.ଦିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଆମର ଅନୁଗମନ କଲା । ଏବେ ଆମେ ଦୁଇଭାଇ ରାଜ୍ୟକୁ ଫେରିଗଲେ ଲୋକେ 'କ'ଣ କହିବେ ?

ଏହା ଶୁଣି ଜଳପ୍ରହରୀ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କର ପାଦ ତଳେ ପଡ଼ି କହିଲା, ଆପଣଙ୍କ ପରି ମହାନ୍ ଜ୍ଞାନୀ ମୁଁ ଜୀବନରେ ଦେଖିନାହିଁ । ଆପଣଙ୍କ ଦୁଇ ଭାଇଙ୍କୁ ଫେରାଇ ଦେଉଛି । ଯେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏଠାରେ ରହିବେ, ସେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋର ଅତିଥି ହେବେ ।

ଏହାପରେ ତିନିଭାଇଯାକ ଏକାଠି ବହୁଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଳପ୍ରହରୀର ଅତିଥି ହୋଇ ରହିଲେ । ପିତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ସେମାନେ କାଶୀକୁ ଫେରି ଆସିଲେ ।

କାଶୀ ରାଜ୍ୟରେ ମହାଶାସନଙ୍କ ଅଭିଷେକ ହେଲା । ସୋମଦତ୍ତ ଓ ଆଦିତ୍ୟ ଯଥାକ୍ରମେ ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ସେନାପତି ହୋଇ ପାଖରେ ରହିଲେ । ଜଳପିଶାଚକୁ ଘରଦ୍ୱାର ଦେଇ ଭଲରେ ରଖିଲେ ।

ସାଧ୍ୱୀ ସୁଜାତା

ରାଜା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ କାଶୀ ରାଜ୍ୟରେ ରାଜତ୍ୱ କଲାବେଳେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ କାଶୀ ନିକଟସ୍ଥ ଏକ ଗ୍ରାମରେ ଜଣେ ଧନୀଲୋକଙ୍କ ପୁତ୍ରରୂପେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେ ବାଲ୍ୟକାଳରୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଶିକ୍ଷାଲାଭ କରି ଯୁବକ ଅବସ୍ଥାରେ ସବୁ ବିଦ୍ୟାରେ ପାରଙ୍ଗମ ହୋଇ ଉଠିଲେ ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଯୁବକ ହେବାରୁ ତାଙ୍କ ପିତା ତାଙ୍କୁ ସୁଜାତା ନାମ୍ନୀ ଏକ ରୂପବତୀ ଓ ଗୁଣବତୀ କନ୍ୟା ସହିତ ବିବାହ କରାଇ ଦେଲେ । ସୁଜାତା ଶାଶୁ

ଶ୍ୱଶୁର ଓ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଅତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଭକ୍ତିରେ ସହିତ ସେବା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସୁଜାତାଙ୍କ ସଦ୍‌ଗୁଣ ଦେଖି ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଖୁବ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଥିଲେ ।

ବିବାହର ବହୁଦିନ ପରେ ସୁଜାତା ଏକାନ୍ତରେ ଦିନେ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ କହିଲେ, ମୋର ପିତାମାତା ଏବେ ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥା ଭୋଗୁଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ଥରେ ଯାଇ ଦେଖି ଆସିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି । ଚାଲ ଦୁହେଁ ମିଶି ଆମ ଘରକୁ ଯିବା । କିଛିଦିନ କଟାଇ ଫେରି ଆସିବା ।

ସୁଜାତାଙ୍କର କଥା ଶୁଣି ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଖୁବ ଖୁସି ହେଲେ । କହିଲେ, ଉତ୍ତମ ପ୍ରସ୍ତାବ । ଚାଲ ଦୁହେଁ ମିଶି ତୁମ ଘରକୁ ଯିବା ଓ ତୁମର ବାପା ମାଙ୍କୁ ଦେଖି ଆସିବା । ମୋର ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ଆସିବା ପାଇଁ ବହୁତ ଇଚ୍ଛା ।

ସୁଜାତା ଓ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ବଳଦ ଗାଡ଼ିରେ ବସି ସୁଜାତାଙ୍କ ବାପ ଘରକୁ ଯାତ୍ରାକଲେ । ଗାଡ଼ିରେ ଜିନିଷ ପତ୍ର ଲଦା ହେଲା ଓ ସୁଜାତା ମଧ୍ୟ ବସିଲେ । ସ୍ୱାମୀ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଗାଡ଼ି ଚଳାଇଲେ ।

ସେମାନେ କାଶୀନଗରର ସୀମାରେ ପହଞ୍ଚି ଗୋଟିଏ ଗଛମୂଳେ ଶଗଡ଼ ରଖିଲେ । ସେଇଠି ବଳଦ ମାନଙ୍କୁ ଫିଟାଇ ବିଶ୍ରାମ ଦେଲେ । ନିକଟରେ ଏକ ଜଳାଶୟ ଦେଖି ସେମାନେ ଯାଇ ହାତଗୋଡ଼ ଧୋଇଲେ ଓ ଖିଆ ପିଆ କଲେ । କିଛି ସମୟ ବିଶ୍ରାମ ନେବା ପରେ ଶଗଡ଼ରେ ବସି ପୁଣି ଚାଲିଲେ ।

ସେମାନେ କାଶୀନଗର ଭିତର ଦେଇ ଶଗଡ଼ ନେଉଛନ୍ତି, ଶୁଣିଲେ କାଶୀର ରାଜା ହାତୀ ଉପରେ ବସି ଦଳବଳ ସହ ନଗର ବୁଲୁଛନ୍ତି ।

ସୁଜାତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ଥିଲା-କାଶୀରାଜାଙ୍କୁ ଦେଖିବେ । ତେଣୁ ସେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କୁ ଶଗଡ଼ରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଚାଲି ଚାଲି ଯିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରଥମେ ବାରଣ କଲେ ମଧ୍ୟ, ଶେଷରେ ସୁଜାତାଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ରାଜି ହୋଇ ଚାଲିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ' । ସ୍ୱାମି ସ୍ତ୍ରୀ ଉଭୟେ ଗାଡ଼ି ସଙ୍ଗରେ ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ସେମାନେ ଦେଖିଲେ, ରାଜା-ରାଣୀ ଉପରେ ବସି ଯାଉଛନ୍ତି । ଠିକ ସେତିକି ବେଳେ ରାଜାଙ୍କ ଆଖି ସୁଜାତା ଉପରେ ପଡ଼ିଲା । ସୁନ୍ଦରୀ ସୁଜାତାଙ୍କୁ ଯେ କୌଣସି ଉପାୟରେ ସେ ବିବାହ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କଲେ । ସୁଜାତାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିଚୟ ବୁଝିନେଇ ସେ ଏକ ଉପାୟ ସ୍ଥିରକଲେ । ତାଙ୍କର ଏକ ବିଶ୍ୱସ୍ତ ଭୃତ୍ୟକୁ ଡାକି କହିଲେ, ତୁ ଯାଇ ରାଜ ମୁକୁଟକୁ ଅତି ଗୋପନରେ ଶଗଡ଼ ଭିତରେ ରଖି ଦେଇ ଆ ।

ଭୃତ୍ୟଟି ରାଜମୁକୁଟ ନେଇ ଖାଲି ଶଗଡ଼ରେ ରଖିଦେଇ ଆସିଲା । କିଛି ସମୟ ପରେ ହଠାତ୍ ରାଜାଙ୍କ ପାଖ ଲୋକମାନେ ହୁରି ପକାଇଲେ, ରାଜ ମୁକୁଟ ଚୋରି ହୋଇ ଯାଇଛି ।

ରାଜାଙ୍କ ସିପାହୀ ମାନେ ଅନେକ ଖୋଜା ଖୋଜି ପରେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ଶଗଡ଼ ଭିତରୁ ରାଜମୁକୁଟ ପାଇଲେ । ସେମାନେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କୁ ଚୋର ମନେକରି ଭିଡ଼ି ଭିଡ଼ି ଆଣି ରାଜାଙ୍କ ଆଗରେ ହାଜର କଲେ । ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରତିବାଦ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ ନାହିଁ ।

ରାଜା ମନେ ମନେ ଖୁସି ହୋଇ ଭାବିଲେ, ତାଙ୍କ ଯୋଜନା ସଫଳ ହୋଇଛି । ଏଣିକି ସୁଜାତାର ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରାଯାଇ ସୁନ୍ଦରୀକୁ ରାଣୀ କରି ହେବ । ସେ କ୍ରୁଦ୍ଧ କଣ୍ଠରେ କହିଲେ, ଚୋରର ମସ୍ତକ ଛେଦନ କର ।

ରାଜାଙ୍କ କର୍ମଚାରୀମାନେ ଚୋର ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଥିବା ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କୁ ଅକାରଣରେ ମାଡ଼ ମାରି ମାରି ରାଜପଥ ଉପରେ ଚଲାଇ ଚଲାଇ ନେଲେ । ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ ବଧ-ଭୂମିକୁ ନେଇଗଲେ ।

ସୁନ୍ଦରୀ ସୁଜାତା କିଛି ବୁଝି ନପାରି ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ପଛେ ପଛେ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଚାଲିଥାନ୍ତି । ସେ ନିଜ ଭାଗ୍ୟକୁହିଁ ନିନ୍ଦୁଥାନ୍ତି । ବଧ ସ୍ଥଳରେ ପହଞ୍ଚି ଭଗବାନଙ୍କୁ ହାତ ଯୋଡ଼ି ଜଣାଇଲେ, ଏକ ବଗ୍ଟର ଭଗବାନ ? ଏକ ସରଳ ଲୋକକୁ ବୃଥାରେ କଣ ମୃତ୍ୟୁ ଦଣ୍ଡ ମିଳିବ ? ତୁମେ କଣ ଏହାର ପ୍ରତିକାର କରିପାରିବ ନାହିଁ ?

ସାଧ୍ୱୀ ସୁଜାତାଙ୍କର ପ୍ରାର୍ଥନା ଶୁଣି ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଆସନ ଟଳମଳ ହେଲା । ସେ ଦିବ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିଲେ, ଏକ ନିରପରାଧ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ରାଜା ମୃତ୍ୟୁ ଦଣ୍ଡ ଦେଉଛନ୍ତି । ତେଣୁ ସେ ଏହାର ପ୍ରତିକାର କରିବାକୁ ଚାହିଁଲେ । ତାଙ୍କ ଇଚ୍ଛାରେ ରାଜା ଓ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କର ଆସନରେ ଅଦଳ ବଦଳ ହେଲା । ରାଜାଙ୍କ ଦେହରେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ପୋଷାକ ଓ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ଦେହରେ ରାଜାଙ୍କ ପୋଷାକ ଖଞ୍ଜି ହୋଇଗଲା । ଏସବୁ କାଣ୍ଡ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅଲକ୍ଷରେ ଗୋପନରେ ସଂପାଦିତ ହେଲା ।

ହତ୍ୟାକାରୀମାନେ ରାଜାଙ୍କୁ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ମନେକରି ହତ୍ୟାକଲେ । କିନ୍ତୁ ରାଜାଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିବା ପରେ ତାଙ୍କ ମୃତଦେହ ଦେଖି ସବୁ କଥା ଜଣା ପଡ଼ିଗଲା । ସମବେତ ଜନତା ଏହା ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ । କିପରି କଣ ଘଟିଗଲା, ଏହା ଜାଣିବା ପାଇଁ ସମସ୍ତେ ଉଦ୍‌ଗ୍ରୀବ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ।

ଠିକ୍ ଏତିକିବେଳେ ଦେବରାଜ ଇନ୍ଦ୍ର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ ଦେଇ କହିଲେ, ଦୁଷ୍ଟ ରାଜାର ପାପମାତ୍ରା ଏତେ ବଢି ଯାଇଥିଲା ଯେ, ତା' ପାଇଁ ଏପରି ପରିଣତି ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ମନେହେଲା । ଆଜିଠାରୁ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ କାଶୀ ରାଜ୍ୟର ରାଜାହେଲେ । ସୁଜାତା ତାଙ୍କର ପାଟରାଣୀ । ଏହା କହି ଇନ୍ଦ୍ର ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଗଲେ ।

ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଆଦେଶ ଅନୁସାରେ ପ୍ରଜାମାନେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଓ ସୁଜାତାଙ୍କୁ ସିଂହାସନରେ ବସାଇ ଅଭିଷେକ କଲେ ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ରାଜା ହେବାପରେ କାଶୀରାଜ୍ୟ ଧର୍ମରେ ଚାଲିଲା । ପ୍ରଜାମାନେ ଧର୍ମାଚରଣ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଆକାଶରେ ଠିକ୍ ସମୟରେ ବର୍ଷା ହେଲା । ରାଜ୍ୟରେ ଦୁଃଖୀ ହୋଇ କେହି ରହିଲେ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଆନନ୍ଦରେ କାଳାତିପାତ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ଧର୍ମୋପଦେଶ ଦେଇ କହିଲେ, ପାପର ପ୍ରତିଫଳ ଅଛି । ଏ ଜନ୍ମରେ ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ପରଜନ୍ମରେ ପାପୀ ତା' ପାପର ଶାସ୍ତି ଭୋଗ କରେ । ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଶାସ୍ତି ନ ପାଇଲେ ମଧ୍ୟ ମାନସିକ ଯାତନା ଭୋଗ କରେ । ତେଣୁ ସମସ୍ତେ ପୁଣ୍ୟକାମ କରି ଧର୍ମ ଅର୍ଜ୍ଜନ କରିବା ଉଚିତ ।

ମାତୃରଣ

ରାଜା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ କାଶୀରେ ରାଜୁତି କଲାବେଳେ, ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଏକ ଶ୍ୟାମଳ ବର୍ଣ୍ଣର ବାଛୁରୀ ରୂପରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ଶ୍ୟାମଳ ବର୍ଣ୍ଣର ବାଛୁରୀଟି ଦେଖିବାକୁ ଖୁବ ସୁନ୍ଦର ହୋଇଥାଏ । ଚାଲିଯାଉଥିବା ଲୋକର ଆଖି ସେହି ବାଛୁରୀ ଉପରେ ଲାଖି ରହିଥାଏ । ସମସ୍ତେ ତାକୁ ଦେଖି ଖୁସି ହେଉଥାନ୍ତି ।

ବାଛୁରୀ ଯେଉଁ ଘରେ ଥାଏ, ତାର ମାଲିକଙ୍କୁ ଗାଁ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ସେ ଜଣେ ବୃଦ୍ଧାଙ୍କ ଠାରୁ କିଛି କରଜ ନେଇଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ଗାଁ ଛାଡ଼ି ଚାଲି ଗଲାବେଳେ ସେହି କରଜ ବାବଦକୁ ଶ୍ୟାମଳ ବର୍ଣ୍ଣର ବାଛୁରୀକୁ ଦେଇଗଲେ ।

ବୁଢା ଶ୍ୟାମଳ ବର୍ଣ୍ଣର ବାଛୁରୀକୁ ପାଇ ଖୁବ ଖୁସିହେଲେ । ସେ ତାକୁ ପୁତ୍ରପରି ପାଳନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ବାଛୁରୀ ମଧ୍ୟ ଉକ୍ତ ବୁଢାଙ୍କୁ ଆଦରିଗଲା । ସେ ତାଙ୍କୁ ମାଆ ପରି ଭଲ ପାଇଲା ।

ଉକ୍ତ ଶ୍ୟାମଳ ବର୍ଣ୍ଣର ବାଛୁରୀ ବୁଢାଙ୍କର ଆଦର ଯତ୍ନ ପାଇ କ୍ରମେ ବଢିବାକୁ ଲାଗିଲା । ବୁଢା ତାକୁ ଖୁବ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥାନ୍ତି । ସେ ତାକୁ ପଘାରେ ବାନ୍ଧନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ ଚରି ବୁଲି ଠିକ୍ ସମୟରେ ଘରକୁ ଫେରୁଥାଏ । ଗାଁର ପିଲମାନେ ମଧ୍ୟ ସେହି ବାଛୁରୀକୁ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଉଥାନ୍ତି । ତାକୁ ହଇରାଣ ହରକତ ନ କରି ତା' ସଙ୍ଗରେ ଖେଳୁଥାନ୍ତି ।

ବାଛୁରୀ କ୍ରମେ ବଡ଼ ହୋଇ ଭାବିଲା, ମୋର ପାଳକ ମୋତେ ପୁତ୍ର ପରି ସ୍ନେହ କରି ବଢ଼ାଉଛନ୍ତି । ମୋତେ ଖାଇବାକୁ ନଦେଇ ନିଜେ ଖାଉ ନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବିଚାରୀ ଖୁବ ଗରିବ । ତାଙ୍କୁ ଯେ କୌଣସିମତେ ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରିଲେ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା । ମନେ ମନେ ଏପରି ଚିନ୍ତାକରି ବାଛୁରୀଟି ସୁଯୋଗ ଅପେକ୍ଷାରେ ରହିଲା । କ୍ରମେ ସେ ବଳଦରେ ପରିଣତ ହେଲା ।

ଗାଁର ଓ ଆଖ ପାଖର ବହୁଲୋକ ସେହି ଶ୍ୟାମଳ ବର୍ଣ୍ଣର ବଳଦକୁ ଦେଖି ଖୁସି ହୋଇ ତାକୁ କିଣି ନେବାକୁ ବାହାରିଲେ । କିନ୍ତୁ ବୁଢା ତାକୁ ବିକ୍ରୟ କରିବାକୁ ମନା କରିଦେଲେ ।

ଥରେ ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ବଣିକ ତାଙ୍କର ପାଞ୍ଚଶହ ଶଗଡ଼ ନେଇ ସେହି ଗାଁ ପାଖ ରାସ୍ତାରେ ଯାଉଥାନ୍ତି । ଶଗଡ଼ରେ ଜିନିଷପତ୍ର ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଥାଏ । ଗାଁ ମୁଣ୍ଡରେ ନଈଟିଏ ଥାଏ । ସେହି ନଈ ପାରିକରି ନେବା ପାଇଁ ଯୋଚି ହୋଇଥିବା ବଳଦମାନଙ୍କର ବଳ ପାଉନଥାଏ । ଏହା ଦେଖି ବଣିକ ମହା ଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼ିଲେ । ସେ ଗାଁ ଭିତରକୁ ଯାଇ କେତେକ ବଳୁଆ ବଳଦ ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ ସ୍ଥିର କଲେ । କିନ୍ତୁ ନଈ ରାସ୍ତା ପାରି କରିବା ଭଳି ବଳୁଆ ବଳଦ ସେହି ଗାଁରେ ମିଳିଲେ ନାହିଁ ।

ବଣିକ ହତାଶରେ ମୁହଁ ଶୁଖାଇ ବସିଥାନ୍ତି; ଠିକ ଏତିକବେଳେ ସେ ସେହି ଶ୍ୟାମଳ ବର୍ଣ୍ଣର ବଳଦକୁ ଦେଖିଲେ । ସେହି ବଳଦ ତାଙ୍କ ଶଗଡ଼ ଉଠାଇବାରେ ସମର୍ଥ ହେବ : ତେଣୁ ସେ ବଳଦର ମାଲିକକୁ ଖୋଜିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ପାଖରେ ଏକ ଗଉଡ଼ ପିଲା ଥିଲା । ସେହି ବଳଦ ସମ୍ପର୍କରେ ପ୍ରଶ୍ନ କରିବାରୁ କହିଲା, ତାର ମାଲିକ ହେଉଛନ୍ତି ଜଣେ ବୁଢ଼ୀ । ସେ କୌଣସି ଏକ କାମରେ ଗାଁ ବାହାରକୁ ଯାଇଛନ୍ତି । ମୋତେ ସେହି ବଳଦ ଦାୟିତ୍ୱ ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି ।

ବଣିକ ତାଙ୍କର ଅସୁବିଧା କଥା ଜଣାଇ, ବଳଦର ସାହାଯ୍ୟ ଚାହିଁଲେ ।

ଗଉଡ଼ପିଲା କହିଲା, ହଁ ଏ ବଳଦଟି ଆପଣଙ୍କର କାମରେ ଆସିପାରେ । ଆପଣ ଚେଷ୍ଟା କରିପାରନ୍ତି ।

ବଣିକ ସେହି ଶ୍ୟାମଳ ବର୍ଣ୍ଣର ବଳଦ ବେକରେ ଦଉଡ଼ି ବାନ୍ଧି ତାକୁ ଶଗଡ଼ ପାଖକୁ ନେବା ପାଇଁ ଅନେକ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ବଳଦ କିନ୍ତୁ ପାଦେ ହେଲେ ଘୁଞ୍ଚିଲା ନାହିଁ । ଏହା ଦେଖି ବଣିକ ତା'ର କାନ ପାଖରେ କହିଲେ, ମୋ କାମ କରିଦେଲେ ତୋତେ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ଖାଇବାକୁ ଦେବି । ଟିକିଏ ସାହାଯ୍ୟ କର ।

କିନ୍ତୁ ବଳଦ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ମନା କରିଦେଲା । ଯେତେ ଯାହା ଚେଷ୍ଟା କଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଘୁଞ୍ଚିଲା ନାହିଁ ।

ବଣିକ ପୁଣିଥରେ ବଳଦର କାନ ପାଖରେ କହିଲେ, ତୁମେ ଯଦି ମୋର ପାଞ୍ଚଶହଟି ଶଗଡ଼ ନଈକୂଳକୁ ନେଇଯିବୁ, ତେବେ ପ୍ରତି ଶଗଡ଼ ପିଛା ଦୁଇଟଙ୍କା ହିସାବରେ ହଜାରେ ଟଙ୍କା ଦେବି, ଏଥର ଭଲ ଆ !

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା, ଏହାପରେ ବଳଦଟି ଆପେ ଆପେ ଶଗଡ଼ ପାଖକୁ ଆସି ଜୁଆଳି ପାଖରେ ଠିଆ ହେଲା ।

ବଣିକ ଉକ୍ତ ଶ୍ୟାମଳ ବର୍ଣ୍ଣର ବଳଦ ସାହାଯ୍ୟରେ ତାଙ୍କର ପାଞ୍ଚଶହ ଶଗଡ଼ ନଈ କୂଳକୁ ନେଇଗଲେ ।

ବଣିକ ଏହାପରେ ସ୍ୱସ୍ତିର ନିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ିଲେ । ମନେ ମନେ କହିଲେ, ଧନ୍ୟ ଏ ବଳଦ ! ମୋତେ ମହା ଶଙ୍କଟରୁ ପାରିକଲା । ଏହାପରେ ସେ ବଳଦ ବେକରେ ପାଞ୍ଚଶହ ଟଙ୍କାର ଏକଥଳି ବାନ୍ଧି କହିଲେ, ଏଇ ତୋର ପୁରସ୍କାର ।

ବଳଦ ଜାଣିଲା, ବଣିକ ତାର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ପାଳନ କରି ନାହିଁ । ହଜାରେ ଟଙ୍କା ପରିବର୍ତ୍ତେ ସେ ମାତ୍ର ପାଞ୍ଚଶହ ଟଙ୍କା ଦେଇଛି । ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଶଗଡ଼ ଆଗରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ପଥରୋଧ କଲା । ଯେତେ ଯାହା କଲେ ମଧ୍ୟ ବାଟରୁ ଆଡ଼େଇ ହେଲା ନାହିଁ ।

ବଣିକ ବୁଝିଲେ, ଶ୍ୟାମଳ ବର୍ଣ୍ଣର ବଳଦ ତାଙ୍କ ଭୁଲ ଧରି ଦେଇଛି । ସେ ନିଜ କଥାରେ ତ୍ରୁଟି କରିଥିବା ହେତୁ, ବଳଦ ବାଟ ଛାଡୁନାହିଁ । ସେ ମନେ ମନେ ଲଜ୍ଜିତ ହେଲେ । ଆଉ ଏକ ଥଳିରେ ଆଉ ପାଞ୍ଚଶହ ଟଙ୍କା ପୁରାଇ ସେ ବଳଦ ବେକରେ ବାନ୍ଧିଦେଲେ ଏବଂ କହିଲେ—ଏଥର ମୋର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ପାଳନ କଲି । ବାଟଛାଡ଼ ।

ବଳଦଟି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବାଟ ଛାଡ଼ି ଛିଡ଼ାହେଲା ।

ଏହାପରେ ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ହୋଇ ପାଞ୍ଚଶହ ଶଗଡ଼ ଚାଲିଗଲେ ।

ବଳଦଟି ଟଙ୍କାଥଳି ନେଇ ପାଳିକା ବୃଦ୍ଧା ନିକଟକୁ ଫେରିଆସିଲା । ବଳଦଟି ଅନେକ ପରିଶ୍ରମ କରିଥିବା ହେତୁ ତାର ଦେହ ଧୂସର ଦେଖା ଯାଉଥିଲା । ବୃଦ୍ଧ ତା ଦେହକୁ ପୋଛି ଦେଲା ବେଳେ ହଜାର ଟଙ୍କାର

ଥିଲା ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲେ । ତାଙ୍କର ବିସ୍ମୟର ସୀମା ରହିଲାନାହିଁ ।

ଠିକ ଏତିକିବେଳେ ବଳଦ ଦାଉଁଳି ଭିତରେ ଥିବା ଗଉଡ଼ ପିଲାଟି ବୁଢ଼ାଙ୍କ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚି ସେ ଦିନର ସମସ୍ତ ଘଟଣା ବର୍ଣ୍ଣନା କଲା । ଏହା ଶୁଣି ବୁଢ଼ାଙ୍କ ଆଖିରେ ଆନନ୍ଦର ଲୁହ ଭରିଗଲା । ସେ ସ୍ନେହରେ ବଳଦକୁ ଆଉଁସି ଆଉଁସି କହିଲେ, ମୋ ପୁଅର କେତେ ବୁଦ୍ଧି । କେତେ ଅକଳରେ ଟଙ୍କା ରୋଜଗାର କରିଛି ।

ବୁଢ଼ା ଶେଷ ଜୀବନ ସୁଖରେ ବିତେଇଲେ । ବଳଦ ଜନ୍ମ ନେଇଥିବା ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଏହିପରି ଭାବରେ ପାଳିକା ମାତାର ଋଣ ପରିଶୋଧ କରିଥିଲେ ।

ଶ୍ୱେତହସ୍ତୀ

ପ୍ରାଚୀନ କାଳର କଥା—

ସେତେବେଳେ ମଗଧ ଦେଶର ରାଜା ବିରୂପସେନ ରାଜୁତି କରୁଥିଲେ । ସେହି ସମୟରେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଏକ ଶ୍ୱେତହସ୍ତୀ ରୂପେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରି ରାଜା ବିରୂପସେନଙ୍କ ପାଟହସ୍ତୀ ଥିଲେ ।

ଥରେ ଏକ ପର୍ବଦିନ ପଡ଼ିଲା । ରାଜା ବିରୂପସେନ ପାଟହାତୀ ଉପରେ ବସି ନଗର ପରିକ୍ରମା କଲେ । ତେଣୁ ପାଟହାତୀକୁ ଖୁବ ସୁନ୍ଦର ରୂପରେ ସଜାଇ ଦିଆଗଲା । ସେ ଶୋଭାଯାତ୍ରାର ଅନ୍ୟତମ ଆକର୍ଷଣ ହେଲା । ଲୋକେ ହାତୀକୁ ଦେଖି ଖୁବ ପ୍ରଶଂସା କଲେ । ତାର ଧୀର ମନ୍ଥର ଚାଲି ଓ ସାଜସଜ୍ଜାକୁ ଲୋକେ ମୁଗ୍ଧ ଭାବରେ ଚାହିଁ ରହିଲେ ।

ରାଜା ଦେଖିଲେ, ରାଜ୍ୟର ସମସ୍ତେ ସେହି ଶ୍ୱେତହସ୍ତୀର ପ୍ରଶଂସାରେ ଶତମୁଖ ପାଲଟି ଯାଉଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ପ୍ରଶଂସା କେହି କରୁନାହାଁନ୍ତି । ତେଣୁ ସେ ହାତୀ ଉପରେ ଭୀଷଣ ରାଗିଗଲେ । ତାକୁ ବିନାଶ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ଥିର କରି, ମନେ ମନେ ବିନାଶ ଉପାୟ ଖୋଜିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ପରଦିନ ରାଜା ବିରୂପସେନ ମାହୁନ୍ତକୁ ଡାକି ପ୍ରଶ୍ନକଲେ, ପାଟ ହାତୀକୁ ଉତ୍ତମ ରୂପେ ଶିକ୍ଷା ଦେଇଛତ ?

ମାହୁନ୍ତ ଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଯାଇ କହିଲେ, ମହାରାଜ ! ମୁଁ ଶ୍ୱେତ ହସ୍ତୀକୁ ଯାବତୀୟ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରିଛି । ତାକୁ ପାଟହସ୍ତୀ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟତା ପ୍ରଦାନ କରିଛି ।

ରାଜା କହିଲେ, ଏ ହସ୍ତୀକୁ ଦେଖିଲେ ମନେ ହେଉଛି, ସେ ଖୁବ୍ ଉଦ୍ଧତ । ତୁମର ମତ କଣ ?

ମାହୁନ୍ତ ଦୃଢ଼ କଣ୍ଠରେ ପ୍ରକାଶ କଲା, ମହାରାଜ ! ଏ ହସ୍ତୀ ଆଦୌ ଉଦ୍ଧତ ନୁହେଁ । ବରଂ ଏ ହସ୍ତୀ ଶାନ୍ତ ସରଳ ଓ ଅମାୟିକ । ହସ୍ତୀ ଉଦ୍ଧତ ବୋଲି କେଉଁସି ଖଳ ପ୍ରକୃତିର ଲୋକ ଆପଣଙ୍କୁ ଜଣାଇଥିବ ।

ରାଜା କହିଲେ, ଠିକ୍ ଅଛି । ତେବେ ମୁଁ ଏ ହସ୍ତୀକୁ ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିବାକୁ ଚାହେଁ । ତାକୁ ପାହାଡ଼ ଚଢ଼ିବା କୌଶଳ ଶିଖାଇଛତ ?

ହଁ ମହାରାଜ ! ଏ ହସ୍ତୀ ପାହାଡ଼ ଚଢ଼ିପାରିବ ।

ତା' ପରେ ରାଜାଙ୍କ ଆଜ୍ଞାରେ ମାହୁନ୍ତ ପାଟହସ୍ତୀକୁ ପାହାଡ଼ ଉପରକୁ ଚଢ଼ାଇନେଲା ।

ରାଜା ତାଙ୍କର ପାତ୍ରମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଯାଇ ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ପାହାଡ଼ର ଶୀର୍ଷ ଦେଶରେ ସେ ଉକ୍ତ ହସ୍ତୀକୁ ତିନି ଗୋଡ଼ରେ ଛିଡ଼ା କରିବାକୁ କହିଲେ ।

ମାହୁନ୍ତର ଆଦେଶ ପାଇ ହାତୀ କେବଳ ତିନି ଗୋଡ଼ରେ ଛିଡ଼ାହେଲା ।
ମାହୁନ୍ତର ଆଦେଶ ପାଇ ହାତୀ କେବଳ ଆଗ ଗୋଡ଼ ଦୁଇଟିରେ ଛିଡ଼ାହେଲା ।

ଏହିପରି ଭାବରେ ରାଜାଙ୍କ ଆଦେଶ ପାଇ ମାହୁନ୍ତ ପାଟହସ୍ତୀକୁ କେବଳ ପଛ ଗୋଡ଼ ଦୁଇଟିରେ ଛିଡ଼ା କରାଇଲା ।

ତାପରେ ରାଜା ଉକ୍ତ ହସ୍ତୀକୁ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଗୋଡ଼ରେ ଛିଡ଼ା କରାଇବାକୁ କହିଲେ ।

ଅନେକ କଷ୍ଟ ସ୍ୱୀକାର କରି ପାଟହସ୍ତୀ ପାହାଡ଼ର ଶିଖର ଦେଶରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଡ଼ରେ ଛିଡ଼ାହେଲା । ପାହାଡ଼ର ଶିଖର ଦେଶ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଥିଲା । ସାମାନ୍ୟ ବିଚ୍ୟୁତି ଦେଖା ଦେଇଥିଲେ, ହସ୍ତୀ ରସାତଳକୁ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା । ଫଳରେ ଜୀବନ ବଂଚିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ନଥାନ୍ତା । ହାତୀର କଷ୍ଟ ହେଲେ ଅନିଷ୍ଟ ହେବା ନ ଦେଖି ଉପସ୍ଥିତ ଲୋକମାନେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ । ସେମାନେ ପାଟହସ୍ତୀ ଓ ମାହୁନ୍ତକୁ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ କଲେ ।

କିନ୍ତୁ ରାଜାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସଫଳ ହେବା ନ ଦେଖି ସେ ମନେ ମନେ ଚିନ୍ତିତ ହେଲେ । ଏହାପରେ ରାଜା ମାହୁନ୍ତକୁ ଡାକି କହିଲେ, ଏସବୁ ତାଲିମ୍ ସବୁ ହସ୍ତୀ ଶିଖି ଥାଆନ୍ତି । ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଉ ଏକ ପରୀକ୍ଷା ନେବାକୁ ଚାହୁଁଛି ।

ଆଦେଶ କରନ୍ତୁ ମହାରାଜ ! ମାହୁନ୍ତ ପ୍ରକାଶ କଲା ।

ହସ୍ତୀକୁ ଶୂନ୍ୟମାର୍ଗରେ ଚଲାଅ । ଏହା ମୋର ଶେଷ ଆଦେଶ । ରାଜା କହିଲେ ।

ଏପରି ଅଦ୍ଭୁତ ଆଦେଶ ପାଇ ମାହୁନ୍ତ ରାଜାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବୁଝିପାରିଲା ଓ ସେ ହସ୍ତୀର କାନ ପାଖରେ କହିଲା, ହେ ମୋର ପ୍ରିୟ ଶ୍ୱେତହସ୍ତୀ

ରାଜାଙ୍କ ଅଭିପ୍ରାୟ ହେଲ; ତୋର ବିନାଶ ସାଧନ । ତେବେ ତୋର ଅଲୌକିକ ଶକ୍ତି ଉପରେ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ରହିଛି । ତୁ ଯେ ଶୂନ୍ୟମାର୍ଗରେ ଗତିକରି ପାରିବୁ, ତାହା ମୁଁ ଜାଣେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁ ତୋର ଅଲୌକିକ କର୍ମ ସମ୍ପାଦନ କର ।

ମାହୁନ୍ତର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ପାଇବାମାତ୍ରେ ଶ୍ୱେତ ବର୍ଣ୍ଣର ପାଟହସ୍ତୀ ଶୂନ୍ୟ ମାର୍ଗରେ ଉଡ଼ିବାକୁ ଲଗିଲ । ଏହାଦେଖି ପାତ୍ରମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ବିସ୍ମିତ ହେଲେ ।

ଇତ୍ୟବସରରେ ମାହୁନ୍ତ ମଗଧ ରାଜା ବିରୂପସେନଙ୍କୁ କହିଲ, ମହାରାଜ ! ଏ ହସ୍ତୀର ଅଦ୍ଭୁତ ଶକ୍ତି । ଏହାଏକ ଅସାଧାରଣ ହସ୍ତୀ ଥିଲ । ଦେବ ଅଂଶରେ ଇଏ ଜନ୍ମ ଲଭ କରିଥିଲ । ଆପଣଙ୍କ ପାଟହସ୍ତୀ ହେବା ଏହାର ଯୋଗ୍ୟ କର୍ମ ନୁହେଁ । ଆପଣ ଏହାର ବିନାଶ ସାଧନ ଉପାୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରି ନିଜର ମୂର୍ଖତାହିଁ ପ୍ରକାଶ କଲେ ।

ରାଜା କୌଣସି ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ନୀରବରେ ନଅରକୁ ଫେରିଲେ ।

ଏହାପରେ ଶୁକ୍ଳ ହସ୍ତୀ ଆକାଶ ମାର୍ଗରେ ଉଡ଼ି ଉଡ଼ି ଯାଇ କାଶୀ ରାଜ୍ୟରେ ପହଞ୍ଚିଲ । ସେ କାଶୀ ରାଜାର ଉଦ୍ୟାନ ଆକାଶରେ ସ୍ଥିରହୋଇ ରହିଲ । ଏହା ଦେଖି ନଗରବାସୀମାନେ ଆନନ୍ଦରେ କୋଳାହଳ କରିବାକୁ ଲଗିଲେ । କାଶୀ ରାଜା ଏ ସମ୍ବାଦ ପାଇ ଉଦ୍ୟାନକୁ ଆସିଲେ । ସେ ହାତ ଯୋଡ଼ି ଜଣାଇଲେ, ହେ ଶ୍ୱେତହସ୍ତୀ, ତୁମର ଆବିର୍ଭାବରେ କାଶୀରାଜ୍ୟ ପବିତ୍ର ହେଲ । ତୁମକୁ ମର୍ତ୍ତ୍ୟାବତରଣ କରିବାକୁ ପ୍ରାର୍ଥନାକରୁଛି ।

କାଶୀ ରାଜାଙ୍କ ପ୍ରାର୍ଥନା ଶୁଣି ଶ୍ୱେତହସ୍ତୀ ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟରେ ପଦାର୍ପଣ କଲେ । ଶ୍ୱେତହସ୍ତୀର ମାହୁନ୍ତ ଆସି କାଶୀ ରାଜାଙ୍କ ଆଗରେ ଶ୍ୱେତହସ୍ତୀର ସମସ୍ତ ସମ୍ବାଦ ଜଣାଇଲେ ।

ଏହାପରେ ରାଜା ଶ୍ୱେତହସ୍ତୀକୁ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ସଜାଇ ହସ୍ତୀଶାଳା ମଧ୍ୟରେ ରଖିଲେ । ନିଜ ରାଜ୍ୟକୁ ତିନିଭାଗ କରି ଗୋଟିଏ ଭାଗ ହସ୍ତୀକୁ, ଅନ୍ୟଭାଗ ମାହୁନ୍ତକୁ ଓ ତୃତୀୟ ଭାଗ ନିଜ ପାଇଁ ରଖିଲେ ।

ଶ୍ୱେତହସ୍ତୀ ରୂପୀ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ କାଶୀ ରାଜ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥାନ କରିବା ପରେ କାଶୀ ରାଜ୍ୟର ସୁଖସମ୍ପଦ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ପ୍ରଜାମାନେ ସୁଖରେ ବାସ କଲେ । ରାଜାଙ୍କ ଖ୍ୟାତି ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ବିସ୍ତାର ଲାଭକଲା ।

ଅପାତ୍ରରେ ଦାନ

ଯେତେବେଳେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ମଗଧ ରାଜାଙ୍କର କୋଷାଧ୍ୟକ୍ଷ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ନିଜସ୍ୱ ସମ୍ପତ୍ତିର ମୂଲ୍ୟ ପ୍ରାୟ ଅଶୀକୋଟି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରା ଥିଲା । ସେ ରାଜାଙ୍କ ରାଜକୋଷର ଆୟ ବ୍ୟୟର ହିସାବ ରଖୁଥିଲେ ।

ସେହି ସମୟରେ କାଶୀ ରାଜ୍ୟରେ ଶ୍ରୀବତ୍ସ ନାମରେ ଜଣେ ଧନୀଲୋକ ବାସ କରୁଥିଲେ । ସେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଧନୀଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଧନ ସମ୍ପଦର ମୂଲ୍ୟ ଅଶୀକୋଟି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରାଠାରୁ ବେଶୀ ଥିଲା । ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଓ ଶ୍ରୀବତ୍ସ ବାଲ୍ୟ ବନ୍ଧୁ ଥିଲେ ।

ଶ୍ରୀବତ୍ସଙ୍କ ଜୀବନରେ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ଆସି ଉପସ୍ଥିତ ହେଲା । ସେ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ଧନ ସମ୍ପଦ ହରାଇ ବସିଲେ ଓ ଖୁବ ଗରିବ ହୋଇଗଲେ । ଏହି ସମୟରେ ତାଙ୍କର ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା । ଅନ୍ୟ ଉପାୟ କିଛି ନ ଦେଖି ସେ ନିଜ ପତ୍ନୀଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ମଗଧ ରାଜ୍ୟରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ଓ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କୁ ଦେଖାକଲେ ।

ଅନେକ ଦିନ ପରେ ବନ୍ଧୁ ଶ୍ରୀବତ୍ସଙ୍କୁ ଦେଖି ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଖୁବ୍ ଖୁସି ହେଲେ । ସେ ଶ୍ରୀବତ୍ସ ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ପାଖେଇ ନେଇ ଘରେ ରଖିଲେ ଓ ତାଙ୍କ କୁଶଳ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ । ଶ୍ରୀବତ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ଆଗରେ ନିଜର ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ କଥା ଜଣାଇ ସାହାଯ୍ୟ ଆଶାରେ ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଅନେଇ ରହିଲେ ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଶ୍ରୀବତ୍ସଙ୍କୁ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଇ କହିଲେ ପ୍ରିୟ ବନ୍ଧୁ, ଚିନ୍ତା କରନାହିଁ । ବିପଦରେ ପଡ଼ି ସାହାଯ୍ୟ ଆଶାରେ ତୁମେ ଠିକ ଜାଗାରେ ହିଁ ପହଞ୍ଚିଛ । ବିପଦ ବେଳେ ବନ୍ଧୁ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ଉଚିତ । ଏହା କହି ସେ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ଦୁଇଭାଗ କରି, ଗୋଟିଏ ଭାଗ ଶ୍ରୀବତ୍ସଙ୍କୁ ଦାନ କଲେ । ତାପରେ ଶ୍ରୀବତ୍ସଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ନିଜର କେତେଜଣ ପରିଚାଳକଙ୍କୁ ଦେଇ କାଶୀରାଜ୍ୟକୁ ପଠାଇ ଦେଲେ ।

ଏହାପରେ ଅନେକ ବର୍ଷ ବିତିଗଲା ।

ଥରେ ମଗଧ ରାଜ୍ୟରେ ଅରାଜକତା ଦେଖାଦେଲା । ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ଗୃହକାର୍ଯ୍ୟ ଓ ସମ୍ପତ୍ତି ସବୁ ଚାଲିଗଲା । ସେ ନିଃସ୍ୱ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଶ୍ରୀବତ୍ସଙ୍କ କଥା ମନେ ପଡ଼ିବାରୁ, ସେ ନିଜ ପତ୍ନୀଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ କାଶୀ ଅଭିମୁଖେ ଯାତ୍ରା କଲେ । ପତିପତ୍ନୀ ଉଭୟେ କାଶୀରେ ଚାଲି ଚାଲି ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲେ । ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ତାଙ୍କ ପତ୍ନୀଙ୍କୁ ଏକ ନିକେତନେ ବସାଇ ଦେଇ କହିଲେ, "ତୁମେ ଏଇଠି ଅପେକ୍ଷା କରିଥାଅ । ମୁଁ ଶ୍ରୀବତ୍ସ ପାଖକୁ ଯାଉଛି । ଶ୍ରୀବତ୍ସ ଖବର ପାଇଲେ ସବାରୀ ଓ ଦାସୀ ପଠାଇ ଏଠାରୁ ତୁମକୁ ନେଇଯିବେ" । ଏହାକହି ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ କାଶୀ ସହର ଭିତରେ ପଶିଲେ ।

କିଛି ସମୟପରେ ଶ୍ରୀବତ୍ସଙ୍କ ଘରର ଠିକଣା ପଚାରି ସେ ତାଙ୍କ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେଇଠି ପ୍ରହରୀକୁ ନିଜର ପରିଚୟ ଦେବାରୁ ସେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କୁ ଘର ଭିତରକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲା ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଭାବିଥିଲେ ବନ୍ଧୁ ଶ୍ରୀବତ୍ସଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖାହେଲେ, ସେ ପୂର୍ବକଥା ସ୍ମରଣ କରି ତାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ । କିନ୍ତୁ ତାହା ହେଲା ନାହିଁ । ଶ୍ରୀବତ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କୁ ଦେଖି କୌଣସି ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କଲେ

ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଆପାଦମସ୍ତକ ନିରୀକ୍ଷଣ କରି ଶ୍ରୀବତ୍ସ କହିଲେ, ମୋଠାରେ ତୁମର କି କାମ ଅଛି ? କେଉଁଠି ଆସି ରହିଛ ?

ଶ୍ରୀବତ୍ସଙ୍କ ଭାବଭଙ୍ଗୀ ଦେଖି ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ସବୁକଥା ବୁଝିଗଲେ । ତଥାପି ବ୍ୟସ୍ତ ନହୋଇ କହିଲେ, ମୁଁ ବଡ଼ ଦୁଃଖରେ ପଡ଼ିଛି । ଦୁଃଖରେ ପଡ଼ି ତୁମକୁ ଦେଖା କରିବାକୁ ଆସିଥିଲି । ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ବୃକ୍ଷମୂଳେ ବସିଛି । ତାକୁ ମୁଁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ତୁମ ପାଖକୁ ଆସିଛି । ଆମେ ଏଇଠି କେଉଁଠି ରହିବୁ ଠିକ କରିନାହୁଁ ।

ଶ୍ରୀବତ୍ସ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ କହିଲେ, ତୁମକଥା ବୁଝିଲି । କିନ୍ତୁ ଏଠାରେ ରହିବା ପାଇଁ ଜାଗା ନାହିଁ । ମୁଁ କିଛି ଚାଉଳ ଦେଉଛି ନେଇଯାଅ । ରାନ୍ଧିବାଢ଼ି କରି ଖାଇବ ।

ଏହାପରେ ଶ୍ରୀବତ୍ସଙ୍କ ଆଦେଶକ୍ରମେ ଜଣେ ଲୋକ କିଛି ଚାଉଳ ଆଣି ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ଅଣ୍ଟିରେ ପକାଇ ଦେଇ ଗଲା । ସେହି ଚାଉଳ ନେଇ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ନୀରବରେ ନିଜ ପତ୍ନୀଙ୍କ ପାଖକୁ ଫେରିଗଲେ ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କୁ ଦେଖି ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ଆଶାପୂର୍ଣ୍ଣ କଣ୍ଠରେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ, ତୁମର ବନ୍ଧୁ ତୁମକୁ କିପ୍ରକାର ସାହାଯ୍ୟ କଲେ କୁହ !

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଦୁଃଖଭରା କଣ୍ଠରେ କହିଲେ, ବନ୍ଧୁ ଦୟାକରି କିଛି ଭିକ୍ଷା ଦେଲେ ସତ, କିନ୍ତୁ ମୋର ହୃଦୟକୁ ଚୂରମାର କରିପକାଇଲେ । ସେ ମୋତେ ଭିକାରୀ ପରି ଚାଉଳ କିଛି ଦାନ କଲେ ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ପତ୍ନୀ ଏକଥା ଶୁଣି କ୍ରୋଧ ପ୍ରକାଶ କରି କହିଲେ, ତୁମେ ଏ ଭିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲ କାହିଁକି ? ଚାଳିଶ କୋଟି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରାର ପ୍ରତିଦାନ କଣ ଏଇ ଚାଉଳ ଚିଣ୍ଡାକ ?

ପତ୍ନୀଙ୍କୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଶାନ୍ତ କଣ୍ଠରେ କହିଲେ, ଭିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରି ନ ଥିଲେ ଶତ୍ରୁତା ବଢିଥାନ୍ତା । ଯାହା ହେଲେ ବି, ମିତ୍ର ମିତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଶତ୍ରୁତାଚରଣକୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ନ ଦେବା ପାଇଁ ମୁଁ ଏ ଭିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କଲି ।

ପତି ଓ ପତ୍ନୀ ଏହିପରି କଥାବାର୍ତ୍ତା କଲାବେଳେ ଜଣେ ଲୋକ ଆସି ଘଟଣା ସ୍ଥଳରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ସେ ଥିଲା ଶ୍ରୀବତ୍ସଙ୍କର ପରିଚାଳକ । ଶ୍ରୀବତ୍ସଙ୍କର ପରିଚାଳକ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ସେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ନିକଟରେ ଥିଲା । ପରିଚାଳକ ଜଣକ ତାର ପୂର୍ବ ମାଲିକ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କୁ ଚନ୍ହିପାରି ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗ ପ୍ରଣିପାତ କଲା । ତା'ପରେ ତାଙ୍କର କୁଶଳ ଜିଜ୍ଞାସା କଲା ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଏହି ଅନୁରକ୍ତ ପରିଚାଳକ ନିକଟରେ ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ସମସ୍ତ ଘଟଣା ପ୍ରକାଶ କଲେ । ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ଦୁର୍ଯୋଗ କଥା ଶୁଣି ପରିଚାଳକ ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କଲା ଓ ତାର ପୂର୍ବତନ ମାଲିକ ଓ ପ୍ରଭୁପତ୍ନୀଙ୍କୁ ନିଜ ଘରକୁ ଡାକି ଆଣିଲା । ସେ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଖୁଆଇ ପିଆଇ ରହିବାର ସୁବିଧା କରିଦେଲା । ତା'ପରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପୂର୍ବତନ ପରିଚାଳକ ମାନଙ୍କୁ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ସମ୍ବାଦ ଦେଲା ।

ସମସ୍ତେ ଶ୍ରୀବତ୍ସଙ୍କ ମିତ୍ରଦ୍ରୋହ କଥା ଜାଣି ପାରିଲେ । କାଶୀ ରାଜ୍ୟରେ ଶ୍ରୀବତ୍ସଙ୍କ କୁତ୍ସାରଟନା ହେଲା । ଶେଷରେ ଶ୍ରୀବତ୍ସଙ୍କ ମିତ୍ରଦ୍ରୋହ କଥା କାଶୀ ରାଜାଙ୍କ କାନରେ ପଡ଼ିଲା ।

କାଶୀରାଜା ଦିନେ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କୁ ପାଖକୁ ଡକାଇ ସବୁକଥା ପଚାରିଲେ । ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ କାଶୀରାଜାଙ୍କ ଆଗରେ ନିଜ ଜୀବନରେ ସବୁ ଘଟଣା ଜଣାଇ ଦେଲେ । ସେହି ଦିନହିଁ ସେ ଶ୍ରୀବତ୍ସଙ୍କୁ ଡକାଇ ପ୍ରଶ୍ନକଲେ, ଏ କଥା କଣ ସତ ଯେ, ତୁମେ ଏହି ଭଦ୍ର ଲୋକଙ୍କ ପାଖରୁ ଧନ ଆଣି ଧନୀ ହୋଇଛ ?

ଶ୍ରୀବତ୍ସ ରାଜାଙ୍କ ଆଗରେ ସତ କଥା ଲୁଗୁଇବାକୁ ସାହାସ କଲେ ନାହିଁ । ସେ ତଳକୁ ମୁହଁ କରି ଉତ୍ତର କହିଲେ, ହଁ ମହାରାଜ ! ମୁଁ ତାଙ୍କରି ଧନରେ ଧନୀ ହୋଇଛନ୍ତି ।

ରାଜା କହିଲେ, ତୁମର ବନ୍ଧୁ ବିପଦରେ ପଡ଼ି ତୁମର ସାହାଯ୍ୟ ଲାଭ ଆଶାରେ ଆସିଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଆର୍ଥିକ ସହାୟତା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଅପମାନିତ କଲ । ତେଣୁ ତୁମର ସମସ୍ତ ଧନ ସମ୍ପଦ ବ୍ୟାଜାପ୍ତ କରାଯାଇ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଅର୍ପଣ କରାଯିବ ।

କାଶୀରାଜାଙ୍କ ବିଚାର ଶୁଣି ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ତାଙ୍କୁ ହାତଯୋଡ଼ି କହିଲେ, ମହାରାଜ ! ମୁଁ ଅନ୍ୟର ଧନ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ । ଅଳ୍ପକିଛି ଆର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟ ଚାହୁଁଛି । ସେତକ ହେଲେ ବିପଦରୁ ଉଦ୍ଧାର ମିଳିଯିବ ।

ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ନିବେଦନ ରକ୍ଷା କଲେ । ସେ ଶ୍ରୀବତ୍ସଙ୍କ ଠାରୁ ଚାଳିଶ କୋଟି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରା ଆଣି ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱଙ୍କୁ ଦେଇ କହିଲେ, "ଦାନ କରିବା ପୁଣ୍ୟ କଥା । କିନ୍ତୁ ଅପାତ୍ରରେ ଦାନ କରିବା ବିଧେୟ ନୁହେଁ ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ରାଜାଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଇ, ଫେରି ପାଇଥିବା ଧନରେ ଅଧିକ ଧନ ଉପାର୍ଜନ କଲେ ଓ ଦାନ ଧର୍ମ କରି ସୁଖରେ କାଳ କାଟିଲେ ।

ପ୍ରକୃତ ବନ୍ଧୁ

ବହୁବର୍ଷ ପୂର୍ବର କଥା—

ସେତେବେଳେ ରାଜା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ କାଶୀ ନଗରରେ ରାଜୁତି କରୁଥିଲେ ।

ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ ଜଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଘରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥାନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ନାମ ରଖା ହୋଇଥାଏ ସତ୍ୟାନନ୍ଦ । ତାଙ୍କର ଜଣେ ସାନ ଭାଇ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ସାନ ଭାଇର ନାମ ଥିଲା ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ।

ସତ୍ୟାନନ୍ଦ ଓ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ଆନନ୍ଦରେ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କ୍ରମେ ପାଠଶାଳାକୁ ଯାଇ ପାଠ ପଢ଼ିଲେ । କିନ୍ତୁ ଖରାପ ଯୋଗ ଆସିବାରୁ ହଠାତ୍ ସେମାନଙ୍କ ବାପ ମା' ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କଲେ । ଏଥିରେ ଦୁଇଭାଇଙ୍କ ମନ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଲା । ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ବୈରାଗ୍ୟ ଜାତ ହେଲା । ସେମାନେ ମନ ଦୁଃଖରେ ଘର ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ ଓ ଗଙ୍ଗାନଦୀର ଦୁଇ କୂଳରେ ଦୁଇଟି କୁଟୀର ନିର୍ମାଣ କରି ଅଲଗା ଅଲଗା ହୋଇ ରହିଲେ । ସେମାନେ ସନ୍ନ୍ୟାସ ଜୀବନ ଯାପନ କଲେ ।

ଦିନେ ପାତାଳର ସର୍ପରାଜ ମଣିକାନ୍ତ ମନୁଷ୍ୟ ରୂପ ଧାରଣ କରି ଗଙ୍ଗା କୂଳରେ ଯାଉଥିଲେ । ନିତ୍ୟାନନ୍ଦଙ୍କ କୁଟୀର ଉପରେ ତାଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଲା । ସେ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦଙ୍କ ପରି ଜଣେ କିଶୋରଙ୍କୁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ହୋଇ ରହିଥିବା ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ । ନିତ୍ୟାନନ୍ଦଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସି ସର୍ପରାଜ ମଣିକାନ୍ତ ନିଜର ପ୍ରକୃତ ପରିଚୟ ଦେଲେ ଓ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ବହୁ ସମୟ କଥାବାର୍ତ୍ତା କଲେ । ତା'ପରେ ସେ ବିଦାୟ ନେଇ ଚାଲିଗଲେ ।

କିନ୍ତୁ ପରଦିନ ପୁଣିଥରେ ମଣିକାନ୍ତ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ।

ଏହିପରି ଭାବରେ ସର୍ପରାଜ ମଣିକାନ୍ତ ସଙ୍ଗେ ସାନଭାଇ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦର ବନ୍ଧୁତା ହେଲା । ମଣିକାନ୍ତ ପ୍ରତିଦିନ ଆସିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କେବେକେବେ

ନିଜରୂପ ଧାରଣ କରି ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ଶୋଇଥିଲା ବେଳେ ତା'ଉପରେ ଫଣା ଟେକି, ତାଙ୍କୁ ଆନନ୍ଦ ପ୍ରଦାନ କଲେ ।

ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ଏହା ଦେଖି ନିଜକୁ ଗୌରବାନ୍ୱିତ ମନେ କଲେ । ଭାବିଲେ, ପାତାଳ ପୁରର ଜଣେ ବାସିନ୍ଦା ସଙ୍ଗରେ ବନ୍ଧୁତା ବାନ୍ଧିବା କମ୍ କଥା ନୁହେଁ ।

ଏହିପରି ଭାବରେ କିଛିଦିନ ଅତିବାହିତ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ହଠାତ୍ ଦିନେ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦଙ୍କ ମନରେ ଏକ ଚିନ୍ତା ପଡ଼ିଲା । ସେ ଭାବିଲେ, ଯେତେ-ହେଲେ ମଣିକାନ୍ତ ମଣିଷ ନୁହନ୍ତି । ସେ ଏକ ସର୍ପ ଦେବତା । ଦେବତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ମଣିଷର ବନ୍ଧୁତା ଭଲ ନୁହେଁ । ଯଦି ସର୍ପଦେବତା ମଣିକାନ୍ତ ତାଙ୍କ ଉପରେ କୌଣସି କାରଣରୁ ରୁଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି, ସେ ଅଭିଶାପ ଦେଇ ପାରନ୍ତି । ପୁଣି ଦେବତାମାନେ ମାୟାବୀ ଓ ସେ ନିଜେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ । ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ମାୟାବୀର ମାୟାରେ ପଡ଼ିବା ଭଲ ନୁହେଁ ।

କ୍ରମେ ଏହି ନୂତନ ଚିନ୍ତା ସାନଭ୍ରାଇ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦଙ୍କୁ ଅଥୟ କଲା । କିନ୍ତୁ ମଣିକାନ୍ତଙ୍କ ସହିତ ସହଜରେ ସେ ସମ୍ପର୍କ ତୁଟାଇ ପାରୁ ନଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ଏ ପ୍ରକାର ସମ୍ପର୍କ ଯୋଗୁ ତାଙ୍କ ମନରେ ଶାନ୍ତି ନଥାଏ । ଏହିପରି ଦୁଶ୍ଚିନ୍ତାରେ ପଡ଼ି ତାଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଖରାପ ହେଲା ।

ମଣିକାନ୍ତଙ୍କ ମନରେ କୌଣସି ଦ୍ୱିଧା ନଥାଏ । ସେ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତିଦିନ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ପାଖକୁ ଆସୁଥାନ୍ତି । ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ମୁହଁରୁ ମଣିଷମାନଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କରୁଥାନ୍ତି । ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ଯେ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଦୁଃଖିତ, ଏକଥା ବୁଝିବା ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ନଥାଏ ।

ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ି ଦିନେ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ନଈ ପାରି ହୋଇ ବଡ଼ଭାଇ ସତ୍ୟାନନ୍ଦଙ୍କୁ ଦେଖାକଲେ । ନିତ୍ୟାନନ୍ଦଙ୍କ ବିଷାଦ ଭରା ମୁହଁ ଦେଖି ସେ ଚମକି ପଡ଼ିଲେ ଓ ତାର କାରଣ ପଚାରିଲେ ।

ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ବଡ଼ଭାଇ ସତ୍ୟାନନ୍ଦ ଆଗରେ ନିଜର ସମସ୍ୟା କଥା ଜଣାଇଲେ ।

ସବୁ ଶୁଣିବା ପରେ ସତ୍ୟାନନ୍ଦ କହିଲେ, ଏଭଳି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମନର କଥା ମନ ଭିତରେ ନ ଲୁଚାଇ ସବୁ କଥା ପ୍ରକାଶ କରିଦେବା ଉଚିତ । ପ୍ରଥମେ କୁହ, ମଣିକାନ୍ତ ତୁମକୁ ଦେଖା କରିବାକୁ ନ ଆସିଲେ ତୁମେ ସୁଖୀ ହେବ କି ?

ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ କହିଲେ, ମଣିକାନ୍ତ ମୋ ପାଖକୁ ନଆସୁ, ଏହା ମୁଁ ଚାହୁଁଛି । ସେ ନଆସିଲେ ମୁଁ ସୁଖୀ ହେବି ।

ସତ୍ୟାନନ୍ଦ କହିଲେ, ସର୍ପରାଜ ମଣିକାନ୍ତର ମସ୍ତକରେ ନିଶ୍ଚୟ ଏକ ମଣି ଥିବ । ସେ ତୁମ ପାଖକୁ ଆସିଲେ, ତୁମେ ତାଙ୍କୁ ସେ ମଣିଟି ମାଗିବ । ତା'ପରେ କଣ ହେଉଛି ଦେଖ ।

ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ବଡ଼ଭାଇ ପାଖରୁ ଏ ପରାମର୍ଶ ଗ୍ରହଣ କରି ନିଜ କୁଟୀରକୁ ଫେରିଲେ । ଦୁଇଦିନ ପରେ ମଣିକାନ୍ତ ଯେତେବେଳେ ଦେଖା କରିବାକୁ ଆସିଲେ, ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ତାଙ୍କୁ ମଣି ମାଗିଲେ ।

ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ମଣି ମାଗୁଥିବା ଦେଖି ମଣିକାନ୍ତଙ୍କ ମୁହଁ ଶୁଖିଗଲା । ସେ ସବୁଦିନ ପରି ବେଶୀ ସମୟ ଅଟକି ଆଉ କଥାବାର୍ତ୍ତା କଲେ ନାହିଁ । ଶୀଘ୍ର ବିଦାୟ ନେଇ ଚାଲିଗଲେ । ପରଦିନ ପୁଣି ମଣିକାନ୍ତ ଆସିବାରୁ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ଦ୍ୱିତୀୟଥର ପାଇଁ ମଣି ମାଗିଲେ । ମଣିକାନ୍ତ ଆଉ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦଙ୍କ କୁଟୀର ଭିତରେ ନ ପଶି ବାହାରୁ ବାହାରୁ ଚାଲିଗଲେ । ପରଦିନ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ତୃତୀୟଥର ପାଇଁ ମଣି ମାଗୁଥିବା ଦେଖି, ମଣିକାନ୍ତ କହିଲେ, ଏହା ଏକ ଅସାଧାରଣ ମଣି । ଏହାକୁ ମୁଁ ତୁମକୁ ଦେଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ଏଥିପାଇଁ ଯଦି ମନ କଷ୍ଟ କରୁଥାଅ, ତା' ହେଲେ ଆଉ ମୁଁ ତୁମ ପାଖକୁ ଆସିବି ନାହିଁ ।

ସେତିକି ଦିନଠାରୁ ସେଠି ସର୍ପରାଜ ମଣିକାନ୍ତ ସାନଭାଇ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ପାଖକୁ ଆଉ ଆସିଲେ ନାହିଁ ।

ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ଏଣିକି ଏକୁଟିଆ ରହିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଏହା ବିରକ୍ତିକର ମନେହେଲା । ଭାବିଲେ, ମଣିକାନ୍ତ ଜଣେ ଉତ୍ତମ ବନ୍ଧୁ ଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ମଣି ମାଗି ଭୁଲ୍‌କଲି । ଏହି ଚିନ୍ତାରେ ସେ କ୍ରମେ ଅବସନ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ।

ଏହିପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଦିନେ ବଡ଼ଭାଇ ସତ୍ୟାନନ୍ଦ ସାନଭାଇ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବାକୁ ଆସିଲେ । ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ଅସୁସ୍ଥ ଦେଖାଯାଉ ଥିବାରୁ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ, କଣ କଣ ? ମଣିକାନ୍ତ କଣ ଏବେ ମଧ୍ୟ ତୁମ ପାଖକୁ ଆସୁଛି ?

ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ କହିଲେ, ଭାଇ ! ତୁମର ପରାମର୍ଶ ମାନି ମଣିକାନ୍ତଙ୍କୁ ବାରମ୍ବାର ମଣି ମାଗିବାରୁ ସେ ଆଉ ଆସିଲେ ନାହିଁ । ଏବେ ଭାବୁଛି, ମଣି ମାଗି ଭୁଲ୍ କଲି । ମୋର ଜଣେ ଉତ୍ତମ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ହରାଇଲି । ଏଥିପାଇଁ ଦୁଃଖ ଲାଗୁଛି ।

ସତ୍ୟାନନ୍ଦ ଏହା ଶୁଣି ହସିଲେ । କହିଲେ, ତୁମର ଅସୁସ୍ଥତାର କାରଣ ମଣିକାନ୍ତ ନୁହେଁ, ତୁମ ମନର ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ । ସେ ପ୍ରକୃତ ବନ୍ଧୁ ନଥିଲା । ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥ ପାଇଁ ମଣି ଛାଡ଼ି ପାରିଲା ନାହିଁ । ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥରେ ବାଧା ଆସିବ ନାହିଁ ; ଅଥଚ ବନ୍ଧୁ ବୋଲାଇବ ! ଦୁନିଆରେ ଅନେକ ବନ୍ଧୁ ମିଳିବେ । ତାହା ପ୍ରକୃତ ବନ୍ଧୁତା ନୁହେଁ । ପ୍ରକୃତ ବନ୍ଧୁ ତାର ବନ୍ଧୁ ପାଇଁ ସ୍ୱାର୍ଥ ତ୍ୟାଗ କରିଥାଏ ।

ସତ୍ୟାନନ୍ଦ ସାନଭାଇକୁ ବୁଝାଇ କହିଲେ, ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ! ଚିନ୍ତିତ ହୁଅ ନାହିଁ । ଆମର ଅସଲ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଈଶ୍ୱର ପ୍ରାପ୍ତି । ତାଙ୍କଠାରେ ମନ ଲଗାଅ ।

ଏଥର ନିତ୍ୟାନନ୍ଦର ମୋହ ଭଙ୍ଗ ହେଲା । ସେ ନିଜ କୁଟୀରକୁ ଫେରିଲେ ଓ ମଣିକାନ୍ତ କଥା ମନରୁ ପୋଛି ଦେଲେ । ଏଣିକି ତାଙ୍କ ମନରେ ଗ୍ଲାନି ରହିଲା ନାହିଁ । ସେ ସୁସ୍ଥ ହେଲେ ।

———

ଭାରତ ପ୍ରଦୀପ ଗ୍ରନ୍ଥମାଳାର
ପ୍ରଥମ ଦଶଜଣ ମହାପୁରୁଷ

ସମାପ୍ତ